

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMIN “PARTNERSTWO DLA WSPÓLNEGO ROZWOJU”

2022 - 2030

**Strategia Rozwoju Ponadlokalnego
„Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na lata 2022-2030**

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Grudzień 2022

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

wykonana na potrzeby Strategii Rozwoju Ponadlokalnego
„Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na lata 2022 – 2030

opracowana przez:

EUROKONCEPT Daniel Smuczek

przy współpracy:

**Urzędu Gminy w Wielopolu Skrzyńskim,
Urzędu Gminy w Iwierzycach,
Urzędu Miejskiego w Sędziszowie Małopolskim,**

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	4
2.	Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	7
2.1.	Ogólna charakterystyka gmin	8
2.2.	Uwarunkowania demograficzne	15
2.3.	Pomoc społeczna.....	27
2.4.	Edukacja i wychowanie	30
2.5.	Kultura.....	38
2.6.	Rynek pracy i bezrobocie.....	43
2.7.	Przedsiębiorczość i rolnictwo	51
2.8.	Gospodarka finansowa	66
2.9.	Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody.....	78
2.10.	Dziedzictwo kulturowe.....	87
2.11	Potencjał turystyczny.....	92
2.12	Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami	97
2.13	Mieszkalnictwo i planowanie przestrzenne.....	110
3.	Spis tabel.....	122
4.	Spis wykresów	126
5.	Spis map	129
6.	Spis zdjęć.....	131

ROZDZIAŁ 1

WSTĘP

Niniejsze opracowanie stanowi punkt wyjścia oraz podstawę opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na lata 2022-2030, która jest istotnym narzędziem planowania i zarządzania procesami rozwoju dla Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”. Obszar ten powstał w wyniku nawiązania współpracy i następnie zawarcia porozumienia międzygminnego przez trzy gminy z powiatu ropczycko-sędziszowskiego, które ze sobą sąsiadują i są ze sobą powiązane funkcjonalnie.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej ma fundamentalne znaczenie dla opracowania strategii rozwoju ponadlokalnego, będąc kluczowym etapem w kompleksowej ocenie ponadlokalnych zasobów oraz do wypracowania strategicznych rozwiązań. Jej celem jest przedstawienie problemów oraz potencjałów rozwojowych, które poprowadzą do wypracowania wizji, celów oraz kierunków działań, a w efekcie do podniesienia poziomu życia i zaspokojenia potrzeb lokalnej społeczności.

Na strukturę diagnozy Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w celu opisu sytuacji społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej, składa się 13 obszarów, które obejmują:

- ogólną charakterystykę gmin tworzących Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”;
- uwarunkowania demograficzne;
- pomoc społeczną;
- wychowanie oraz edukację;
- sferę kulturalną;
- rynek pracy;
- przedsiębiorczość oraz rolnictwo;
- finanse komunalne;
- środowisko przyrodnicze oraz formy jego ochrony;
- dziedzictwo kulturowe;
- turystykę;
- infrastrukturę techniczną: drogową, kolejową, wodno-kanalizacyjną i gazową oraz gospodarkę odpadami komunalnymi;
- mieszkalnictwo oraz politykę przestrzenną.

Do analizy wyżej przedstawionych zagadnień, wykorzystano przede wszystkim dane Głównego Urzędu Statystycznego, zawarte w Banku Danych Lokalnych. Oprócz tego, wykorzystano również dane pozyskiwane bezpośrednio od urzędów gmin, dostępne na ich stronach internetowych oraz w publikowanych przez nie dokumentach. Pomocne przy pracach nad niniejszym opracowaniem były również dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz Państwowego Instytutu Geologicznego.

Jako rok bazowy niniejszego opracowania, przyjęto rok 2021. Z uwagi na brak danych za rok 2021 dotyczących zasobów mieszkaniowych do analiz w rozdziale 2.13 przyjęto dane z roku 2020. W celu analizy trendu przedstawionych danych, dokonywano zestawień na przestrzeni lat 2010-2021 lub 2015-2021.

ROZDZIAŁ 2

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ

2.1. Ogólna charakterystyka gmin

Zasięg terytorialny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na lata 2022-2030 oraz zawartego w celu jej opracowania porozumienia międzygminnego, dotyczy obszarów następujących gmin, wchodzących w skład powiatu ropczycko-sędziszowskiego:

1. Gmina Wielopole Skrzyńskie
2. Gmina Iwierzycze
3. Gmina Sędziszów Małopolski

Obszar gmin będących przedmiotem niniejszego opracowania, przedstawiony został w ujęciu graficznym przy pomocy poniższej mapy.

Mapa 1 Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na lata 2022-2030 na tle powiatu ropczycko-sędziszowskiego

Źródło: Opracowanie własne

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” (dalej – OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” lub OF), powstały na mocy zawartego porozumienia międzygminnego, zajmuje łączną powierzchnię 313,04 km², co stanowi 1,75 % powierzchni województwa podkarpackiego.

Największą gminą wchodzącą w skład OF jest gmina Sędziszów Małopolski, zajmując powierzchnię 154,03 km², przez co stanowi 49,21 % powierzchni ogólnej OF, z kolei najmniejszą gminą OF jest gmina Iwierzycy o powierzchni 65,53 km² – 20,93 % powierzchni ogólnej.

Powierzchnię gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz ich udział w powierzchni ogólnej obszaru funkcjonalnego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1 Powierzchnia gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”

Nazwa gminy	Powierzchnia w km ²	Udział w powierzchni ogólnej OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w %
Gmina Wielopole Skrzyńskie	93,48	29,86%
Gmina Iwierzycy	65,53	20,93%
Gmina Sędziszów Małopolski	154,03	49,21%
RAZEM	313,04	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Lokalizację gmin, wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 2 Lokalizacja gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w województwie podkarpackim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wikipedia.org

Poniżej została przedstawiona charakterystyka poszczególnych gmin, tworzących analizowany obszar, w zakresie położenia, powierzchni oraz podziału administracyjnego.

Gmina Wielopole Skrzyńskie

Gmina Wielopole Skrzyńskie jest gminą wiejską, położoną w środkowo-zachodniej części województwa podkarpackiego w powiecie ropczycko - sędziszowskim. Obszar gminy zajmuje 93,48 km², co stanowi 0,5% powierzchni woj. podkarpackiego oraz 17,05% powierzchni powiatu ropczycko-sędziszowskiego.

Gmina Wielopole Skrzyńskie graniczy z 8 gminami:

- od wschodu Czudec,

- od zachodu Brzostek,
- od południa Strzyżów, Wiśniowa i Frysztak, Ropczyce, Sędziszów Małopolski i Iwierzycze.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 93,48 km², stanowiąc 17,05% powierzchni powiatu ropczycko-sędziszowskiego oraz 29,86 % powierzchni OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”. Teren gminy położony jest w górnej części dorzecza Wielopolki-prawego dopływu Wisłoki. Wielopolka ma długość 57,4 km, z czego 13 km przebiega na terenie gminy. Zarówno ta rzeka, jak i jej dopływy: Liwek, Brzezinka, Malanka i Broniszowianka mają charakter rzek górskich.

Największym ośrodkiem administracyjno-usługowym, usytuowanym w pobliżu gminy Wielopole Skrzyńskie jest miasto Strzyżów znajdujące się na południowy wschód w odległości 18 km i miasto Ropczyce znajdujące się na północ w odległości 17 km. Siedzibą władz gminy jest miejscowość Wielopole Skrzyńskie.

Pod względem administracyjnym, gminę Wielopole Skrzyńskie tworzy 5 sołectw, charakteryzujących się dużą różnorodnością pod względem powierzchni terytorialnej oraz gęstości zaludnienia. Sołectwa te tworzą: Wielopole Skrzyńskie, Brzeziny, Glinik, Nawsie, Broniszów, których lokalizację na terenie gminy przedstawia poniższa mapa.

Mapa 3 Podział administracyjny gminy Wielopole Skrzyńskie

Źródło: <https://wielopole.eu/>

Gmina Iwierzycy

Gmina Iwierzycy położona jest w południowo - wschodniej części województwa podkarpackiego, w powiecie ropczycko-sędziszowskim koło 20 km na zachód od Rzeszowa i ok. 10 km od Sędziszowa Małopolskiego. Od północy i zachodu gmina Iwierzycy graniczy z gminą Sędziszów Małopolski, od wschodu z gminą Świlcza i Boguchwałą, od południa z gminą Czudec, od południowego zachodu z Gminą Wielopole Skrzyńskie.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 65,53 km², co stanowi 11,95 % powierzchni powiatu ropczycko-sędziszowskiego, a także 20,93 % powierzchni OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”.

Głównym szlakiem komunikacyjnym przechodzącym przez gminę jest droga powiatowa nr 1337R Sędziszów Małopolski – Bystrzyca – Wielopole Skrzyńskie, która to przebiega przez 5 miejscowości należących do gminy tj. Sielec, Iwierzycy, Wiercany, Olimpów oraz Bystrzyca. Droga ta łączy się z drogą krajową nr 94 Kraków – Przemyśl - Medyka, która przebiega przez teren gminy na odcinku 1,739 km.

Gmina Iwierzycy leży w obrębie Strzyżowsko-Sędziszowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar ten jest bardzo ciekawy krajobrazowo i cechuje się dużą różnorodnością ukształtowania powierzchni. Występują tu wąwozy lessowe, jary, kotliny pokryte bujną roślinnością, podmokłe łąki i spore kompleksy leśne.

Przez teren gminy Iwierzycy przepływa rzeka Bystrzyca, która posiada znaczną ilość dopływów różnej wielkości.

Gmina Iwierzycy zasięgiem administracyjnym obejmuje dziewięć wsi: Iwierzycy, Nockowa, Wiercany, Olimpów, Wiśniowa, Bystrzyca, Będzienica, Sielec, Olchowa. Podział terytorialny w obrębie gminy Iwierzycy przedstawia poniższa mapa.

Mapa 4 Wykaz miejscowości wchodzących w skład Gminy Iwierzycy

Źródło: <http://www.iwierzycy.pl/>

Gmina Sędziszów Małopolski

Gmina Sędziszów Małopolski położona jest w województwie podkarpackim, w środkowo zachodniej jego części, w powiecie ropczycko - sędziszowskim, 25 km na zachód od Rzeszowa - stolicy województwa, na pograniczu dwóch wielkich jednostek fizyczno - geograficznych Polski Południowej, tj. Kotliny Sandomierskiej i Pogórza Strzyżowskiego. Gmina graniczy od północy z obszarem gminy Kolbuszowa i Niwiska, od wschodu z gminą Świlcza i Iwierzycy, od południa z gminą Wielopole Skrzyńskie, a od zachodu z gminami Ropczyce i Ostrów.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 154,03 km², stanowiąc 28,09% powierzchni powiatu ropczycko-sędziszowskiego oraz 49,21 % powierzchni OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”.

Gmina Sędziszów Młp. ma bardzo dobre położenie komunikacyjne z uwagi na fakt lokalizacji przy autostradzie A 4, drodze krajowej 94 Zgorzelec - Medyka oraz linii kolejowej Wrocław - Medyka.

Północna część gminy charakteryzuje się piaszczystym, równinnym terenem o dużej lesistości, z obszarem chronionego krajobrazu - "Zabłocie". Przepływa tutaj rzeka Tuszynka, nad którą położone

2.2. Uwarunkowania demograficzne

Uwarunkowania demograficzne są jednym z kluczowych czynników mających wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą oraz kształtujących procesy rozwojowe na danym obszarze. Procesy demograficzne zachodzące w danym obszarze można analizować w oparciu o dane dotyczące liczby ludności, migracji i przyrostu naturalnego, strukturą ludności, procesami starzenia się społeczeństwa, a także prognozą demograficzną.

Na przestrzeni ostatnich lat, zarówno na obszarze województwa podkarpackiego, jak i pozostałej części kraju, zauważyć można niekorzystne trendy demograficzne, które przejawiają się m.in. w spadającej liczbie ludności czy też we wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Badany obszar, obejmujący swym zasięgiem 3 gminy z powiatu ropczycko-sędziszowskiego, zamieszkuje go 39 456 osób, co stanowi 1,89 % ogólnej liczby ludności województwa podkarpackiego. Dane dotyczące liczby ludności oraz gęstości zaludnienia w poszczególnych gminach według stanu na dzień 31.12.2021 r. przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2 Liczba ludności oraz gęstość zaludnienia w gminach według stanu na 31.12.2021 r.

Nazwa gminy	Liczba ludności (os.)	Gęstość zaludnienia (os/km ²)	Udział w liczbie ogólnej ludności obszaru objętego Strategią w %
Gmina Wielopole Skrzyńskie	7 843	84	19,88
Gmina Iwierzycze	7 715	118	19,55
Gmina Sędziszów Małopolski	23 898	155	60,57
RAZEM	39 456	126	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wskazują powyższe dane, gminą z największą liczbą mieszkańców spośród objętych diagnozą jest gmina Sędziszów Małopolski z 23 898 mieszkańcami, co stanowi 60,57% liczby ogólnej ludności w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, z kolei gminą z największą gęstością zaludnienia jest również Gmina Sędziszów Małopolski – 155 osoby na km². Najmniej mieszkańców w obszarze objętym Strategią ma gmina Iwierzycze – 7715, tj. 19,55 % liczby ludności obszaru objętego Strategią. Gminą o najmniejszej gęstości zaludnienia jest gmina Wielopole Skrzyńskie – 84 osoby na km².

Analizując zmiany liczby mieszkańców na przestrzeni lat 2010-2021, zauważyć można występowanie tendencji wzrostowej w tej kwestii. W dwóch spośród trzech przedstawionych jednostek samorządu terytorialnego nastąpił w latach 2010-2021 wzrost liczby mieszkańców. Sytuacja taka miała miejsce w gminie Iwierzycze – wzrost o 190 osób oraz gminie Sędziszów Małopolski – wzrost o 670 osób.

Spadek liczby mieszkańców w wyżej wskazanych latach nastąpił tylko w gminie Wielopole Skrzyńskie – 615 osób.

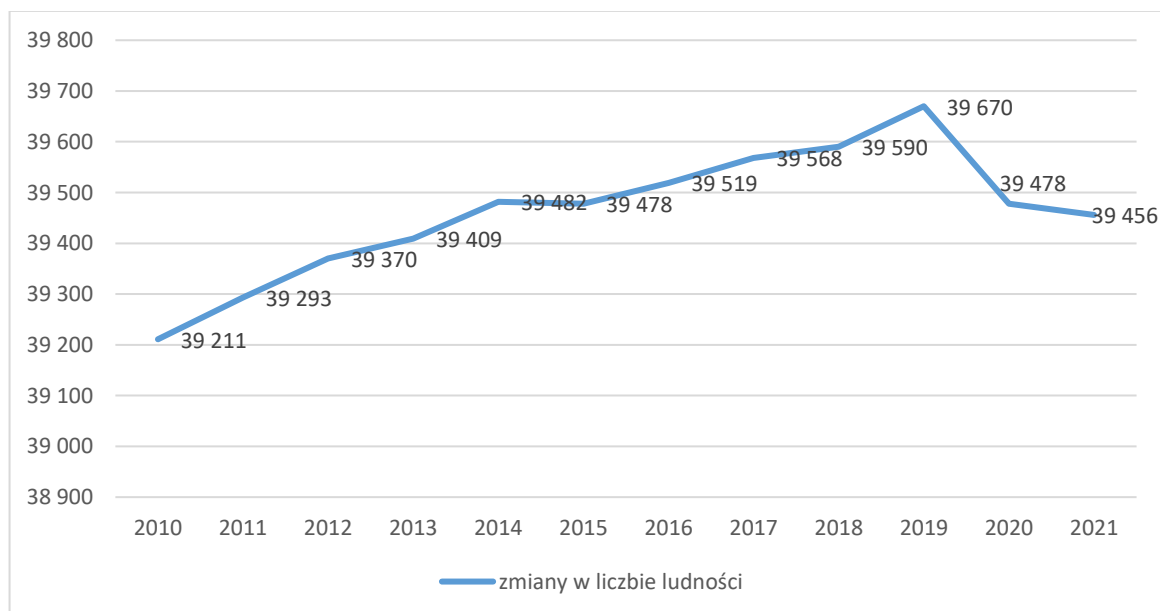
Ogólnie w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, liczba mieszkańców zwiększyła się o 245 osób – z 39 211 w 2010 roku do 39 456 w 2021 roku. Liczbę ludności w poszczególnych gminach na przestrzeni lat 2010-2021, a także zmiany w liczbie ludności ogółem w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 3 Zmiany w liczbie ludności w poszczególnych gminach na przestrzeni lat 2010-2020 (os)

Nazwa gminy	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Wielopole Skrzyńskie	8 458	8 473	8 431	8 394	8 357	8 308	8 333	8 260	8 223	8 151	7 877	7 843
Gmina Iwierzycze	7 525	7 570	7 602	7 628	7 649	7 668	7 701	7 736	7 727	7 735	7 718	7 715
Gmina Sędziszów Małopolski	23 228	23 250	23 337	23 387	23 476	23 502	23 485	23 572	23 640	23 784	23 883	23 898
RAZEM	39 211	39 293	39 370	39 409	39 482	39 478	39 519	39 568	39 590	39 670	39 478	39 456

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 1 Zmiany w liczbie ludności w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021

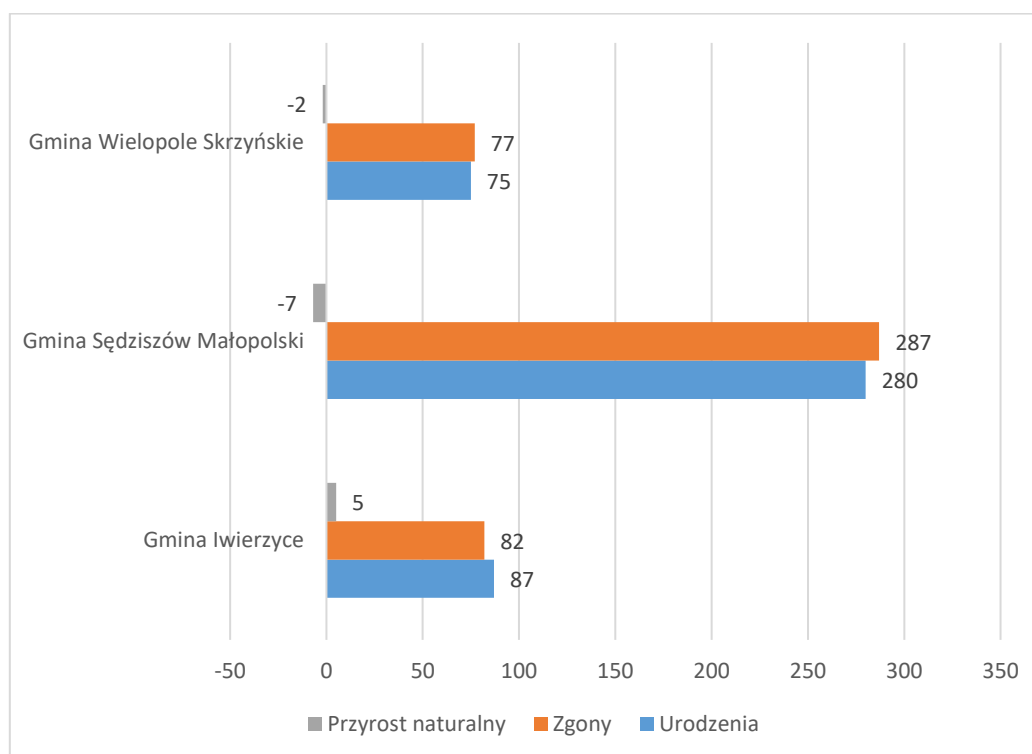
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jednym z kluczowych czynników mających wpływ na zmiany liczby ludności jest ruch naturalny ludności i wynikający z niego przyrost naturalny. Przyrost naturalny stanowi różnicę pomiędzy

urodzeniami, a zgonami na danym obszarze. Analizując dane dla omawianego obszaru w roku 2021, zauważyć można, że w dwóch gminach występował ujemny przyrost naturalny, spowodowany większą liczbą zgonów niż urodzeń. Najmniejsza wartość przyrostu naturalnego wystąpiła w gminie Sędziszów Małopolski, gdzie liczba urodzeń wyniosła 280, natomiast liczba zgonów aż 287, w związku z czym przyrost naturalny dla tego obszaru wyniósł -7. Dodatni przyrost naturalny na omawianym obszarze wystąpił jedynie w gminie Iwierzycy, gdzie jego wartość wyniosła 5.

Ogólnie dla całego OF, liczba urodzeń w 2021 roku wyniosła 442, podczas gdy liczba zgonów – 446, przez co wartość przyrostu naturalnego wyniosła -41. Dane dotyczące urodzeń i zgonów w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2021, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2 Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2010-2021, w OF urodziło się łącznie 5 236 dzieci, natomiast liczba zmarłych w owym okresie wyniosła 4479, w związku z czym przyrost naturalny przybrał wartość 757. W analizowanym okresie, największa liczba dzieci urodziła się w gminie Sędziszów Małopolski – 3 123, natomiast najmniej urodzeń wystąpiło w gminie Iwierzycy – 1 055. Jeśli chodzi o liczbę zgonów, najwięcej odnotowano w gminie Sędziszów Małopolski – 2 610, z kolei najmniej w gminie Iwierzycy – 844.

Dane dotyczące liczby urodzeń, zgonów oraz wartości przyrostu naturalnego dla poszczególnych gmin w okresie od 2010 do 2020 roku przedstawia poniższa tabela.

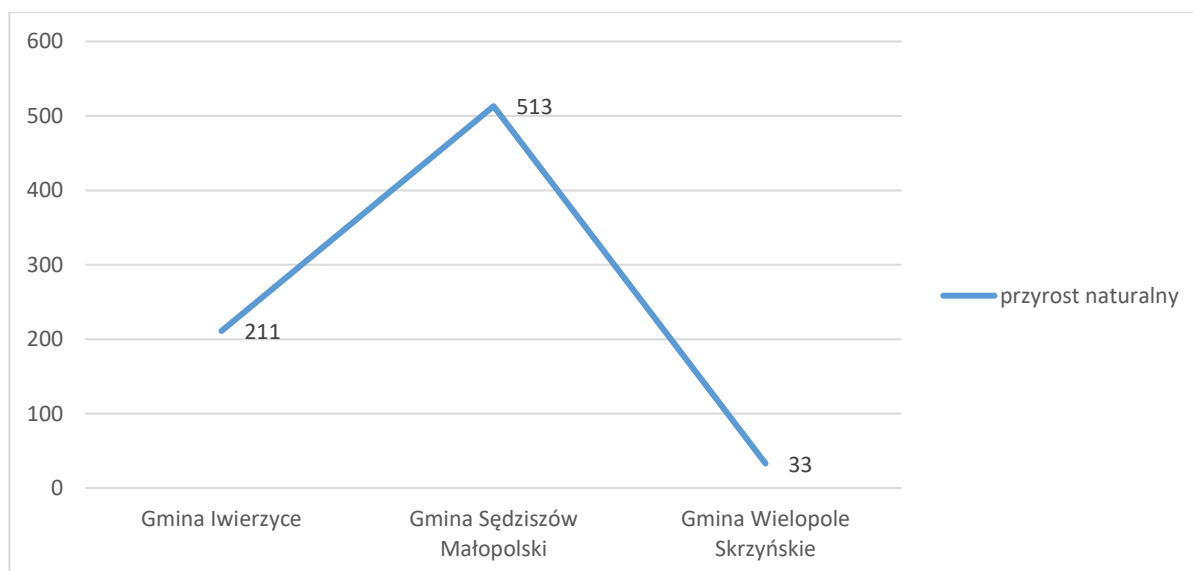
Tabela 4 Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021

Nazwa gminy	Liczba urodzeń (os)	Liczba zgonów (os)	Wartość przyrost naturalnego (os)
Gmina Wielopole Skrzyńskie	1 058	1 025	33
Gmina Iwierzycy	1 055	844	211
Gmina Sędziszów Małopolski	3 123	2 610	513
RAZEM	5 236	4 479	757

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując przedstawione powyżej dane, można zauważyć, że największa wartość przyrostu naturalnego wystąpiła na przestrzeni lat 2010-2021w gminie Sędziszów Małopolski – 513, z kolei najmniejsza na terenie gminy Wielopole Skrzyńskie - 33, co zostało zobrazowane na poniższym wykresie.

Wykres 3 Przyrost naturalny w poszczególnych gminach w okresie lat 2010-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

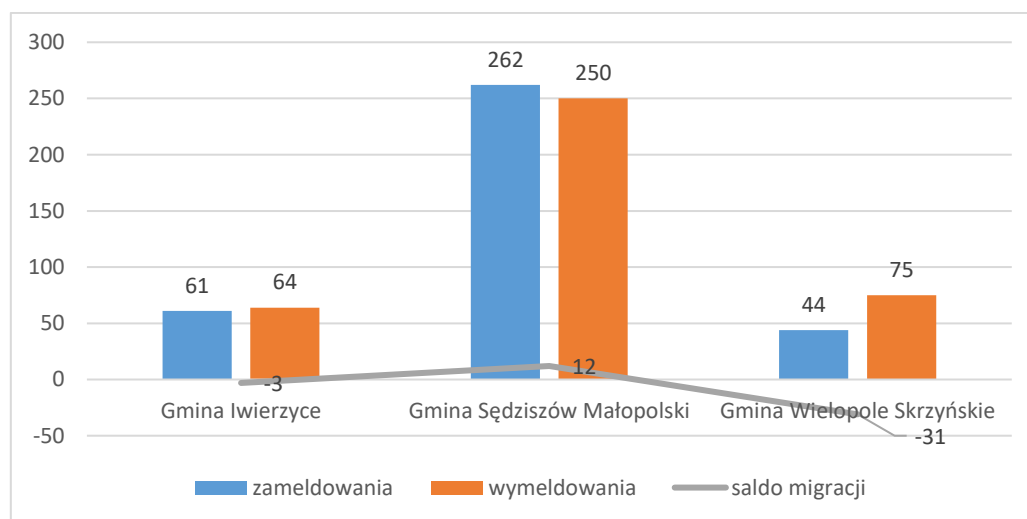
Zasadniczy wpływ na procesy demograficzne na danym obszarze ma również kwestia migracji ludności. Migracją określa się przemieszczanie ludzi, które ma na celu zmianę miejsca zamieszkania. Ze względu na kierunek migracji, wyróżnia się migracje wewnętrzne – w obrębie własnego kraju oraz migracje zagraniczne – do innego kraju. Można również wyróżnić typy migracji ze względu na jej

przyczynę, tj. m. in. migracje ekonomiczne, związane np. z pracą zawodową, migracje edukacyjne, które spowodowane są np. wyjazdem na studia, lub też migracje społeczne, wynikające np. z chęci zmiany otoczenia.

Zjawisko migracji na danym obszarze mierzy się liczbą zameldowań oraz wymeldowań, których różnica stanowi saldo migracji. Na badanym obszarze w 2021 roku, odnotowano 367 zameldowań oraz 389 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wyniosło -22. Największa wartość salda migracji wystąpiła w 2021 roku w gminie Sędziszów Małopolski 12, z kolei najmniejsza w gminie Wielopole Skrzyńskie – -47.

Dane dotyczące liczby zameldowań oraz wymeldowań w 2021 r. na terenie poszczególnych gmin przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4 Liczba zameldowań i wymeldowań oraz saldo migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2010-2021 na obszarze gmin objętych Strategią, zameldowało się łącznie 3 804 osób, natomiast wymeldowało 4 086, w wyniku czego saldo migracji wyniosło - 282. Świadczy to o tym, że największy wpływ na zmniejszającą się liczbę mieszkańców omawianego obszaru ma zjawisko migracji.

Największa liczba osób w latach 2010-2021 zameldowała się, a także wymeldowała w gminie Sędziszów Małopolski – odpowiednio 2541 i 2458, z kolei najmniejsza liczba zameldowań wystąpiła w gminie Wielopole Skrzyńskie – 44, a wymeldowań w gminie Iwierzycy – 64. Dane dotyczące liczby zameldowań i wymeldowań, a także salda migracji w poszczególnych gminach na przestrzeni lat 2010-2021 przedstawia poniższa tabela.

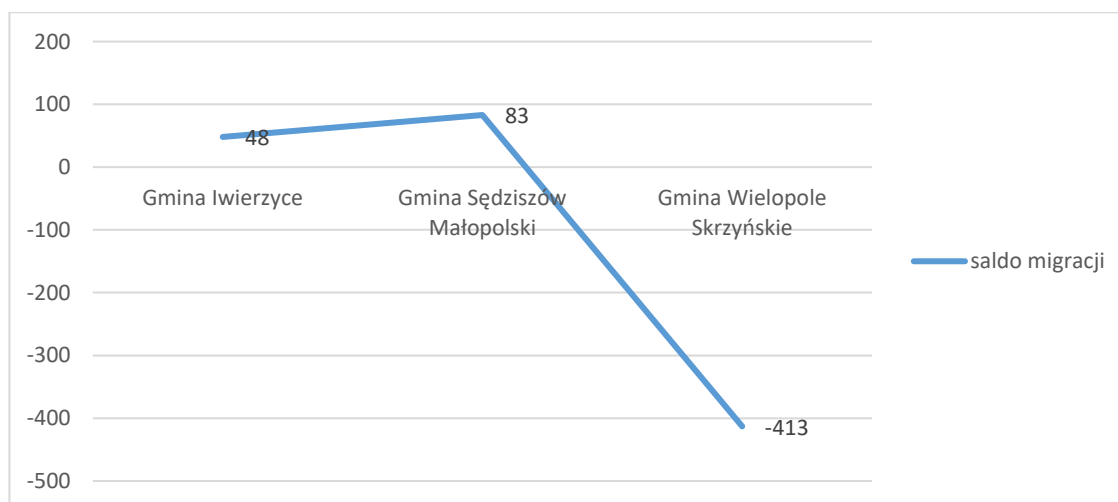
Tabela 5 Liczba zameldowań, wymeldowań oraz wartość salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021

Nazwa gminy	Liczba zameldowań (os)	Liczba wymeldowani (os)	Wartość salda migracji
Gmina Wielopole Skrzyńskie	511	924	-413
Gmina Iwierzycy	752	704	48
Gmina Sędziszów Małopolski	2541	2458	83
RAZEM	3804	4086	-282

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując powyższe dane, możemy zauważyć, że dodatnia wartość salda migracji biorąc pod uwagę łączą liczbę zameldowań i wymeldowań na przestrzeni lat 2010-2021, wystąpiła w gminie Iwierzycy oraz Sędziszów Małopolski – odpowiednio 48 i 83, co może być przykładem zjawiska odpływu mieszkańców średnich miast (w tym przypadku miasto) do ich stref podmiejskich. Na obszarze gminy Wielopole Skrzyńskie suma wymeldowań przeważała nad zameldowaniami, w związku z czym saldo migracji przybrało wartość ujemną. Dane dotyczące salda migracji w poszczególnych gminach na przestrzeni lat 2010-2020 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5 Saldo migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Spadek liczby mieszkańców, który wynika z ruchu migracyjnego może prowadzić do stagnacji demograficznej oraz ekonomicznej danego obszaru. Odpływ mieszkańców dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, wykształconych, innowacyjnych i aktywnych, co przyczynia się do zmniejszenia zasobów pracy, a także obniżenia ich jakości. Podstawową przyczyną ruchów migracyjnych są przede wszystkim względy ekonomiczne i niekorzystne położenie geograficzne.

Analizując kierunki migracji na badanym obszarze na podstawie danych GUS, zauważyć można, że połowa wymeldowań na przestrzeni lat 2010-2021 dotyczyła odpływu do ośrodków miejskich (2163, tj. 52,04 %), natomiast zaledwie 3,18 % (130 osób) dotyczyło wymeldowań za granicę. Trudno jednak na podstawie przedstawionych danych określić faktyczny odpływ mieszkańców do ośrodków miejskich lub za granicę, ze względu na możliwość niedokonania przez nich obowiązków meldunkowych, w związku z czym liczba ta może być większa. Liczbę wymeldowań do miast oraz za granicę w poszczególnych gminach w okresie lat 2010-2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6 Liczba wymeldowań do miast oraz za granicę w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021

Nazwa gminy	Liczba wymeldowań do miast (os)	Liczba wymeldowań za granicę (os)
Gmina Wielopole Skrzyńskie	433	31
Gmina Iwierzycze	406	30
Gmina Sędziszów Małopolski	1324	69
RAZEM	2163	130

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

We wszystkich gminach omawianego obszaru zdecydowanie przeważa grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni w wieku 18-64 lata) – według danych GUS z 2021 roku 60,6 % ogółu mieszkańców. Największy udział w tej grupie wiekowej występował w 2021 roku w gminie Wielopole Skrzyńskie – 61,6 % oraz w gminie Iwierzycze – 60,6 %. Na przestrzeni lat 2010-2021, można zauważyć spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (kobiety i mężczyźni poniżej 18 roku życia) – z 22,6 % ogółu mieszkańców w 2010 roku do 20,8 % w roku 2021, przy równoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyźni w wieku 65 lat i więcej) – z 16,1 % ogółu mieszkańców w roku 2010 do 17,9 % w 2021 roku. Strukturę mieszkańców według trzech grup wiekowych w roku 2010 i 2021 w poszczególnych gminach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7 Struktura mieszkańców w poszczególnych gminach według trzech grup wiekowych w 2010 oraz 2021 roku

Nazwa gminy	Wiek przedprodukcyjny (os)		Wiek produkcyjny (os)		Wiek poprodukcyjny (os)	
	2010	2021	2010	2021	2010	2021
Gmina Wielopole Skrzyńskie	1 977	1 608	5 098	4 830	1 383	1 405
%	23,4%	20,5%	60,3%	61,6%	16,4%	17,9%

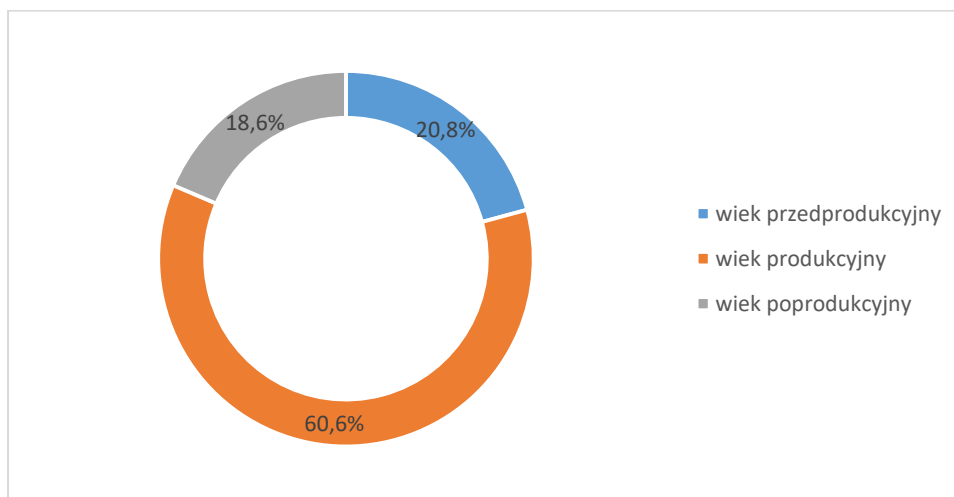
Gmina Iwierzycze	1 692	1 633	4 618	4 678	1 215	1 404
%	22,5%	21,2%	61,4%	60,6%	16,1%	18,2%
Gmina Sędziszów Małopolski	5 055	4 964	14 445	14 257	3 728	4 677
%	21,8%	20,8%	62,2%	59,7%	16,0%	19,6%
RAZEM	8 724	8 205	24 161	23 765	6 326	7 486
%	22,6%	20,8%	61,3%	60,6%	16,1%	18,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

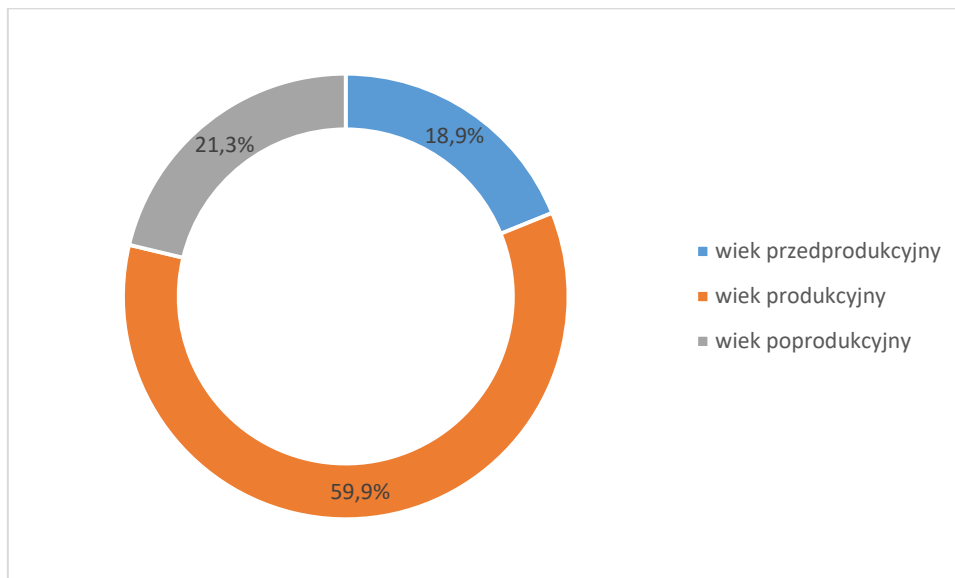
Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych w roku 2021 na omawianym obszarze na tle województwa podkarpackiego wypada korzystnie, ze względu na większy odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz mniejszy w wieku poprodukcyjnym, co przedstawia poniższy wykres.

OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”

Wykres 6 Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w 2021 roku

Województwo podkarpackie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Liczebność poszczególnych grup wiekowych przekłada się na wartość wskaźnika obciążenia demograficznego, którym określa się stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (wiek przedprodukcyjny i poprodukcyjny) do liczby osób w wieku produkcyjnym. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, wskaźnik liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym dla całego OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju w 2021 roku wyniósł 65,0 natomiast dla województwa podkarpackiego – 67,0. Największa wartość wskaźnika wystąpiła w tym czasie na obszarze gminy Sędziszów Małopolski – 67,6, natomiast najmniejsza w gminie Wielopole Skrzyńskie – 62,4. Biorąc pod uwagę współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (65 i więcej lat) w OF w 2021 roku kształtował się na poziomie 23,7 osób, z kolei w województwie podkarpackim – 26,9. Innym wskaźnikiem określającym procesy demograficzne na danym obszarze jest odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem, który łącznie na terenie omawianych gmin wyniósł 15,8, natomiast ogólnie na terenie województwa podkarpackiego – 17,8.

Liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wartość współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi oraz odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem w poszczególnych gminach, łącznie na obszarze objętym Strategią oraz w województwie podkarpackim w roku 2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8 Wskaźniki obciążenia demograficznego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz ogólnie w województwie podkarpackim w 2021 roku

Nazwa gminy	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym %	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi %	Odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem %
Gmina Wielopole Skrzyńskie	62,4	22,3	15,2
Gmina Iwierzycze	64,9	23,3	15,5
Gmina Sędziszów Małopolski	67,6	25,5	16,8
RAZEM	65,0	23,7	15,8
Województwo podkarpackie	67,0	26,9	17,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, wskaźniki obciążenia demograficznego na obszarze analizowanego obszaru przybierały niższe wartości niż średnia województwa podkarpackiego. Ogólnie na analizowanym obszarze można zauważyć przejawiający się proces starzenia się społeczeństwa przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. To z kolei w perspektywie czasu negatywnie wpływać będzie na rozwój demograficzny i ekonomiczny.

W 2017 roku, Główny Urząd Statystyczny zaprezentował „Prognozę ludności gmin na lata 2017-2030”, będącą opracowaniem eksperymentalnym, w której punktem wyjścia był stan ludności w dniu 31 grudnia 2016 roku. Z uwagi na dużą zmienność kształtowania się procesów demograficznych pod wpływem trudnych do przewidzenia czynników, które określają sytuację społeczną, ekonomiczną i zdrowotną i w konsekwencji wpływają na indywidualne decyzje ludności (w kwestii założenia rodziny, ruchów migracyjnych itp.), w niniejszej prognozie zaobserwować można różnice w stosunku do danych uzyskanych w aktualnych badaniach oraz wyników bilansów ludności. Niemniej, celem prognozy jest wskazanie kierunków przyszłych zmian w rozwoju demograficznym oraz potencjalnych negatywnych zjawisk, wymagających podjęcia interwencji przez odpowiednie organy pomocy społecznej.

Analizując dane dotyczące prognozy ludności dla poszczególnych gmin, wchodzących w skład obszaru będącego przedmiotem niniejszego opracowania, można zauważyć, że w większości tych gmin prognozowany jest wzrost liczby mieszkańców. Jeśli chodzi o liczbę ludności w wieku przedprodukcyjnym (do 17 roku życia), w każdej gminie zauważalny jest spadek tej liczby, a jednocześnie następować będzie wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 roku życia w przypadku kobiet oraz powyżej 65 roku życia w przypadku mężczyzn).

Prognozę ludności dla poszczególnych gmin analizowanego obszaru przedstawia poniższa tabela.

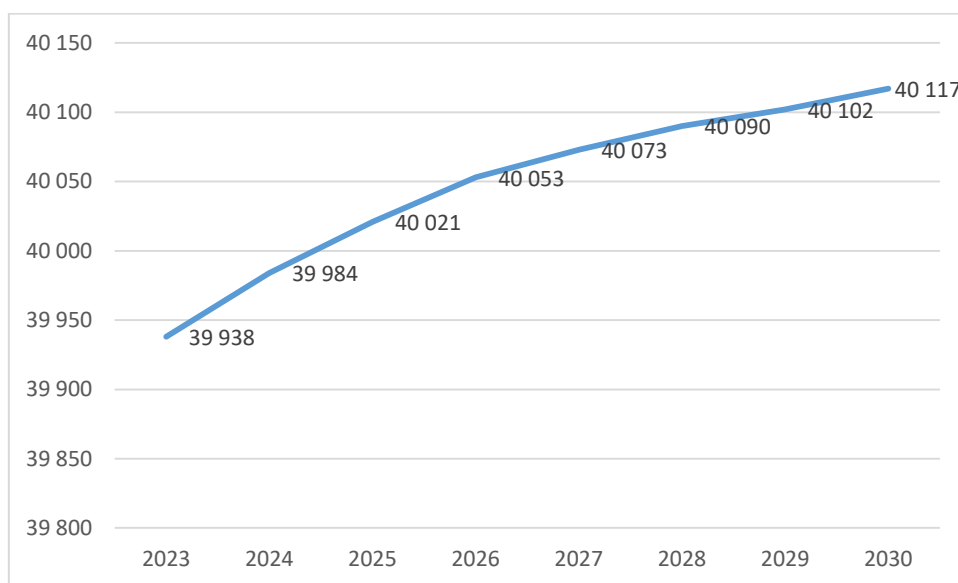
Tabela 9 Prognoza ludności poszczególnych gmin na lata 2022-2030

Nazwa gminy	Rok Wiek	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Gmina Wielopole Skrzyńskie	Ogółem	8 218	8 200	8 179	8 159	8 139	8 114	8 091	8 070
	przedprodukcyjny 0-17	1 624	1 598	1 569	1 547	1 527	1 510	1 488	1 473
	poprodukcyjny 60+/65+	1 573	1 605	1 633	1 665	1 685	1 727	1 770	1 811
Gmina Iwierzycze	Ogółem	7 920	7 950	7 980	8 008	8 030	8 059	8 085	8 114
	przedprodukcyjny 0-17	1 630	1 643	1 649	1 636	1 636	1 630	1 637	1 614
	poprodukcyjny 60+/65+	1 455	1 480	1 515	1 536	1 563	1 588	1 623	1 668
Gmina Sędziszów Małopolski	Ogółem	23 800	23 834	23 862	23 886	23 904	23 917	23 926	23 933
	przedprodukcyjny 0-17	4 709	4 704	4 707	4 690	4 636	4 621	4 603	4 566
	poprodukcyjny 60+/65+	4 968	5 076	5 160	5 257	5 333	5 414	5 514	5 573
Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	Ogółem	39 938	39 984	40 021	40 053	40 073	40 090	40 102	40 117
	przedprodukcyjny 0-17	7 963	7 945	7 925	7 873	7 799	7 761	7 728	7 653
	poprodukcyjny 60+/65+	7 996	8 161	8 308	8 458	8 581	8 729	8 907	9 052

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

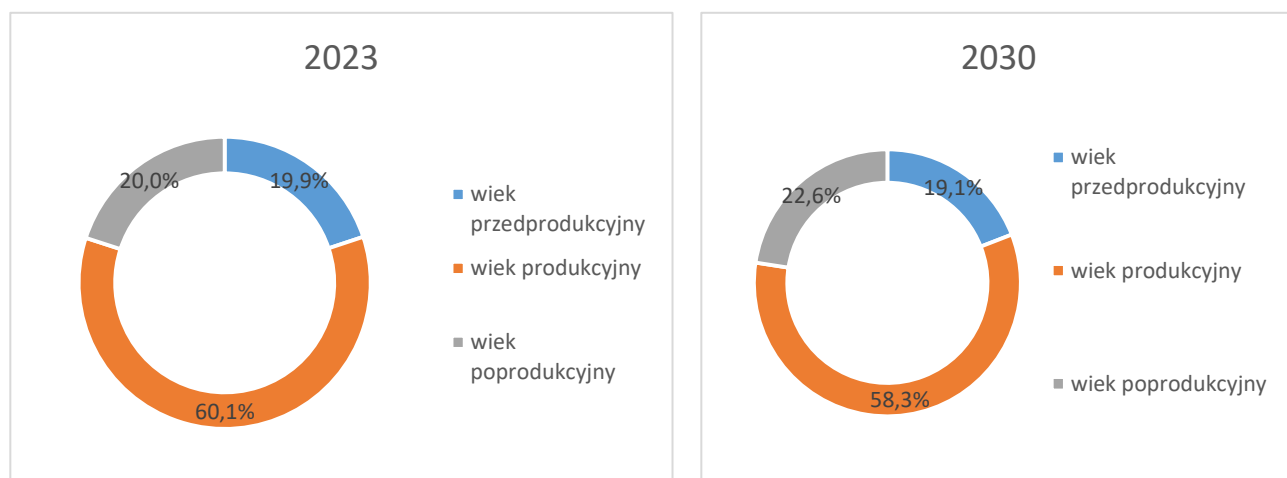
Ogólnie dla analizowanego obszaru, prognozowany jest na przestrzeni lat 2023-2030 wzrost liczby ludności o 179, w tym spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w wieku do 17 lat o 310 oraz wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym aż o 1 056. Prognozowane zmiany w liczbie ludności na przestrzeni lat 2023-2030 na terenie Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz strukturę wiekową ludności obszaru w roku 2023 oraz 2030, obrazują poniższe wykresy.

Wykres 7 Prognozowane zmiany w liczbie ludności na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2023-2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wykres 8 Prognozowana struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2023 oraz 2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

2.3. Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.), pomocą społeczną określa się instytucję polityki społecznej państwa, która ma na celu wspieranie osób i rodzin w przewyższaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, przy wykorzystaniu własnych możliwości i uprawnień. Wsparcie osobom oraz rodzinom w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w godnych warunkach, udzielane jest w formie finansowej, rzeczowej oraz w formie usług. Sprawy obejmujące zagadnienia z zakresu pomocy społecznej należą do zadań własnych gminy.

Działania z zakresu pomocy społecznej w gminach realizowane są przez ośrodki pomocy społecznej. Na analizowanym obszarze, działania te są realizowane przez:

- 1) Gmina Iwierzycze – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Iwierzycach,
- 2) Gmina Sędziszów Małopolski – Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie Małopolskim,
- 3) Gmina Wielopole Skrzyńskie – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wielopolu Skrzyńskim,

Oprócz wskazanej powyżej ustawy o pomocy społecznej, ośrodki wykonują swoje zadania również na podstawie innych ustaw, tj. m. in.:

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447),
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 615),
- ustawy z dnia 7 września 2007 r. pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 877 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329),
- ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1297),
- ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249),
- ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1285),
- ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2021 r. poz. 1744),
- ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685),
- ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176 z późn. zm.).

Ośrodki pomocy społecznej udzielają pomocy pieniężnej i niepieniężnej, tj. tzw. środowiskowej pomocy społecznej, osobom mającym problemy z samodzielnym funkcjonowaniem w środowisku. Prawo do świadczeń pieniężnych w ramach społecznej przysługuje osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza określonego w przepisach kryterium dochodowego. Od dnia 1 stycznia 2022 r. kwota kryterium dochodowego wynosi dla osoby samotnie gospodarującej 776, a dla osoby w rodzinie 600 zł. Poprzednio obowiązujące kryterium od 1 października 2018 r. do 31 grudnia 2021 r. wynosiło odpowiednio 701 i 528 zł.

Pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej określana jest jako środowiskowa pomoc społeczna. Beneficjentami pomocy środowiskowej są wszyscy członkowie gospodarstw domowych, którzy w danym roku przynajmniej raz otrzymali jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej, a także osoby bezdomne korzystające z pomocy gminy. Z kolei zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej to udział beneficjentów tejże pomocy w liczbie ludności ogółem, co pozwala określić skalę problemu w tej kwestii.

Liczbę gospodarstw domowych i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach analizowanego obszaru, a także zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2021, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10 Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach w 2021 roku

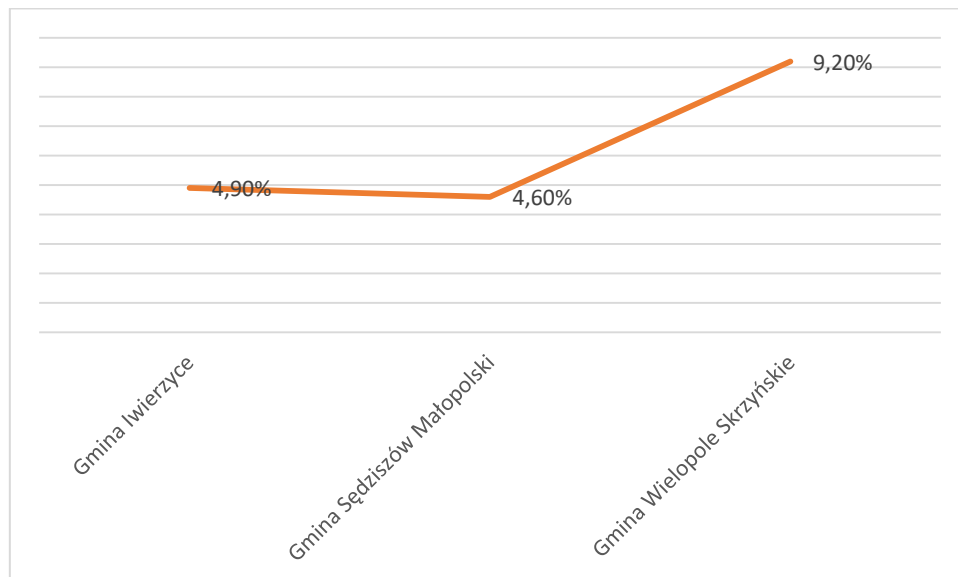
Nazwa gminy	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (szt.)	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (os)	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej
Gmina Wielopole Skrzyńskie	227	741	941	9,2%
Gmina Iwierzycze	138	380	494	4,9%
Gmina Sędziszów Małopolski	398	1 099	460	4,6%
RAZEM	763	2 220	1 895	6,2 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane wskazują, że największa liczba gospodarstw domowych oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w 2021 roku wystąpiła w gminie Sędziszów Małopolski – odpowiednio 398 i 1099, z kolei najmniejsza w gminie Iwierzycze – odpowiednio 138 i 380. Biorąc jednak uwarunkowania demograficzne w każdej gminie i związany z nimi wskaźnik dotyczący zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej, można zauważyć, że największy udział korzystających z pomocy ośrodka pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem występuje w gminie Wielopole Skrzyńskie (9,2 %), natomiast najmniejszy w Gminie Sędziszów Małopolskie (4,6 %). Ogólnie dla całego analizowanego obszaru, udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem wyniósł 6,2 %, według danych z 2021 roku. Dane dotyczące zasięgu

środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach w roku 2021, przedstawia poniższy wykres.

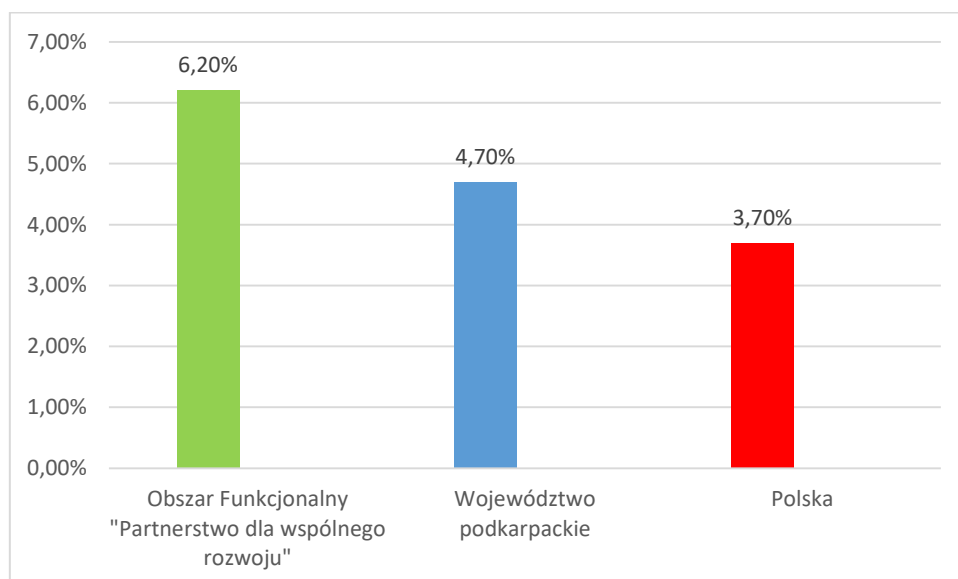
Wykres 9 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BD

W omawianym obszarze, wskaźnik dotyczący udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (6,2 %), wyniósł powyżej średniej dla województwa podkarpackiego (4,7 %) oraz średniej dla całego kraju (3,7 %), co może świadczyć o problemie w tej kwestii oraz występowaniem większej liczby ludności, które wymagają pomocy ośrodków pomocy społecznej niż w innych częściach województwa oraz kraju, czego przyczyną może być większy zasięg ubóstwa czy też wykluczenia społecznego. Wskazane dane zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 10 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2021 w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz ogólnie na terenie kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Obok środowiskowej pomocy społecznej, w systemie funkcjonuje również pomoc instytucjonalna, poprzez placówki stacjonarnej pomocy społecznej, które zapewniają całodzienny pobyt, wyżywienie, podstawowe świadczenia opiekuńcze, rekreacyjno-kulturalne, edukacyjne czy też rehabilitacyjne. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej osobie, która wymaga całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności i nie może samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, a także której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Na terenie analizowanego obszaru funkcjonuje:

- 1) Zakład Opiekuńczo Lecznicy w Sędziszowie Małopolskim świadczący opieką całodobową i leczenie osób, które przeszły ostrą fazę leczenia szpitalnego z ukończonym procesem diagnozowania, leczenia operacyjnego lub intensywnego leczenia zachowawczego i nie wymagają już dalszej hospitalizacji. Placówka dysponuje 27 miejscami.

Ponadto na terenie OF funkcjonują placówki wsparcia dziennego:

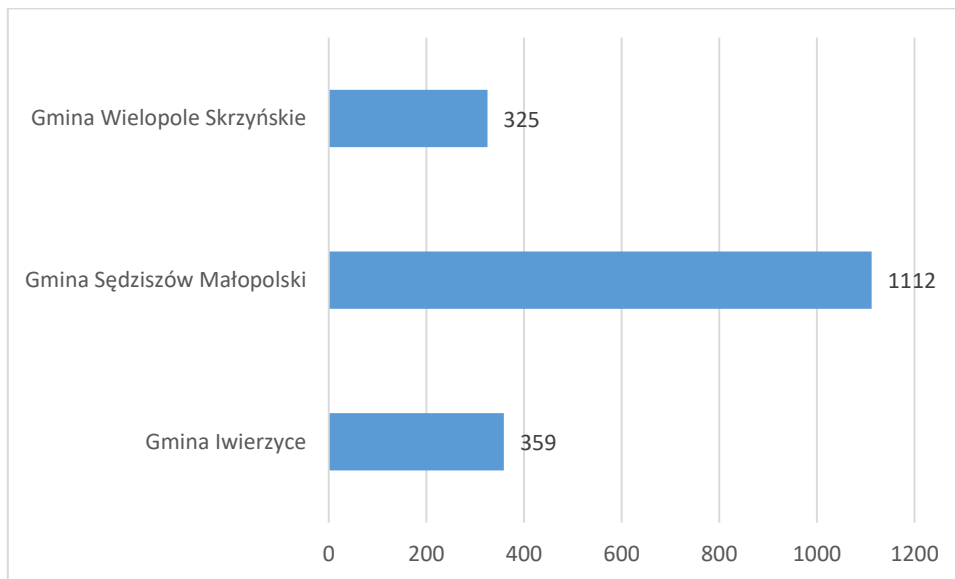
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Wielopolu Skrzyńskim,
- Klub Senior+ w Sędziszowie Małopolskim – liczba miejsc w placówce – 30.
- Klub Senior+ w Wiśniowej – liczba miejsc w placówce – 20

2.4. Edukacja i wychowanie

Edukacja wraz z wychowaniem pełni niezwykle ważną rolę w sferze społecznej oraz w kształtowaniu kapitału ludzkiego, mając kluczowe znaczenie dla szans rozwojowych społeczeństwa. Jakość kapitału ludzkiego, na którą wpływ ma system edukacji, zasadniczo wpływa m. in. na rynek pracy. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji publicznej należy do zadań własnych gminy, a wydatki przeznaczane na kwestie z nią związane stanowią znaczną część budżetu każdej gminy.

Ważną rolę w wychowaniu dzieci pełnią instytucjonalne formy opieki nad najmłodszymi dziećmi. Do form opieki nad dziećmi do lat trzech możemy zaliczyć żłobki oraz kluby dziecięce, w ramach, których realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna. Korzystanie z tego typu placówek ma również pozytywny wpływ na rynek pracy, dzięki możliwości uczestnictwa w nim rodziców dzieci. W 2021 roku na terenie analizowanego obszaru, mimo że liczba dzieci w wieku do lat 3 wynosiła łącznie 1 796, to funkcjonował n jeden żłobek w Wielopolu Skrzyńskim z miejscem dla 31 dzieci. Ponadto nie funkcjonowały inne żłobki ani kluby dziecięce. Liczbę dzieci w wieku do lat 3 według danych z 2021 roku w poszczególnych gminach przedstawia poniższy wykres.

Wykres 11 Liczba dzieci w wieku do lat 3 w poszczególnych gminach w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

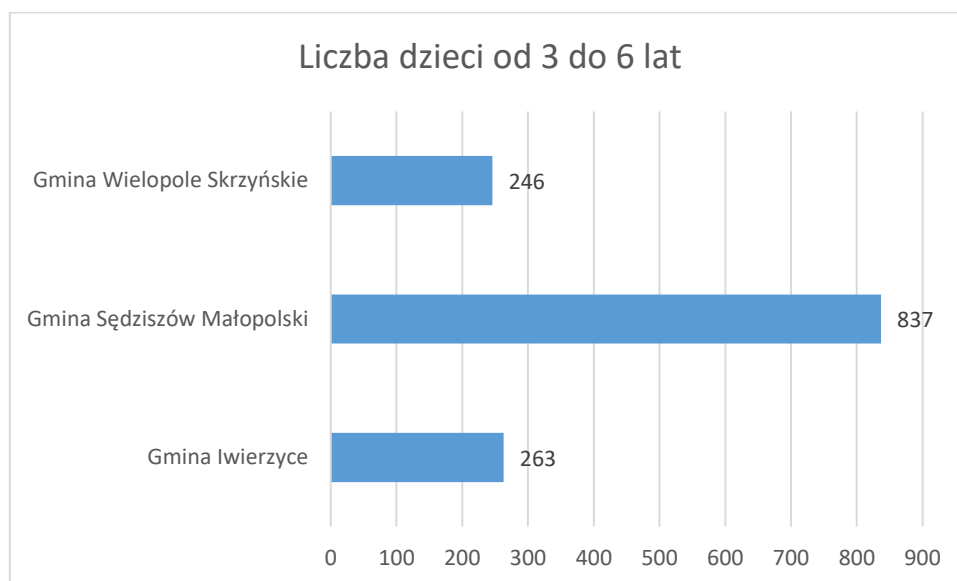
Największa liczba dzieci do lat 3 w 2021 roku występowała na terenie gmin Sędziszów Małopolski, co ma związek z tym, że jest to gmina z największą liczbą mieszkańców spośród analizowanych gmin. Najmniejsza liczba dzieci w tej grupie wiekowej występowała z kolei w gminie Wielopole Skrzyńskie.

Z powodu braku dostępności do usług opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie swojej gminy, część mieszkańców korzysta z placówek oferujących tego typu usługi w Sędziszowie Małopolskim lub w innych miastach, do których przemieszczają się w drodze do swojego miejsca pracy. Jednak znaczna część mieszkańców zapewnia opiekę nad dziećmi w domach, kosztem własnej pracy zawodowej, co niekorzystnie wpływa również na rynek pracy. Jest to jednak zjawisko, które występuje w wielu gminach województwa podkarpackiego. Z tego względu, konieczne może być podjęcie działań przez samorządy w zakresie inwestycji w infrastrukturę i stworzenia miejsc opieki, po uprzednim określeniu zapotrzebowania na te miejsca w poszczególnych gminach.

Wychowanie przedszkolne realizowane jest w placówkach wychowania przedszkolnego, do których zalicza się przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne. Ma ono na celu zapewnienie dzieciom opieki, wspomaganie indywidualnego rozwoju i wypełnienie podstawy programowej oraz obejmuje dzieci w wieku od 3 do 6 roku życia.

Tak samo jak w przypadku wskazywanej powyżej liczby dzieci w wieku do lat 3, na terenie analizowanych gmin w 2021 roku, największa liczba dzieci od 3 do 6 roku życia występowała w gminie Sędziszów Małopolski, natomiast najmniejsza w gminie Wielopole Skrzyńskie. Łącznie na analizowanym obszarze, liczba dzieci w tym przedziale wiekowym wynosiła 1 346. Dane dotyczące liczby dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12 Liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z 2021 roku, na terenie obszaru funkcjonalnego „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” funkcjonowało łącznie 31 przedszkoli, a także 86 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. Na terenie OF nie było punktów przedszkolnych. Wychowaniem przedszkolnym objętych zostało 1497 dzieci, co stanowiło 76,2 % ogółu dzieci w tym przedziale wiekowym. Największa liczba dzieci objętym wychowaniem przedszkolnym wystąpiła w gminie Sędziszów Małopolski – 1 014, co stanowiło aż 90,5 % ogółu dzieci w wieku od 3 do 6 lat, na co główny wpływ miało funkcjonowanie na terenie gminy 20 przedszkoli oraz 60 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, co przekładało się na dobrą dostępność do usług w zakresie wychowania przedszkolnego.

Najmniejszy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w roku 2021 wystąpił natomiast w gminie Iwierzycze – 65,8 %, na co wpływa bliskość miasta Sędziszowa Małopolskiego czy Rzeszowa oraz uczęszczanie części dzieci do placówek wychowania przedszkolnego w tych miastach.

Liczbę placówek wychowania przedszkolnego oraz liczbę i odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat w poszczególnych gminach w 2021 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11 Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” według danych z 2021 roku

Gmina	Liczba przedszkoli (obiekty)	Liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych (obiekty)	Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat (os.)	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat (w %)
Gmina Wielopole Skrzyńskie	3	1	246	16,4
Gmina Sędziszów Małopolski	20	60	1014	67,7
Gmina Iwierzycze	1	1	263	17,6

Gmina Wielopole Skrzyńskie	6	13	243	72,3
Gmina Iwierzycze	5	13	240	65,8
Gmina Sędziszów Małopolski	20	60	1 014	90,5
RAZEM	31	86	1 497	76,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Pierwszym etapem zorganizowanej edukacji jest szkolnictwo podstawowe. Od 2017 roku, w wyniku przeprowadzonej reformy oświaty, okres nauki w szkole podstawowej został wydłużony z 6 do 8 lat, a następnym etapem edukacji stało się do wyboru 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnia szkoła branżowa I stopnia i 2-letnia szkoła branżowa II stopnia.

Na terenie omawianego obszaru, według danych z 2021 roku funkcjonowało łącznie 25 szkół podstawowych, do których uczęszczało łącznie 3 359 uczniów. Na jeden oddział w szkole przypadło średnio 14 uczniów, natomiast zatrudnionych nauczycieli (pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych) w przeliczeniu na etaty było 327,79. Największa liczba uczniów występowała, tak jak w poprzednich analizach w gminie Sędziszów Małopolski, gdzie występuje zarazem największa liczba mieszkańców. W 2021 r. do szkół w gminie Iwierzycze i Wielopole Skrzyńskie uczęszczało tyle samo uczniów.

Liczbę szkół podstawowych oraz uczniów, a także liczbę uczniów na 1 oddział w szkole i liczbę nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12 Liczba szkół, uczniów oraz etatów nauczycieli w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” według danych z 2021 roku

Gmina	Liczba szkół podstawowych (wraz z filiami)	Liczba uczniów (os)	Uczniowie na 1 oddział	Nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty
Gmina Wielopole Skrzyńskie	6	629	13	68,51
Gmina Iwierzycze	5	629	15	65,02
Gmina Sędziszów Małopolski	14	2 101	16	194,26
RAZEM	25	3 359	14	327,79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

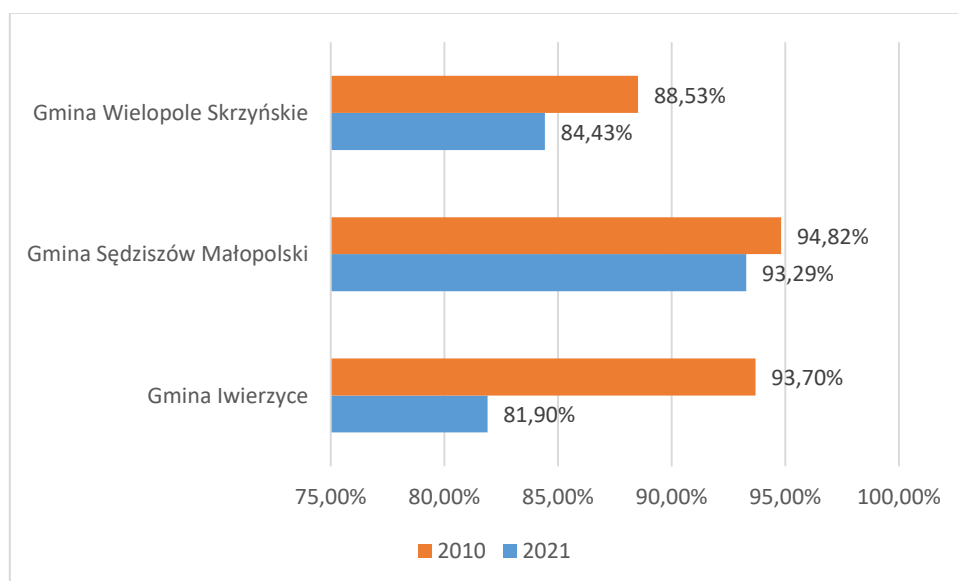
Miarą powszechności nauczania, służącą do oceny aktywności edukacyjnej ludności jest tzw. współczynnik skolaryzacji, którego analizy dokonuje się z uwzględnieniem poziomu nauczania. W statystyce stosuje się dwa rodzaje tego współczynnika: brutto, określający relację liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby osób w grupie wieku odpowiadającej temu poziomowi nauczania; oraz netto, określający relację liczby osób w danej grupie

wiekowej, uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby osób w grupie wieku odpowiadającej danemu poziomowi kształcenia.

Analizując współczynnik skolaryzacji brutto dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, zauważyć można, że w większości gmin na przestrzeni lat 2010-2021 doszło do spadku wartości tego współczynnika. Spadek wartości współczynnika skolaryzacji jest przede wszystkim wynikiem uczęszczania przez uczniów z terenu gminy do placówki w innej gminie. Najczęściej świadczy to o tym, że część uczniów z obszarów wiejskich uczęszcza do szkół w miastach. Zmniejszająca się wartość współczynnika jest zjawiskiem niekorzystnym, ponieważ świadczy o spadającej liczbie uczniów na terenie danej gminy.

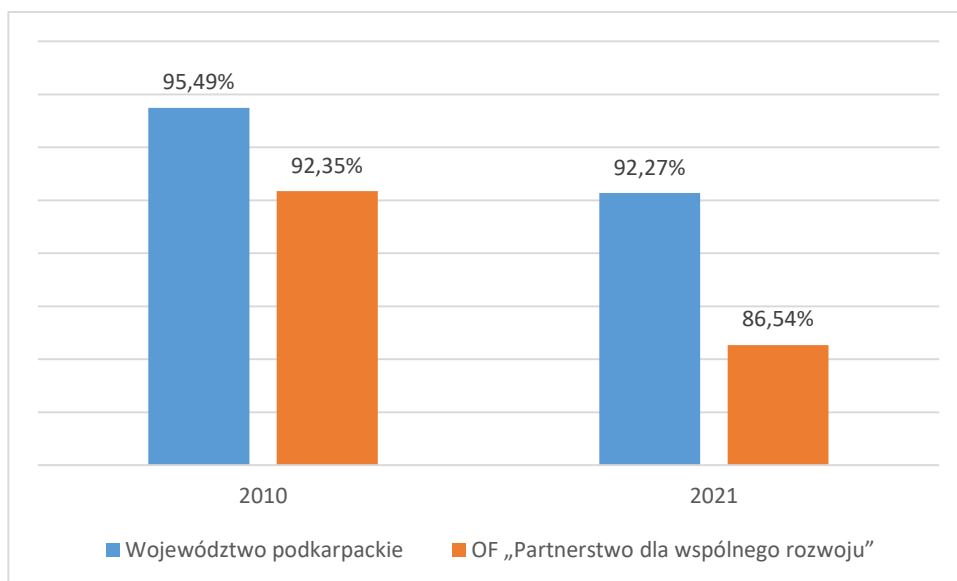
Ogólnie na terenie analizowanego obszaru w 2021 roku, wskaźnik skolaryzacji brutto wyniósł 86,54 %, zaliczając spadek o 5,81 % w stosunku do roku 2010 (92,35 %). Wartość wskaźnika w roku 2021 była znacznie poniżej średniej w województwie podkarpackim, gdzie wartość ta wynosiła 92,27%. Dane dotyczące wskaźnika skolaryzacji brutto w poszczególnych gminach w roku 2010 i 2021, a także wartość wskaźnika w Obszarze Funkcjonalnym „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w 2010 i 2021 roku, przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 13 Współczynniki skolaryzacji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 oraz 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 14 Współczynniki skolaryzacji na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w roku 2010 oraz 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Spadająca liczba dzieci uczęszczających do szkół stanowi istotny problem dla gmin, ze względu na rosnące koszty utrzymania szkół oraz malejącą z tego powodu subwencją oświatową. Środki z subwencji oświatowej, w niektórych gminach pokrywają zaledwie 40-60 % kosztów funkcjonowania placówek oświatowych, przez co pozostałą część gminy muszą wydatkować z własnego budżetu, co wpływa z kolei na ilość działań inwestycyjnych.

Jakość edukacji na poziomie podstawowym ocenić można na podstawie wyników egzaminu ósmoklasisty, do którego przystąpienie jest warunkiem ukończenia szkoły. Egzamin obejmuje wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego w odniesieniu do trzech kluczowych przedmiotów nauczania: języka polskiego, matematyki i języka obcego nowożytnego.

Na terenie omawianego obszaru w 2021 roku do egzaminu ósmoklasisty przystąpiło 334 uczniów, a liczba szkół w których przeprowadzono egzaminy, wyniosła 25. Analizując wyniki egzaminu w poszczególnych gminach, można zauważyć, że większość szkół osiągnęła wynik średni. Wynik niski szkoły to w skali staninowej 1-3 stanin, wynik średni – 4-6 stanin, natomiast wynik wysoki to 7-9 stanin.

Z języka polskiego, średni wynik egzaminu wyniósł 55 %, natomiast najwyższa średnia wyników wystąpiła na terenie gminy Sędziszów Małopolski – 58 %, z kolei najniższa w gminie Wielopole Skrzyńskie – 50 %. Wyniki z matematyki były dużo niższe niż z języka polskiego i średni wynik egzaminu na terenie analizowanego obszaru wyniósł 43 %. Najwyższa średnia wyników wystąpiła w gminie Sędziszów Małopolski – 49 %, natomiast najniższa w gminie Iwierzycze – 38 %. Średni wynik z języka angielskiego wyniósł 55 %, a gminą z najwyższą średnią była gmina Sędziszów Małopolski – 65 %. Najniższa średnia wystąpiła w gminie Wielopole Skrzyńskie – 49 %.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 r. w placówkach oświatowych na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13 Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 roku w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”

Nazwa gminy	Język polski					Matematyka					Język angielski				
	Liczba piszących	Średni wynik (%)	Liczba szkół z wynikiem			Liczba piszących	Średni wynik (%)	Liczba szkół z wynikiem			Liczba piszących	Średni wynik (%)	Liczba szkół z wynikiem		
			niskim	średnim	wysokim			niskim	średnim	wysokim			niskim	średnim	wysokim
Gmina Wielopole Skrzyńskie	77	50	0	4	1	77	41	2	4	0	77	49	4	2	0
Gmina Iwierzycze	66	57	1	2	2	66	38	2	2	1	66	51	1	4	0
Gmina Sędziszów Małopolski	191	58	0	8	6	191	49	0	6	8	188	65	1	8	5
Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	334	55	1	14	9	334	43	4	12	9	331	55	6	14	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Oprócz placówek oświatowych, kształcących w zakresie podstawowym, na analizowanym obszarze funkcjonuje szkoła artystyczna – Niepubliczna szkoła muzyczna I stopnia w Sędziszowie Małopolskim oraz w zakresie kształcenia ponadpodstawowego – Liceum Ogólnokształcące im. ks. Piotra Skargi w Sędziszowie Małopolskim i Zespół Szkół Technicznych im. prof. Karola Olszewskiego w Sędziszowie Małopolskim.

Na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” 2 placówki realizują kształcenie w zakresie ponadpodstawowym - Liceum Ogólnokształcące im. ks. Piotra Skargi w Sędziszowie Małopolskim oraz Zespół Szkół Technicznych im. prof. Karola Olszewskiego w Sędziszowie Małopolskim.

Liceum Ogólnokształcące im. ks. Piotra Skargi kształci młodzież w 6 kierunkach: menadżerskim, politechnicznym, biomedycznym, lingwistyczno-psychologicznym, społeczno-prawnym, bezpieczeństwa wewnętrznego i administracji. W szkole działa również licealny teatr muzyczny.

Na terenie OF działa również Zespół Szkół Technicznych im. prof. Karola Olszewskiego w Sędziszowie Małopolskim. W skład Zespołu wchodzi technikum, branżowa szkoła I stopnia. W ramach funkcjonującego technikum, uczniowie mogą kształcić się na kierunkach: technik robotyk, technik stylisty, technik elektryk, technik mechanik, technik handlowiec, technik technologii drewna, technik teleinformatyk, technik usług fryzjerskich, technik logistyk. Branżowa szkoła I stopnia oferuje takie kierunki jak: elektromechanik, sprzedawca, operator obrabiarek skrawających, stolarz, krawiec, fryzjer.

W zakresie kształcenia ponadpodstawowego, młodzież z terenu gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, korzysta głównie z placówek zlokalizowanych w miastach: Sędziszowie Młp., Ropczycach, Strzyżowie, Rzeszowie. Istotną kwestią przy wyborze danej szkoły jest również możliwość dojazdu poprzez funkcjonujące połączenia komunikacyjne.

Tak jak w przypadku oceny jakości kształcenia na poziomie podstawowym, tak w przypadku kształcenia na poziomie ponadpodstawowym, jakość możemy ocenić na podstawie wyników matur oraz w przypadku techników oraz szkół zawodowych – na podstawie zdawalności egzaminów zawodowych.

Na terenie analizowanego obszaru, do egzaminu maturalnego przystąpili uczniowie liceum ogólnokształcącego oraz technikum, wchodzącego w skład Zespołu Szkół Technicznych. Według danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie w 2021 roku do egzaminu przystąpiło łącznie 151 uczniów. Zdawalność w liceum była na poziomie 87%, natomiast w technikum zdawalność wyniosła 14%. W skali całego powiatu ropczycko-sędziszowskiego był to najgorszy wynik wśród szkół średnich, których organem prowadzącym był Powiat ropczycko-sędziszowski.

Do egzaminów zawodowych przystąpili uczniowie technikum wchodzącego w skład Zespołu Szkół Technicznych. Według danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie w 2021 łącznie do egzaminu przystąpiło 120 uczniów, natomiast egzamin zdało 84 osób, a zdawalność egzaminu wyniosła 70,0 %.

2.5. Kultura

Kultura ma zasadniczy wpływ na jakość życia, tworząc relacje społeczne i pomagając w zaspokajaniu indywidualnych potrzeb niematerialnych, musi być jednak stale rozwijana. Duże znaczenie w tym aspekcie ma funkcjonująca infrastruktura kulturalna. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Gminy organizują działalność kulturalną poprzez tworzenie samorządowych instytucji kultury, dla których prowadzenie tego typu działalności jest głównym celem statutowym. Poniżej przedstawione zostały instytucje kultury w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”. Porównawczo zostały przedstawione dane z 2015 i 2021 roku.

Gmina Wielopole Skrzyńskie

Na terenie gminy Wielopole Skrzyńskie działalność kulturalną prowadzą:

Gminny Ośrodek Kultury i Wypoczynku w Wielopolu Skrzyńskim - gminna jednostka organizacyjna, wpisana do rejestru instytucji kultury. W skład organizacyjny GOKiW w Wielopolu Skrzyńskim wchodzi: Gminny Ośrodek Kultury i Wypoczynku w Wielopolu Skrzyńskim, filie OK w Broniszowie, Nawsiu i Brzezinach, Ośrodek Sportu i Rekreacji w Wielopolu Skrzyńskim, biblioteki GOKiW w Nawsiu, Brzezinach, Gliniku oraz w Wielopolu Skrzyńskim, Ośrodek Wypoczynku w Wielopolu Skrzyńskim oraz Kantorówka Ośrodek Dokumentacji i Historii Regionu Muzeum Tadeusza Kantora w Wielopolu Skrzyńskim. Ośrodek Kultury jest organizatorem wielu otwartych imprez kulturalnych, dzięki którym mieszkańcy gminy mogą stać się nie tylko obserwatorami, ale i współtwórcami życia artystycznego regionu poprzez uczestnictwo w imprezach artystycznych, udział w różnych konkursach, wystawach, koncertach, poprzez prezentację swoich prac i umiejętności twórczych na różnych imprezach plenerowych, promując w ten sposób szeroki zakres działalności kulturalnej.

W skład Gminnego Ośrodka Kultury i Wypoczynku w Wielopolu Skrzyńskim wchodzi 4 biblioteki w miejscowościach Nawsie, Brzeziny, Glinik oraz Wielopole Skrzyńskie. Księgozbiór biblioteki na koniec 2021 r. wynosił 43 434 woluminów. W ciągu roku z usług poszczególnych bibliotek skorzystało 761 użytkowników, którzy wypożyczyli łącznie 11 657 woluminów. Biblioteki są wyposażone w dodatkowe komputery oraz urządzenia peryferyjne z dostępem do szerokopasmowego Internetu.

Tabela 14 Działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie gminy Wielopole Skrzyńskie

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2021
ogółem	ob.	2	2
imprezy	szt.	23	22

uczestnicy imprez	osoba	7 819	3 120
grupy artystyczne	szt.	14	13
członkowie grup artystycznych	osoba	268	185
koła / kluby / sekcje	szt.	10	6
członkowie kół / klubów / sekcji	osoba	251	270

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 15 Księgozbiór, czytelnicy i wypożyczenia w bibliotekach gminy Wielopole Skrzyńskie

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2021
biblioteki i filie	Ob.	4	4
pracownicy bibliotek (działalności podstawowej)	osoba	5	5
księgozbiór	wol.	43 952	43 434
czytelnicy w ciągu roku	osoba	1 134	761
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	16 033	11 657

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Gmina Iwierzycze

Na terenie gminy Iwierzycze działa Gminny Ośrodek Kultury w Iwierzycach z siedzibą w Wiercanach oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Iwierzycach. Podstawowym zadaniem placówki jest upowszechnianie kultury, edukacja poprzez sztukę oraz zapoznanie młodych ludzi z różnymi dziedzinami twórczości, co pozwala w wartościowy sposób zagospodarować czas, a także energię dzieci, młodzieży i dorosłych z terenu gminy Iwierzycze.

Gminny Ośrodek Kultury organizuje imprezy plenerowe i stacjonarne o charakterze rekreacyjno-turystycznym, jubileuszowym, patriotycznym czy też religijnym. Oprócz tego w ramach działalności organizowane są m. in. koncerty, maratony, wystawy, turnieje, konkursy plastyczne. GOK jest organizatorem bądź współorganizatorem kilku stałych imprez na terenie gminy. Przy GOK od 2002 r. działa Izba Ludowa. W Izbie znajdują się dziesiątki starych przedmiotów wyszperanych w stodołach, starych drewnianych domach i skrzyniach u mieszkańców gminy Iwierzycze i okolic. Ponadto na terenie gminy Iwierzycze funkcjonuje Wiejski Dom Ludowy w Sielcu, w którym odbywa się działalność kulturalna i społeczna lokalnej społeczności. W gminie Iwierzycze funkcjonują również koła Gospodyń Wiejskich.

Drugą instytucją, prowadzącą szeroką działalność w zakresie kultury jest Gminna Biblioteka Publiczna w Iwierzycach. Biblioteka służy zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych

i informacyjnych gminnej społeczności oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy, kultury i promocji czytelnictwa.

Biblioteka organizuje warsztaty dla dzieci i dorosłych, przy okazji corocznych świąt i wydarzeń, współtworząc różnorodne projekty społeczno-edukacyjne i inicjując działania aktywizujące czytelnictwo mieszkańców gminy, wystawy i spotkania z autorami. Ważnym aspektem działalności Biblioteki jest również gromadzenie, opracowanie, upowszechnianie i promowanie kultury regionalnej.

Biblioteka dysponuje łącznie księgozbiorem w liczbie 15 443. Księgozbiór ten jest co roku uzupełniany o nowości wydawnicze z literatury polskiej i światowej dla dzieci, młodzieży, dorosłych oraz o literaturę niebeletrystyczną. W ciągu roku z usług poszczególnych bibliotek skorzystało 556 użytkowników, którzy wypożyczyli łącznie 8317 woluminów.

Tabela 16 Działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie gminy Iwierzycze

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2021
ogółem	ob.	1	1
imprezy	szt.	39	16
uczestnicy imprez	osoba	11 280	2 320
grupy artystyczne	szt.	13	7
członkowie grup artystycznych	osoba	191	137
koła / kluby / sekcje	szt.	3	1
członkowie kół / klubów / sekcji	osoba	38	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 17 Księgozbiór, czytelnicy i wypożyczenia w bibliotekach gminy Iwierzycze

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2021
biblioteki i filie	Ob.	1	1
pracownicy bibliotek (działalności podstawowej)	osoba	3	3
księgozbiór	wol.	13 803	15 443

czytelnicy w ciągu roku	osoba	720	556
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	11 176	8 317

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Gmina Sędziszów Małopolski

Działania w zakresie kultury są w gminie Sędziszów Małopolski realizowane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury. Placówka prowadzi 6 zespołów artystycznych, skupiających dorosłych, młodzież i dzieci. Najbardziej znany jest Zespół Pieśni i Tańca „Rochy” propagujący folklor regionu i całej Polski. W strukturach zespołu funkcjonuje grupa dziecięca, gimnazjalna, reprezentacyjna oraz obrzędowa.

W strukturach Ośrodka Kultury działa Zespół Tańca Estradowego „Blues”, propagujący taniec towarzyski i dyskotekowy. W skład zespołu wchodzi 5 grup wiekowych. Pod egidą M-GOK działa zespół obrzędowy z Zagorzyc, prezentujący taniec tradycyjny i widowiska obrzędowe. W sędziszowskim ośrodku kultury działają także: młodzieżowy zespół teatralny „Sędziszek”, kapela ludowa, kapela podwórkowa „Paka Sędziszka”.

Ważną formą działalności artystycznej w sędziszowskim Domu Kultury jest plastyka. Organizowane są wystawy twórców profesjonalnych i nieprofesjonalnych związanych z Ziemią Sędziszowską i spoza niej. Regularnie odbywają się zajęcia plastyczne oraz plenery malarskie dla dzieci. Funkcjonuje również koło szachowe dla dzieci i młodzieży.

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury jest organizatorem wielu imprez cyklicznych, konkursy, występy teatralne, dożynki, festyny itp.

W strukturach M-GOK działa Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, która posiada 7 filii na terenie gminy. Biblioteka służy zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa gminy oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury.

Od 2003 roku w Sędziszowie Młp. funkcjonuje Filia Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej w Rzeszowie. Uzupełnia ona ofertę kulturalną dla mieszkańców gminy organizując wystawy twórczości amatorskiej i profesjonalnej.

W 2021 roku księgozbiór biblioteki publicznej liczył 75 317 woluminów. W 2020 r. spadła znacznie liczba czytelników w porównaniu do roku 2015 (spadek o 449 osób), oraz mniej było wypożyczeń, spadek o 718 028.

Tabela 18 Działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie gminy Sędziszów Małopolski

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2021
ogółem	ob.	1	1
imprezy	szt.	37	31

uczestnicy imprez	osoba	14 200	9 885
grupy artystyczne	szt.	5	8
członkowie grup artystycznych	osoba	293	299
koła / kluby / sekcje	szt.	1	3
członkowie kół / klubów / sekcji	osoba	65	50

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 19 Księgozbiór, czytelnicy i wypożyczenia w bibliotece gminy Sędziszów Małopolski

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2021
biblioteki i filie	Ob.	8	8
pracownicy bibliotek (działalności podstawowej)	osoba	10	10
księgozbiór	wol.	76 455	75 317
czytelnicy w ciągu roku	osoba	2 461	2 012
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	57 824	39 796

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

2.6. Rynek pracy i bezrobocie

Jednym z czynników określających stan gospodarki, a także jej potencjał jest rynek pracy. Zasadniczy wpływ na rynek pracy na danym obszarze mają zarówno występująca tu liczba osób w wieku produkcyjnym, jak i ilość dostępnych miejsc pracy, które kształtują podaż i popyt pracy. Nierównowaga pomiędzy popytem, a podażą pracy wpływa z kolei na poziom bezrobocia.

Jak wspomniano powyżej, podaż pracy kształtowana jest przez liczbę osób w wieku produkcyjnym. Wiek produkcyjny określamy jako wiek zdolności do pracy, tj. w przypadku mężczyzn jest to grupa w wieku 18-64 lat, z kolei w przypadku kobiet – 18-59 lat. W ramach wieku produkcyjnego możemy jeszcze wyróżnić wiek mobilny, który dotyczy osób w wieku od 18 do 44 roku życia bez względu na płeć, zdolnych i gotowych do ewentualnego przekwalifikowania się oraz zmiany stanowiska lub pracy, a także wiek niemobilny, który obejmuje mężczyzn w wieku od 45 do 64 lat oraz kobiety w wieku od 45 do 59 lat.

Jak przedstawiono już we wcześniejszej części niniejszego opracowania – w podrozdziale 2.2. *Uwarunkowania demograficzne*, według danych GUS z 2021 roku, Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” zamieszkiwało 23 765 osób w wieku produkcyjnym, co stanowiło 60,6 % ogółu ludności na tym obszarze. Największa liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym występowała na terenie gminy Sędziszów Małopolski – 14 257 (59,7 % ogółu mieszkańców gminy), a kolei najmniejsza – w gminie Iwierzycy, tj. 4 678 (60,6 % ogółu mieszkańców gminy). Liczbę osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021, przedstawia poniższa tabela.

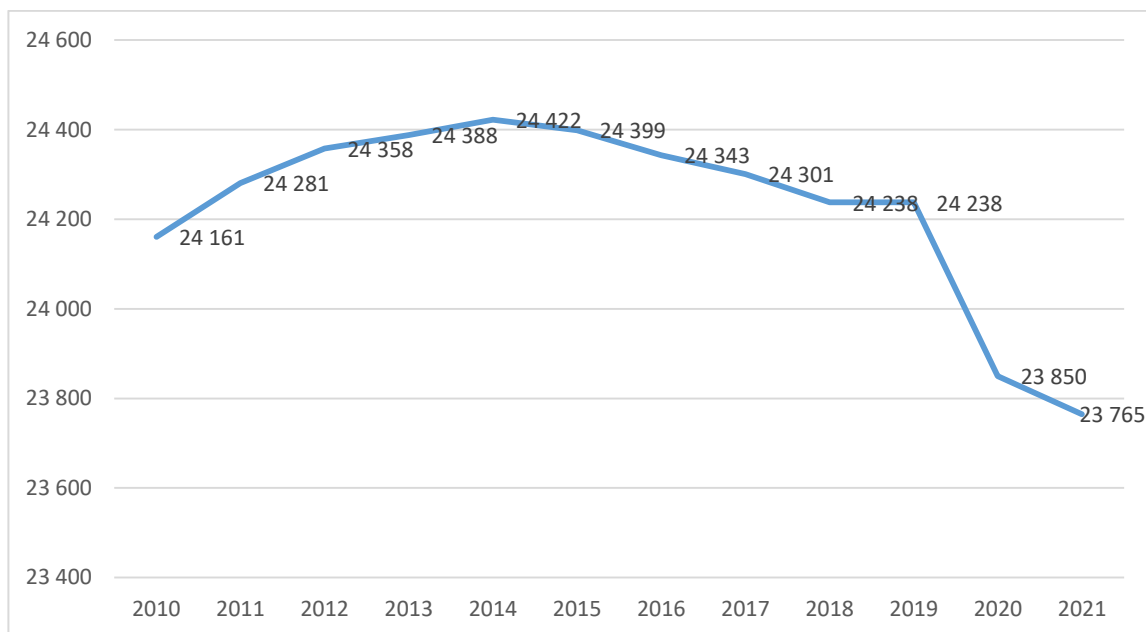
Tabela 20 Liczba osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wielopole Skrzyńskie	5 098	5 110	5 121	5 128	5 125	5 110	5 124	5 085	5 055	5 044	4 826	4 830
% ogółu mieszkańców	60,3%	60,3%	60,7%	61,1%	61,3%	61,5%	61,5%	61,6%	61,5%	61,9%	61,3%	61,6%
Iwierzycze	4 618	4 695	4 756	4 792	4 810	4 809	4 812	4 834	4 818	4 794	4 698	4 678
% ogółu mieszkańców	61,4%	62,0%	62,6%	62,8%	62,9%	62,7%	62,5%	62,5%	62,4%	62,0%	60,9%	60,6%
Sędziszów Małopolski	14 445	14 476	14 481	14 468	14 487	14 480	14 407	14 382	14 365	14 400	14 326	14 257
% ogółu mieszkańców	62,2%	62,3%	62,1%	61,9%	61,7%	61,6%	61,3%	61,0%	60,8%	60,5%	60,0%	59,7%
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	24 161	24 281	24 358	24 388	24 422	24 399	24 343	24 301	24 238	24 238	23 850	23 765
% ogółu mieszkańców	61,3%	61,5%	61,8%	61,9%	62,0%	61,9%	61,8%	61,7%	61,6%	61,5%	60,7%	60,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując powyższe dane można zauważyć, że w latach 2010-2015 na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” występowała tendencja wzrostowa, jeśli chodzi o liczbę ludności w wieku produkcyjnym, natomiast od 2015 występowała już tendencja spadkowa. W porównaniu do roku 2010, w roku 2021 liczba osób w wieku produkcyjnym była niższa o 396, natomiast w porównaniu do roku 2015 była już niższa o 578. Kształtowanie się liczby osób w wieku produkcyjnym na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 15 Zmiany liczby osób w wieku produkcyjnym na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wśród osób w wieku produkcyjnym, teren OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” według danych GUS z 2021 roku zamieszkiwało 14 847 osób w wieku mobilnym, co stanowiło 62,47 % liczby osób w wieku produkcyjnym oraz 37,63 % ludności OF ogółem. W stosunku do roku 2010, liczba osób w wieku mobilnym zmniejszyła się o 1 365. Liczbę osób w wieku mobilnym w podziale na płeć w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 oraz 2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21 Liczba osób w wieku mobilnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 oraz 2021

Gmina	2010			2021		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Wielopole Skrzyńskie	3 475	1 809	1 666	2 959	1 543	1 416
Iwierzycze	3 122	1 622	1 500	2 897	1 482	1 415
Sędziszów Małopolski	9 615	4 908	4 707	8 991	4 579	4 412

OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	16 212	8 339	7 873	14 847	7 604	7 243
---	--------	-------	-------	--------	-------	-------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, w każdej z gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” doszło do spadku liczby osób w wieku mobilnym na przestrzeni lat 2010-2021. Najwięcej osób w tej grupie znajdowało się na terenie gminy Sędziszów Małopolski – 8 991, z kolei najmniej w gminie Iwierzycy – 2 897. Zauważyć również można, że występuje tu przewaga mężczyzn, których w 2021 roku było więcej o 361.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” to w głównej mierze teren rolniczo-przemysłowy, z uwagi na rolniczy charakter tego rejonu, co sprawia, że dominującą gałęzią przemysłu jest przetwórstwo rolno-spożywcze. Oprócz działalności w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego, rozwija się tu również działalność wytwórcza oraz usługowa.

Najwięcej miejsc pracy w sektorze pozarolniczym na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” generują m. in.:

- 1) SAFRAN - Sędziszów Młp.,
- 2) PAGED MEBLE SA, - Sędziszów Młp.
- 3) PZL Sędziszów Młp. – produkcja filtrów
- 4) Andrzej Baran Sp. Komandytowa – Iwierzycy,
- 5) „DREWEKO” Sp. z o.o. - Iwierzycy,
- 6) Worek Jerzy Przedsiębiorstwo Produkcyjno–Usługowo–Handlowe „WOPROL” – Wiercany,

Zgodnie z danymi GUS, na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku pracowało 5 694 osoby, co stanowiło zaledwie 23,96 % liczby osób w wieku produkcyjnym, zamieszkujących ten obszar. W stosunku do roku 2010 liczba ta wzrosła, mimo że na przestrzeni lat 2010-2021 nie występowała jednolita tendencja w tej kwestii.

Dla OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” głównym ośrodkiem miejskim jest miasto Sędziszów Małopolski, ale także Ropczyce, Strzyżów, Rzeszów.

Dane dotyczące liczby osób pracujących na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz liczby osób pracujących na 1000 ludności na przestrzeni lat 2010 – 2021, przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 22 Liczba osób pracujących w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wielopole Skrzyńskie	615	649	670	678	736	655	653	667	720	733	805	798
Iwierzycze	531	613	586	589	579	524	618	571	532	584	547	567
Sędziszów Małopolski	3 979	3 796	3 822	3 857	4 070	4 155	4 415	4 490	4 424	4 577	4 197	4 329
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	5 125	5 058	5 078	5 124	5 385	5 334	5 686	5 728	5 676	5 894	5 549	5 694

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 23 Liczba osób pracujących na 1000 ludności w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wielopole Skrzyńskie	73	77	79	81	88	79	78	81	88	90	102	102
Iwierzycze	71	81	77	77	76	68	80	74	69	76	71	73
Sędziszów Małopolski	171	163	164	165	173	177	188	190	187	192	176	181
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	105	107	106	108	116	108	115	115	115	119	116	119

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wskazane powyżej dane dot. liczby osób pracujących w poszczególnych gminach dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracowników. Dane nie obejmują z kolei osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych.

Jak wynika z przedstawionych danych, największa liczba osób pracuje na terenie gminy Sędziszów Małopolski – 4 329 osoby, co stanowi 76,03 % ogółu pracujących na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”. Natomiast najmniejsza liczba osób pracujących występuje na terenach gminy Iwierzycy, gdzie pracuje zaledwie 567 osób, co stanowi zaledwie 23,97% ogółu pracujących.

Analizując dane dotyczące liczby osób pracujących na 1000 ludności, można zauważyć, że największy wskaźnik występuje w tym przypadku w gminie Sędziszów Małopolski, gdzie w stosunku do występującej tam liczby ludności znajduje się więcej miejsc pracy, niż w przypadku pozostałych gmin. Wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców dla OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wynosi 119 i kształtuje się na poziomie znacznie niższym od średniej województwa podkarpackiego (224) oraz poniżej średniej krajowej (259). Dla gminy Sędziszów Małopolski wskaźnik ten wynosi aż 181.

Jak wcześniej wspomniano, gdy liczba osób w wieku produkcyjnym na danym obszarze przewyższa liczbę miejsc pracy, możemy mieć do czynienia ze zjawiskiem bezrobocia. Jest to zjawisko, które ma duży wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą dla danego obszaru. Według danych GUS z 2021 roku, na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” zarejestrowanych było 1827 osób, a w stosunku do roku poprzedniego, liczba ta zmniejszyła się o 168 osób. Wpływ na to mogła mieć pandemia wirusa COVID-19, która rozpoczęła się w 2020 roku i wskutek wprowadzonych obostrzeń, doszło do paraliżu w niektórych sektorach gospodarki i wzrostu bezrobocia. Szczególnie obostrzenia dotknęły branże dot. zakwaterowania i gastronomii. Mimo to, na przestrzeni lat 2010-2021, możemy jednak zauważyć znaczny spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz równoczesny wzrost liczby pracujących na terenie gmin tworzących omawiany obszar. Sytuacja ta występowała w całym województwie podkarpackim oraz w skali całego kraju.

Dane dotyczące liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz udziału tej liczby w liczbie osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 24 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wielopole Skrzyńskie	687	717	719	760	616	530	418	389	396	322	377	376
Iwierzycy	429	462	533	568	502	446	364	339	334	304	381	352
Sędziszów Małopolski	1 580	1 697	1 962	2 014	1 773	1 606	1 174	1 118	1 114	1 024	1 237	1 099
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	2 696	2 876	3 214	3 342	2 891	2 582	1 956	1 846	1 844	1 650	1 995	1 827

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

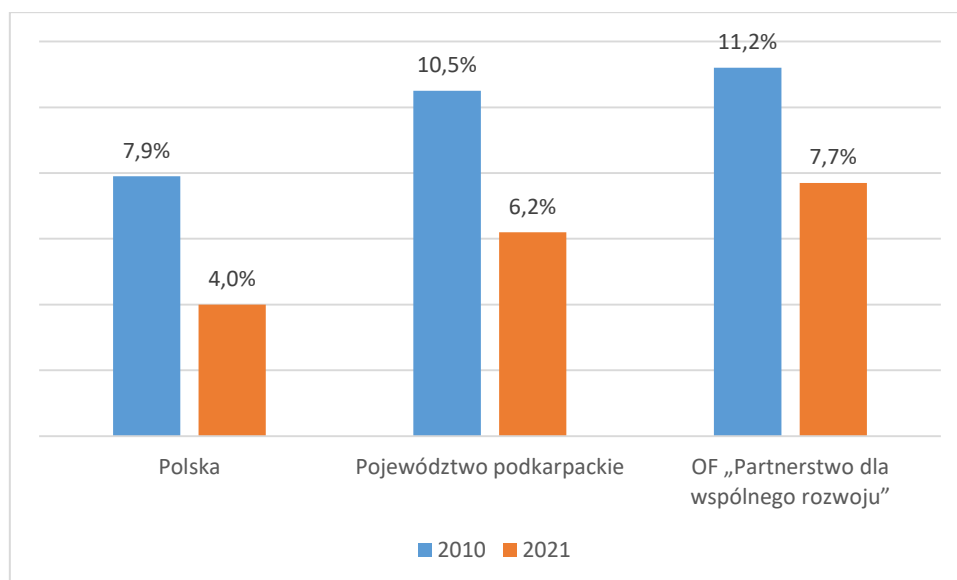
Tabela 25 Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wielopole Skrzyńskie	13,5%	14,0%	14,0%	14,8%	12,0%	10,4%	8,2%	7,6%	7,8%	6,4%	7,8%	7,8%
Iwierzycy	9,3%	9,8%	11,2%	11,9%	10,4%	9,3%	7,6%	7,0%	6,9%	6,3%	8,1%	7,5%
Sędziszów Małopolski	10,9%	11,7%	13,5%	13,9%	12,2%	11,1%	8,1%	7,8%	7,8%	7,1%	8,6%	7,7%
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	11,2%	11,8%	12,9%	13,5%	11,5%	10,3%	7,9%	7,5%	7,5%	6,6%	8,2%	7,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując wyżej przedstawione dane, że największa liczba zarejestrowanych bezrobotnych w 2021 roku wystąpiła w gminie Sędziszów Małopolski – 1099, natomiast najmniejsza w gminie Iwierzycy – 352. Jeśli jednak weźmiemy pod uwagę wskaźnik udziału zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach, możemy zauważyć, że najwyższy wskaźnik wystąpił w 2021 roku na terenach gmin Wielopole Skrzyńskie – 7,8 %, w pozostałych gminach obszaru ten wskaźnik był na zbliżonym poziomie. Wskaźnik ten dla OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wyniósł 7,7 % i znacznie przewyższał średnią dla województwa podkarpackiego (6,2 %), jak i dla całego kraju (4,0 %). Warto tu jednak wskazać, że duży wpływ na niski wskaźnik w województwie podkarpackim ma między innymi bardzo niski poziom bezrobocia w miastach: Rzeszów i Krosno, a także w powiecie mieleckim, znacznie obniżając średnią dla województwa. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2021 roku w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz w Polsce, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 16 Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2010 i 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Zmniejszenie bezrobocia wymaga zdecydowanych działań powiatowych urzędów pracy, centrów doradztwa zawodowego oraz kształcenia ustawicznego. Ważne w tej kwestii jest również dopasowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb lokalnych pracodawców, co pomoże zniwelować braki wykwalifikowanych pracowników na lokalnym rynku pracy. Teren OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” znajduje się Powiatowy Urząd Pracy w Ropczycach z filią w Sędziszowie Małopolskim.

2.7. Przedsiębiorczość i rolnictwo

Sytuacja gospodarcza danego obszaru wiąże się w dużej mierze ze zjawiskiem przedsiębiorczości. Przedsiębiorczość można definiować jako skłonność do tworzenia nowych przedsiębiorstw lub innych form prowadzenia działalności gospodarczej, a także jako aktywność do rozwijania już istniejących, poprzez realizację różnego rodzaju inwestycji. Stopień rozwoju przedsiębiorczości na danym obszarze wynika przede wszystkim z liczby podmiotów gospodarki narodowej, do których zalicza się osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Podmioty te zobowiązane są do rejestracji w odpowiednim rejestrze, w tym również w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej (rejestr REGON), który prowadzi Prezes Głównego Urzędu Statystycznego.

Na przestrzeni lat 2010-2021 można zaobserwować pozytywne zjawisko rozwoju przedsiębiorczości zarówno na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, jak i w skali całego kraju. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2021 roku na terenie omawianego obszaru funkcjonowało 3 051 podmiotów gospodarczych. W stosunku do roku 2010, liczba podmiotów wzrosła o 899. Dane dotyczące liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na terenie gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 oraz 2021 w podziale na sektor publiczny i sektor prywatny, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2010 i 2021 roku

Gmina	Ogółem			Sektor publiczny		Sektor prywatny	
	2010	2021	Wzrost/ spadek w %	2010	2021	2010	2021
Wielopole Skrzyńskie	371	578	+55,8 %	13	14	358	559
Iwierzycze	380	598	+57,4 %	18	14	362	573
Sędziszów Małopolski	1 401	1 875	+33,8 %	40	33	1 361	1 819
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	2 152	3 051	+41,8%	71	61	2 081	2 951

*W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby/zamieszkania, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

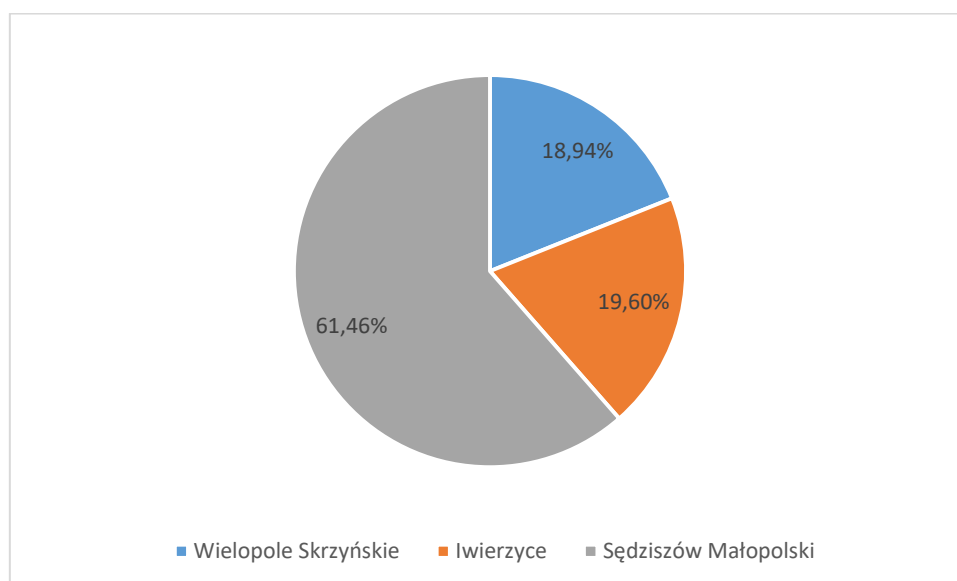
Analizując przedstawione powyżej dane, można zauważyć, że we wszystkich gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021 nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Wzrost ten dotyczył jedynie sektora prywatnego, gdzie łącznie przybyło 870 nowych

podmiotów, natomiast z sektora publicznego ubyły 10 podmiotów. Największy wzrost nastąpił w gminie Iwierzycy – 57,4 %, z kolei najmniejszy w gminie Sędziszów Małopolski – 33,8 %.

W 2021 roku najwięcej podmiotów gospodarki narodowej znajdowało się na terenie gminy Sędziszów Małopolski – 1 875, co stanowi 61,5 % liczby podmiotów ogółem w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”. Jest to zarazem gmina z największą liczbą mieszkańców wśród pozostałych gmin omawianego obszaru. Najmniej podmiotów natomiast, zarejestrowanych było na terenach gminy Wielopole Skrzyńskie - 578, która dysponuje zarazem mniejszym potencjałem demograficznym, co świadczy o powiązaniu koncentracji podmiotów gospodarki narodowej z koncentracją ludności na danym obszarze. Niemniej, znaczny wpływ na aktywność ekonomiczną ma również położenie danej gminy.

Udział podmiotów gospodarczych w poszczególnych gminach w liczbie podmiotów gospodarki ogółem na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” według danych z 2021 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 17 Udział podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W sektorze prywatnym, w ramach podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON, Główny Urząd Statystyczny wyszczególnia osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, spółki handlowe, w tym również spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, spółdzielnie, fundacje oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zarejestrowane w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, których w 2021 roku na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” było 2 557 tj. 83,81 % ogółu podmiotów zarejestrowanych na tym obszarze, a od 2010 roku przybyło ich 766. Na przestrzeni lat 2010-2021 wzrosła również liczba spółek handlowych oraz spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego,

fundacji, a także stowarzyszeń i organizacji społecznych, zmalała natomiast liczba spółdzielni. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27 Rodzaje podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 i 2021

Rodzaje podmiotów		2010	2021
Sektor publiczny	Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	61	53
	spółki handlowe	3	1
	Nieokreślone formy prawne*	0	0
Sektor prywatny	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 791	2557
	Spółki handlowe	44	103
	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	3	10
	Spółdzielnie	13	10
	Fundacje	2	8
	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	80	111
	Nieokreślone formy prawne*	0	0
RAZEM		1 997	2 853

*W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby/zamieszkania, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analiza struktury działających podmiotów gospodarczych według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) pokazuje, że najczęściej podmiotów wykonuje działalność gospodarczą w zakresie budownictwa (35,38 %), a także w handlu hurtowym i detalicznym, w tym naprawie pojazdów samochodowych, włączając motocykle (28,45 %). W okresie od 2010 do 2021 roku, najczęściej firm przybyło w sekcji F - Budownictwo (na koniec 2021 roku funkcjonowało 720 podmiotów, podczas gdy w 2010 roku ich liczba wynosiła 349) oraz w sekcji C - Przetwórstwo przemysłowe (na koniec 2021 roku funkcjonowało 360 podmiotów, podczas gdy w 2010 roku było ich 248). Największy wzrost nastąpił w sekcji D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych o 1100%, w 2010 r. była 1 firma a już w 2021 r. 12.

Spadek liczby podmiotów wystąpił przede wszystkim w sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (na koniec 2021 roku funkcjonowało 33 podmioty, podczas gdy w roku 2010 ich liczba wynosiła 42).

W kontekście rozwoju turystyki, istotną kwestią jest liczba podmiotów prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii. Na przestrzeni lat 2010-2021 liczba podmiotów

świadczących tego typu usługi na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wzrosła o 10, tj. o 34,5 %, w 2021 roku osiągając wartość 39, co stanowiło jednak zaledwie 1,919 % wszystkich podmiotów zarejestrowanych na tym obszarze.

Liczbę zarejestrowanych na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w 2010 oraz 2021 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28 Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD zarejestrowane na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 oraz 2021

Sekcja PKD	Wyszczególnienie	Ogółem*(szt.)	
		2010	2021
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	42	33
B	Górnictwo i wydobywanie	0	0
C	Przetwórstwo przemysłowe	248	360
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	12
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4	6
F	Budownictwo	349	720
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	497	579
H	Transport i gospodarka magazynowa	256	338
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	29	39
J	Informacja i komunikacja	28	68
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	53	55
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	29	43
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	116	207
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	34	47
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	39	37
P	Edukacja	63	89
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	73	116
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	39	68
S, T	Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	152	218
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0
RAZEM		2052	2035

* W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Największą część działających na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” podmiotów gospodarczych stanowiły w 2021 roku mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 osób – 2953, co stanowiło 96,79 % wszystkich podmiotów. Na przestrzeni lat 2010-2021 liczba mikroprzedsiębiorstw zwiększyła się o 912, równocześnie jednak zmniejszyła się liczba małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 osób, z 98 w 2010 roku do 83 w 2021 roku. W tym okresie doszło również do wzrostu liczby średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 osób – 12 przedsiębiorstw w 2021 roku, podczas gdy w 2010 było ich 10. Na omawianym obszarze znajdują się 3 podmioty gospodarcze zatrudniające powyżej 250 osób. Dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w 2010 oraz 2021 roku na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29 Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2010 oraz 2021 roku

Wielkość zatrudnienia	0-9		10-49		50-249		pow. 255	
	2010	2021	2010	2021	2010	2021	2010	2021
Rok	2010	2021	2010	2021	2010	2021	2010	2021
Wielopole Skrzyńskie	350	557	19	18	2	3	0	0
Iwierzycy	361	581	18	16	1	1	0	0
Sędziszów Małopolski	1 330	1 815	61	49	7	8	3	3
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	2041	2953	98	83	10	12	3	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

O pozytywnym rozwoju przedsiębiorczości na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” świadczą również wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej, opracowane przez Główny Urząd Statystyczny. Analizując poszczególne wskaźniki, które zaprezentowane zostały w poniższej tabeli, można w większości zauważyć ich wzrost, a spadek jedynie przy wskaźnikach dotyczących udziału osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem oraz udziału podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON w ich ogólnej liczbie, co w tym przypadku jest zjawiskiem pozytywnym.

Biorąc pod uwagę wskaźnik dotyczący podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności, najwyższa wartość wystąpiła zarówno w roku 2010, jak i 2021 w gminie Sędziszów Małopolski, w przypadku podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym – również w gminie Sędziszów Małopolski. Najmniejsze wartości w obu tych wskaźnikach nastąpiły natomiast w gminie Wielopole Skrzyńskie. Jeśli chodzi o jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców, najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w 2010 w gminie Iwierzycy a w 2021 r. w gminie Sędziszów Małopolski. Wysoki wskaźnik w gminie Sędziszów Małopolski może świadczyć o większym niż w pozostałych gminach stopniu rozwoju przedsiębiorczości, na co wpływ może mieć zarówno dogodne położenie komunikacyjne, jak i większa aktywność ekonomiczna mieszkańców gminy. Działalność gospodarczą na terenie miasta Sędziszowa Małopolskiego prowadzą również mieszkańcy sąsiednich gmin.

Wzrost wskaźnika dotyczącego liczby fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych na 1000 mieszkańców, wpływa znacząco na kapitał społeczny danego obszaru oraz świadczy o aktywności społecznej mieszkańców. Najwyższa wartość tego wskaźnika w 2010 wśród wszystkich gmin wystąpiła w gminie Wielopole Skrzyńskie a w 2021 r w gminie Sędziszów Małopolski. Natomiast najmniej tego typu podmiotów w 2010 występowało na terenie gminy Sędziszów Małopolski a w 2021 r. Iwierzycy.

Porównując wskaźniki dla OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” ze wskaźnikami dla województwa podkarpackiego, zauważalne jest, że kształtują się one poniżej średniej dla województwa. W przypadku zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców, wskaźnik dla OF w 2021 roku wynosił 76, przy 94 dla województwa. Jeszcze wyraźniejsza różnica jest przy wskaźniku podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym – 112,3 w OF oraz 157,4 w województwie. Należy tu jednak zaznaczyć, że w województwie podkarpackim, najwięcej podmiotów gospodarczych funkcjonuje w większych miastach, jak: Rzeszów, Przemyśl, Mielec, Krosno, Tarnobrzeg, Jasło, Dębica, Jarosław czy też Sanok, przez co znacznie wzrasta średnia. Dużą aktywnością gospodarczą charakteryzują się również gminy z południowo-wschodniej części województwa, z rejonu Bieszczad oraz Gór Sanocko-Turczańskich, co jest wynikiem występowania licznych małych przedsiębiorstw zajmujących się pracami leśnymi oraz rozwiniętej na tym obszarze turystyki. Ważne jest zatem wykorzystanie lokalnych potencjałów, wynikających m.in. z położenia geograficznego, w celu rozwoju gospodarczego.

Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w 2010 i 2021 roku w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, a także zbiorcze wskaźniki dla OF i województwa podkarpackiego przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 30 Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 i 2021

Wskaźniki	Rok	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	2010	44	50	60
	2021	74	78	78
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	2010	72,8	82,3	97,0
	2021	119,7	127,8	131,5
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	2010	5,55	7,74	6,34
	2021	6,10	7,93	7,96
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	2010	36	43	50
	2021	62	67	65

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2010	2,25	2,13	2,02
	2021	2,68	2,59	3,26
Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	2010	8,6	6,8	7,6
	2021	4,0	2,5	3,3
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem (%)	2010	83,0	85,5	82,7
	2021	84,6	86,8	82,6
Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	2010	94,3	95,0	94,9
	2021	96,4	97,2	96,8
Udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej (%)	2010	5,1	4,2	3,4
	2021	3,6	3,3	4,2
Podmioty gospodarki narodowej działające w sektorze rolno-spożywczym (szt.)	2010	3	3	20
	2021	4	6	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 31 Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej dla OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” i województwa podkarpackiego w 2010 i 2021 roku

Wskaźniki	OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”		Województwo podkarpackie	
	2010	2021	2010	2021
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	51	76	72	94
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	84	126,3	112,3	157,4
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	6,54	7,33	7,45	7,88
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	43	64	56	71
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,13	2,84	2,76	3,94
Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej	7,6	3,3	5,5	4,0

liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)				
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem (%)	83,7	84,6	77,7	74,9
Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	84,7	96,8	94,6	96,4
Udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej (%)	4,2	3,7	3,8	4,2
Podmioty gospodarki narodowej działające w sektorze rolno-spożywczym	26	26	1 423	1 500

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jednym z istotnych stymulatorów rozwoju i wzrostu gospodarczego na danym obszarze są inwestycje realizowane w celu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, które przynoszą korzyści w postaci nowych miejsc pracy, aktywizacji społeczności oraz napływu nowych technologii. W celu prowadzenia aktywności gospodarczej (usługowej lub produkcyjnej) tworzone są tereny inwestycyjne, oddzielone od terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe oraz rolnictwo, które oferowane są inwestorom. W szczególności atrakcyjne są tereny inwestycyjne uzbrojone, posiadające dostęp do drogi publicznej oraz podłączenie do sieci elektroenergetycznej i wodno-kanalizacyjnej.

Część terenu OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” objęta została Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro – Park Mielec, której zarządzającym jest Agencja Rozwoju Przemysłu S.A., a jej głównym celem jest wzrost aktywności gospodarczej terenu oraz obniżenie bezrobocia. Jako główna zachęta inwestycyjna, przedsiębiorcom realizującym inwestycje na obszarze SSE Euro-Park Mielec, przysługuje na podstawie zezwolenia pomoc publiczna w postaci zwolnienia z podatku dochodowego, jednak uzyskanie tego rodzaju pomocy uzależnione jest od przedmiotu planowanej inwestycji oraz kryterium ilościowych i jakościowych. Grunty SSE w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” występują na terenie gminy Sędziszów Małopolski.

Tereny inwestycyjne na terenie gminy Sędziszów Małopolski i obejmują powierzchnię 6,5428 ha. Właścicielem gruntów jest Gmina Sędziszów Małopolski. Działy SSE oddalone są o około 4 km od autostrady A4 – węzeł Sędziszów Młp., ok. 1 km od drogi krajowej nr 4 (E40), około 3 km od drogi wojewódzkiej nr 987. Dostęp do autostrady i drogi krajowej zapewniony przez bardzo dobrze skomunikowaną sieć dróg powiatowych i gminnych. Oprócz tego grunty posiadają dostęp do infrastruktury technicznej: sieci energetycznej, wodno-kanalizacyjnej.

Jak wspomniano we wcześniejszej części opracowania, OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” to w dużej mierze teren rolniczy, gdzie użytki rolne stanowią blisko 48 % powierzchni ogólnej. Występują tu bardzo dobre warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego, a także wysokotowarowego,

charakteryzującego się m.in. mechanizacją i specjalizacją produkcji. Wpływają na to cechy klimatyczne oraz geologiczne: ciepły klimat z długim okresem wegetacyjnym, urodzajne gleby oraz dobra dostępność do zasobów wodnych. Uwarunkowania te sprzyjają uprawie roślin, takich jak zboża, ziemniaki.

Podstawowych informacji na temat rolnictwa, w tym liczby i powierzchni gospodarstw rolnych, dostarczają przeprowadzane co 10 lat powszechne spisy rolne. Ostatni taki spis przeprowadzony został w terminie od 1 września do 30 listopada 2020 r., według stanu na dzień 1 czerwca 2020 r. Jego podstawowym celem było dostarczenie informacji na potrzeby realizacji Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej, a także i na potrzeby krajowych baz danych. Badaniem zostały objęte gospodarstwa rolne, których użytkownikami były osoby fizyczne (gospodarstwa indywidualne), osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Zgodnie z opublikowanymi wstępnymi wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2020, na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2020 roku znajdowały się 2836 gospodarstwa rolne o łącznej powierzchni 15 019,75 ha, z czego 12 345,22 ha (ok. 82 %) stanowiły użytki rolne. Największą część tych gospodarstw stanowiły gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych w grupie od 1 do 5 ha – ich liczba wyniosła 2207 (ok. 77,82 % ogółu gospodarstw rolnych).

Najwięcej gospodarstw rolnych spośród gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” znajdowało się na terenie gminy Sędziszów Małopolski – w liczbie 1 178, tj. ok. 41,5 % ogółu gospodarstw w OF, zajmując przy tym powierzchnię 5 716,68 ha (ok. 38,06 % ogółu powierzchni gospodarstw w OF). Najmniej gospodarstw rolnych znajdowało się z kolei w gminie Iwierzycy, która stanowi zarazem najmniejszą obszarowo jednostkę samorządu terytorialnego na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”. Liczba gospodarstw wynosiła tu jedynie 697 (ok. 24,6 % ogółu gospodarstw w OF), zajmując przy tym powierzchnię 4 069,66 ha (ok. 27,98 % ogółu powierzchni gospodarstw w OF).

Liczbę gospodarstw rolnych, ich powierzchnię oraz powierzchnię użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw w poszczególnych gminach wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, według wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32 Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”

Wyszczególnienie	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych			
Gospodarstwa rolne ogółem	961	697	1 178
do 1 ha włącznie	12	17	24
1-5 ha	720	524	963
5-10 ha	172	103	138

10-15 ha	34	22	23
15 ha i więcej	23	31	30
Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych (w ha)			
Gospodarstwa rolne ogółem	5 233,41	4 069,66	5 716,68
do 1 ha włącznie	25,47	21,90	33,23
1-5 ha	2 772,25	1 630,59	2 965,56
5-10 ha	1 355,25	751,26	1 115,61
10-15 ha	467,10	275,62	354,70
15 ha i więcej	613,34	1 390,29	1 247,58
Powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych (w ha)			
Gospodarstwa rolne ogółem	4 138,56	3 537,08	4 669,58
do 1 ha włącznie	10,39	12,83	18,96
1-5 ha	2 032,24	1 297,80	2 258,34
5-10 ha	1 115,50	639,30	922,95
10-15 ha	403,20	261,57	278,02
15 ha i więcej	577,23	1 325,58	1 191,31

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Powyższe dane wskazują, że w każdej gminie występuje najwięcej gospodarstw w przedziale 1-5 ha, a następnie 5-10 ha. Najmniej liczne są gospodarstwa liczące do 1 ha włącznie.

Jak wspomniano już wcześniej, na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” znajduje się ogółem 2836 gospodarstwa rolne, a najwięcej gospodarstw występuje w grupie obszarowej w przedziale 1-5 ha. Biorąc jednak pod uwagę powierzchnię gospodarstw rolnych oraz powierzchnię użytków rolnych wchodzących w ich skład, to największą powierzchnię zajmują gospodarstwa rolne w grupie obszarowej – 1-5 ha. Dane dotyczące liczby gospodarstw rolnych, ich powierzchnię oraz powierzchnię użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa tabela oraz poniższy wykres.

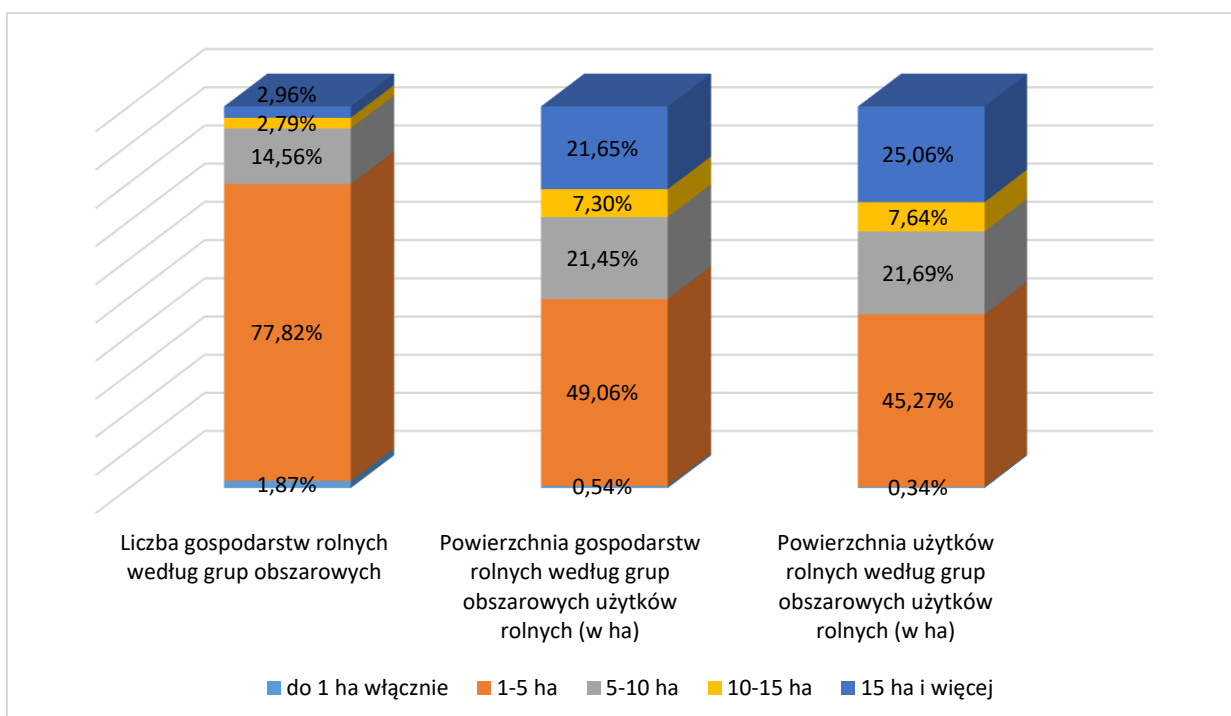
Tabela 33 Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”

Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych		
Gospodarstwa rolne ogółem	2 836	100 %
do 1 ha włącznie	53	1,87 %
1-5 ha	2 207	77,82 %
5-10 ha	413	14,56 %

10-15 ha	79	2,79 %
15 ha i więcej	84	2,96 %
Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych (w ha)		
Gospodarstwa rolne ogółem	15 019,75	100 %
do 1 ha włącznie	80,6	0,54 %
1-5 ha	7 368,40	49,06 %
5-10 ha	3 222,12	21,45 %
10-15 ha	1 097,42	7,30 %
15 ha i więcej	3 251,21	21,65 %
Powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych (w ha)		
Gospodarstwa rolne ogółem	12 345,22	100 %
do 1 ha włącznie	42,18	0,34%
1-5 ha	5 588,38	45,27 %
5-10 ha	2 677,75	21,69 %
10-15 ha	942,79	7,64%
15 ha i więcej	3 094,12	25,06 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Wykres 18 Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”

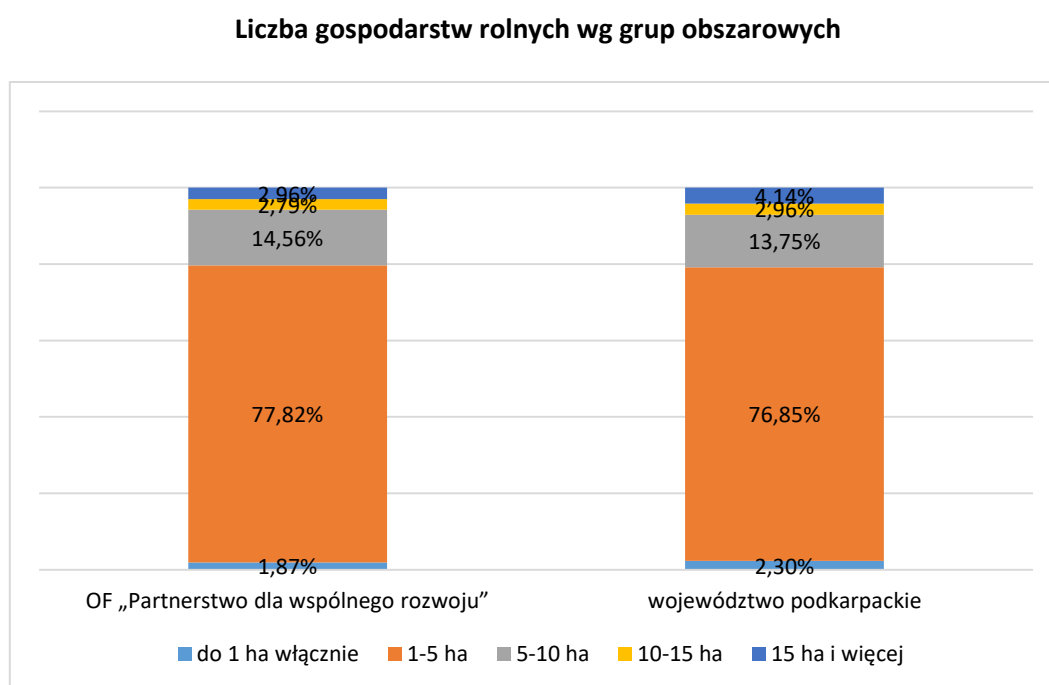

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

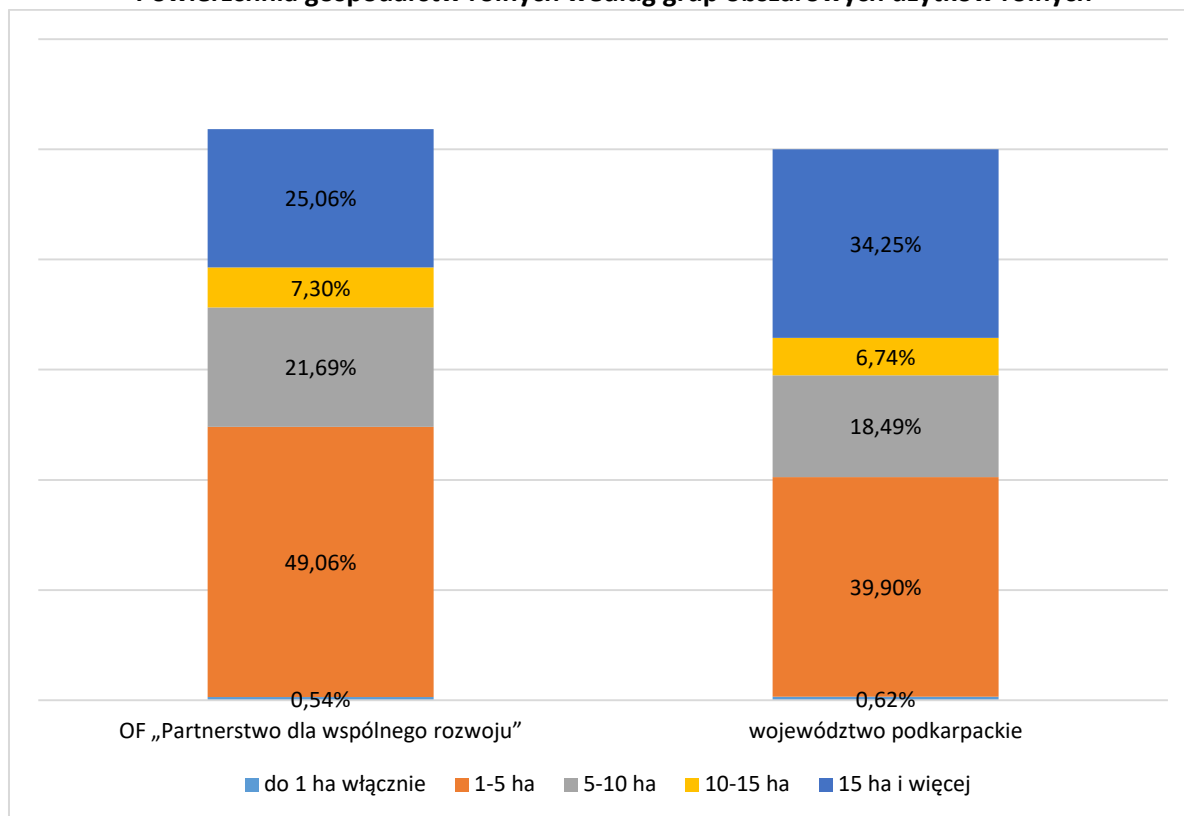
Liczba gospodarstw rolnych, znajdujących się na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” stanowiła 2,48 % liczby gospodarstw rolnych ogółem w województwie podkarpackim,

natomiast ich powierzchnia – 2,20 % powierzchni gospodarstw ogółem w województwie. Biorąc pod uwagę liczbę gospodarstw rolnych w poszczególnych grupach obszarowych, zarówno na terenie OF jak i ogółem w województwie, struktura gospodarstw wygląda podobnie – najwięcej gospodarstw występuje w grupie obszarowej „1-5 ha”, z kolei najmniej w grupie „do 1 ha włącznie”. Analizując powierzchnię gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych można zauważyć rozdrobnienie gospodarstw rolnych, przejawiające się tym, że największą powierzchnię zajmują gospodarstwa w grupie „1-5 ha” stanowiące niemal 50 % ogółu powierzchni zajmowanej przez wszystkie gospodarstwa rolne na terenie OF oraz 40% powierzchni gospodarstw ogółem w województwie. Dane dotyczące liczby gospodarstw rolnych według grup obszarowych oraz ich powierzchni według grup obszarowych użytków rolnych na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19 Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych oraz ich powierzchnia według grup obszarowych użytków rolnych na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz województwa podkarpackiego

Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Wśród gospodarstw rolnych znajdujących się na terenie OF, 1 241z nich prowadziło produkcję rolniczą tylko na samozaopatrzenie żywnościowe, z kolei 1448 prowadziło sprzedaż własnych produktów rolnych. Dane te dla poszczególnych gmin wchodzących w skład OF, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34 Liczba gospodarstw prowadzących produkcję rolniczą tylko na samozaopatrzenie żywnościowe oraz prowadzących sprzedaż własnych produktów rolnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”

Gmina	Gospodarstwa rolne prowadzące produkcję rolniczą tylko na samozaopatrzenie żywnościowe	Gospodarstwa rolne prowadzące sprzedaż własnych produktów rolnych
Wielopole Skrzyńskie	482	526
Iwierzycze	257	472
Sędziszów Małopolski	502	450
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	1 241	1 448

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Średnia powierzchnia gruntów gospodarstw rolnych na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wynosiła 5,38 ha, natomiast średnia powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw – 4,45 ha. Wartości te nie przekraczały średniej dla województwa podkarpackiego, które wynosiły odpowiednio 5,93 ha i 5,03 ha. Największa średnia, jeśli chodzi

o powierzchnię gospodarstw występowała w gminie Iwierzycy – 5,84 ha, natomiast najniższa średnia – w gminie Sędziszów Małopolski, gdzie wynosiła 4,85 ha.

W kwestii użytkowania gruntów, użytki rolne stanowiły 82,19 % powierzchni gospodarstw rolnych, znajdujących się na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”. 79,86 % tych użytków stanowiły użytki rolne w dobrej kulturze rolnej, tzn. grunty wykorzystywane rolniczo, na których stosowane są zabiegi uprawne i mogą kwalifikować do otrzymania dopłat obszarowych. Pod zasiewami znalazło się z kolei 53,49 % powierzchni użytków rolnych, a największą część użytków rolnych w ramach zasiewów stanowiły zboża, tj. 41,86 % powierzchni zasiewów.

Biorąc pod uwagę liczbę pracujących w gospodarstwach rolnych, na terenie całego OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” pracowało tam łącznie 6 352, tj. 16,09 % ogółu mieszkańców, z tego 3 582 mężczyzn oraz 2 770 kobiet. Najwięcej osób pracowało w gospodarstwach rolnych w gminie Sędziszów Małopolski, natomiast najmniej w gminie Iwierzycy.

Według źródeł dochodów, najczęściej gospodarstw rolnych na terenie OF utrzymywało się działalności rolniczej – 2 828, natomiast najmniej z pozarolniczej działalności gospodarczej. Najliczniej, gospodarstwa rolne ze źródłem dochodów z działalności rolniczej, występowały w gminie Sędziszów Małopolski.

Dane dotyczące średniej powierzchni gruntów gospodarstw rolnych i średniej powierzchni użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw, struktury użytkowania gruntów przez gospodarstwa rolne i powierzchni zasiewów wybranych upraw, a także liczby pracujących w gospodarstwach rolnych oraz źródeł dochodów gospodarstw domowych objętych spisem rolnym na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35 Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych i użytków rolnych wchodzących w ich skład, struktura użytkowania gruntów przez gospodarstwa rolne, powierzchnia zasiewów wybranych upraw oraz liczba pracujących w gospodarstwach rolnych i źródła dochodów gospodarstw

Wyszczególnienie	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Średnia powierzchnia ogółem i użytków rolnych ogółem (ha)			
Grunty ogółem	5,45	5,84	4,85
Użytki rolne ogółem	4,31	5,07	3,96
Użytkowanie gruntów (ha)			
Grunty ogółem	5 233,41	4 069,66	5 716,68
Użytki rolne ogółem	4 138,56	3 537,08	4 669,58
Użytki rolne w dobrej kulturze	4 027,42	3 465,42	4 502,03
Pod zasiewami	2 406,77	2 818,66	2 809,37

Grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	79,39	46,31	130,65
Uprawy trwałe	29,86	19,22	67,96
Łąki trwałe	1 304,71	514,23	1 336,25
Pastwiska trwałe	178,50	35,58	128,83
Pozostałe użytki rolne	111,14	71,66	167,55
Lasy i grunty leśne	745,63	315,52	714,74
Pozostałe grunty	349,22	217,06	332,36
Powierzchnia zasiewów wybranych upraw (ha)			
Powierzchnia zasiewów ogółem	2 406,77	2 818,66	2 809,37
Zboża	1 861,28	2 290,53	2 136,21
Ziemniaki	154,36	56,13	146,25
Buraki cukrowe	0,00	69,42	43,82
Rzepak i rzepik	132,58	307,52	261,93
Warzywa gruntowe	3,76	6,34	6,66
Pracujący w gospodarstwach rolnych (os)			
Ogółem	2 331	1 636	2 385
Mężczyźni	1 316	934	1 332
Kobiety	1 015	702	1 053
Gospodarstwa domowe według źródeł dochodów (szt.)			
Działalność rolnicza	960	695	1 173
Pozarolnicza działalność gospodarcza	91	47	108
Praca najemna	468	437	563
Emerytura i renta	332	335	450
Inne niezarobkowe źródła poza emeryturą i rentą	132	132	146

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

2.8. Gospodarka finansowa

Jednym z kluczowych czynników, które warunkują rozwój lokalny i regionalny są zasoby finansowe danej jednostki samorządu terytorialnego. Gospodarka finansowa tych jednostek realizowana jest w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 305 z późn. zm.), określającą m. in. zakres, zasady oraz tryb planowania, uchwalania i wykonywania budżetów tych jednostek. Zgodnie z uchwałą budżetową, określone są planowane dochody i wydatki danej jednostki samorządu terytorialnego w danym roku budżetowym, których kwoty wyszczególnia się w układzie działań klasyfikacji budżetowej.

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, w ramach dochodów wyróżnia się dochody bieżące, które definiowane są jako dochody nie będące dochodami majątkowymi, które z kolei obejmują dotacje i środki przeznaczone na inwestycje, dochody ze sprzedaży majątku oraz dochody z przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. Podobnie przedstawia się kwestia wydatków budżetowych, które również dzielą się na wydatki bieżące, niebędące wydatkami majątkowymi oraz wydatki majątkowe, którymi są inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym również programy finansowane z udziałem środków zewnętrznych, zakup i objęcie akcji i udziałów, a także wniesienie udziałów do spółek prawa handlowego. Różnica pomiędzy dochodami a wydatkami budżetu jednostki samorządu terytorialnego określana jest mianem nadwyżki budżetu lub deficytem budżetu.

Potencjał zasobów finansowych OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” według danych GUS z 2021 roku, wynosił 236 606 818,47 zł, co stanowiło 1,72 % ogółu dochodów województwa podkarpackiego. W stosunku do roku 2015, wysokość dochodów na terenie OF zwiększyła się o 120 005 140,39 zł, tj. o 102,9%, z kolei w tym samym czasie, wysokość dochodów w województwie ogółem wzrosła o 84,14 %. Największą część dochodów w OF stanowiły dochody gminy Sędziszów Małopolski - 132 061 210,83 zł, tj. 55,81 % ogółu dochodów OF. Duży wpływ na to miał przede wszystkim potencjał demograficzny oraz powierzchnia tej gminy, generując znaczne wpływy podatkowe do budżetu. Najmniejsza wysokość dochodów występowała natomiast w gminie Wielopole Skrzyńskie – 45 073 199,95zł, tj. 19,05 % ogółu dochodów OF.

Jeśli chodzi o wydatki, ich wysokość w 2021 roku na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wyniosła 220 867 186,80 zł, wskutek czego nadwyżka budżetowa wyniosła dla całego obszaru 15 739 631,67zł. Wskazana kwota wydatków stanowiła 7,13 % ogółu wydatków OF. W stosunku do roku 2015, wysokość wydatków na terenie OF zwiększyła się o 107 334 165,49 zł, tj. o 94,54 %. Największy udział w wydatkach ogółem OF, miała gmina Sędziszów Małopolski – 125 046 897,17 zł, tj. 56,61 % ogółu wydatków OF.

Realizację budżetu w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 36 Realizacja budżetu gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021

Gmina	Dochody (zł)		Wydatki (zł)		Nadwyżka/deficyt (zł)	
	2015	2021	2015	2021	2015	2021
Wielopole Skrzyńskie	28 152 729,43	45 073 199,95	26 522 246,38	49 136 877,93	1 630 483,05	-4 063 677,98
Iwierzycy	22 367 312,84	59 472 407,69	21 376 011,52	46 683 411,70	991 301,32	12 788 995,99
Sędziszów Małopolski	66 081 635,81	132 061 210,83	65 634 763,41	125 046 897,17	446 872,40	7 014 313,66
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	116 601 678,08	236 606 818,47	113 533 021,31	220 867 186,80	3 068 656,77	15 739 631,67

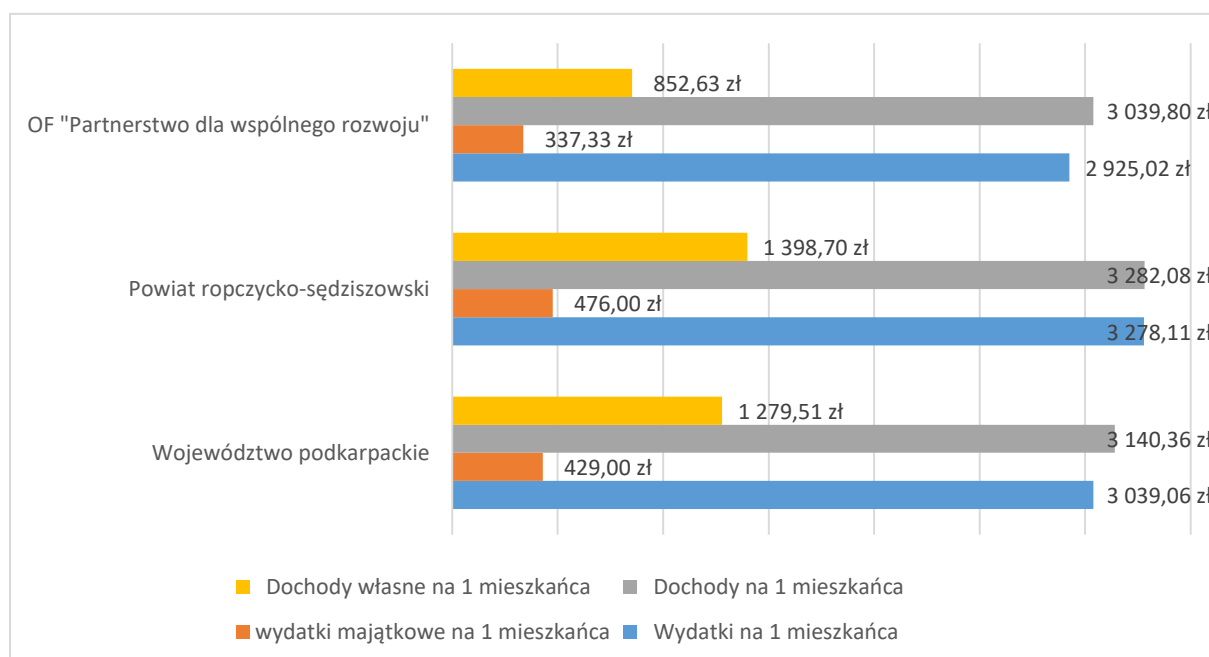
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując wyżej przedstawione dane, możemy zauważyć, że we wszystkich gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” występuje jednakowy trend w zakresie kształtowania wielkości dochodów i wydatków. Na przestrzeni lat 2015-2021 nastąpił zarówno znaczny wzrost dochodów, jak i wydatków. W 2021 r. w większości gmin wzrosła wysokość nadwyżki budżetu, będąca efektem niezrealizowania w pełni wydatków w danym roku budżetowym. Szczególnie wysoka była nadwyżka budżetu w gminie Iwierzyce, wynosząc 12 788 995,99 zł, stanowiąc aż 81,25 % nadwyżki budżetu dla OF ogółem. Deficyt budżetowy w 2021 r. wystąpił w gminie Wielopole Skrzyńskie.

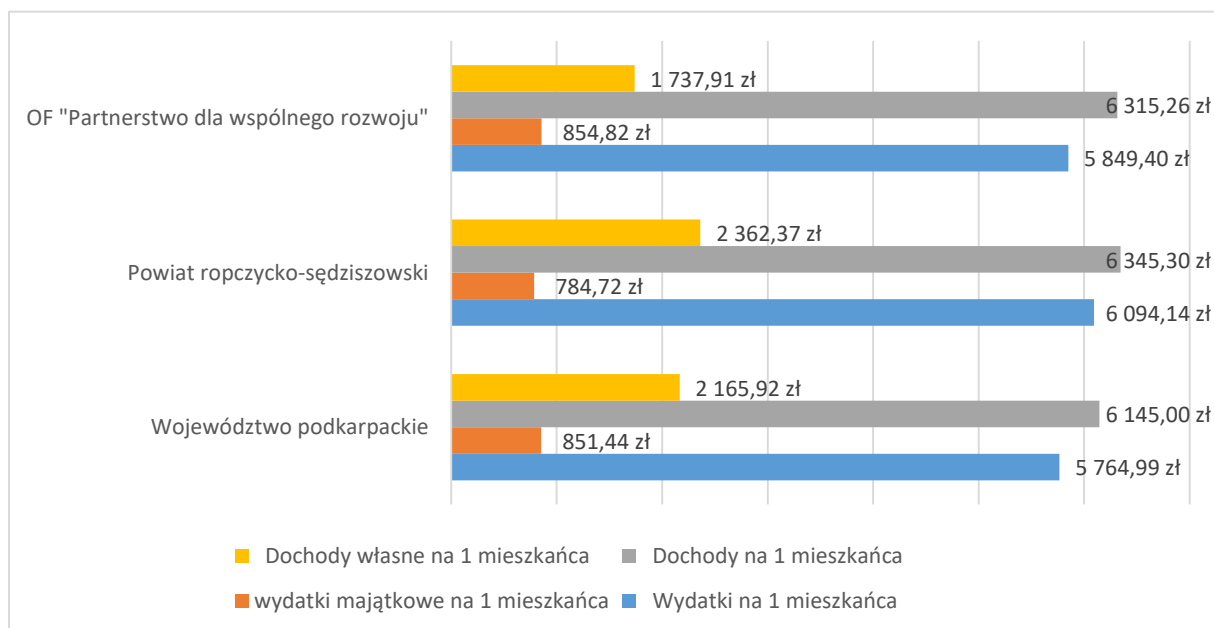
Duże znaczenie w analizie sytuacji finansowej poszczególnych gmin mają wskaźniki dotyczące dochodów oraz wydatków na 1 mieszkańca. Średnia dochodów na 1 mieszkańca w gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” według danych z 2021 roku wyniosła 6 315,26 zł, w tym dochodów własnych – 1 737,91 zł, z kolei średnia wydatków na 1 mieszkańca wyniosła 5 849,40, w tym wydatków majątkowych – 854,82 zł. Porównując te dane z danymi dla województwa podkarpackiego w 2021 roku, można zauważyć, że dochody na 1 mieszkańca są niższe niż średnia dla województwa. Nie uwzględniając przy tym jednak miast na prawach powiatu w województwie, generujących wysokie dochody oraz wydatki, wskaźniki dla OF kształtują się już na poziomie wyższym. Dokonując z kolei porównania z powiatem ropczycko-sędziszowskim możemy zauważyć, że wskaźniki dla OF są niższe niż wskaźniki dla powiatu, jedynie wydatki majątkowe są wyższe niż dla powiatu. Dane te zobrazowane zostały na poniższym wykresie.

Wykres 20 Dochody na 1 mieszkańca oraz wydatki na 1 mieszkańca w 2015 i 2021 w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, województwie podkarpackim (bez miast na prawach powiatu) oraz w powiecie ropczycko-sędziszowskim

2015

2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W związku ze wzrostem dochodów oraz wydatków jednostek samorządu terytorialnego na przestrzeni ostatnich lat, ale również i wskutek zmniejszającej się liczby mieszkańców zarówno w województwie, jak i ogólnie w skali całego kraju, wskaźniki dochodów na 1 mieszkańca oraz wydatków na 1 mieszkańca mają tendencję wzrostową. Fakt ten potwierdzają przedstawione powyżej dane, zgodnie z którymi wskaźnik dochodów na 1 mieszkańca w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wzrósł w 2021 roku w stosunku do roku 2015 o 107,75 %, natomiast wskaźnik wydatków na 1 mieszkańca o 99,98 %. Z kolei w skali całego województwa (nie uwzględniając miast na prawach powiatu), wartość tych wskaźników wzrosła odpowiednio o 95,68 % i 89,70 %. Znaczny wzrost omawianych wskaźników zauważalny jest również we wszystkich gminach wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 37 Wskaźniki dochodów na 1 mieszkańca oraz wydatków na 1 mieszkańca w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 oraz 2021

Gmina	Dochody na 1 mieszkańca		Dochody własne na 1 mieszkańca		Wydatki na 1 mieszkańca		Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca	
	2015	2021	2015	2021	2015	2021	2015	2021
Gmina Wielopole Skrzyńskie	3 375,63 zł	7 555,89 zł	601,88 zł	1 470,55 zł	3 180,13 zł	6 242,77 zł	460,00 zł	1 010,30 zł
Gmina Iwierzycze	2 928,43 zł	5 858,99 zł	865,74 zł	1 813,77 zł	2 798,64 zł	6 068,30 zł	185,00 zł	1 084,93 zł
Gmina Sędziszów Małopolski	2 815,34 zł	5 530,90 zł	1 090,26 zł	1 929,41 zł	2 796,30 zł	5 237,13 zł	367,00 zł	469,24 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

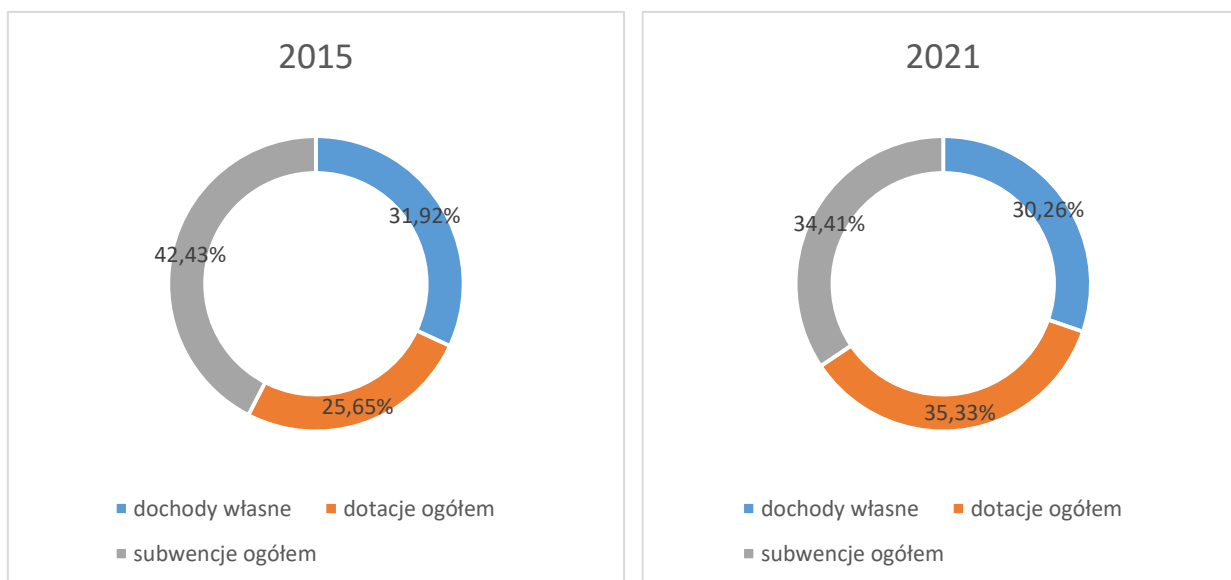
Jak przedstawiają powyższe dane, najwyższa wartość wskaźnika dochodów na 1 mieszkańca w 2021 roku występowała w gminie Wielopole Skrzyńskie znacznie wykraczając ponad średnią dla całego OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, a także województwa podkarpackiego.

W przypadkach wskaźnika wydatków na 1 mieszkańca najwyższe były one również w gminie Wielopole Skrzyńskie.

W strukturze dochodów jednostek samorządu terytorialnego, wyróżnia się dochody własne, dotacje ogółem oraz subwencję ogólną. Źródłami dochodów własnych są przede wszystkim wpływy z podatków i opłat lokalnych, a także udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz podatku dochodowego od osób prawnych. Dotacje ogółem obejmują m. in. dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych przez ustawy, na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych oraz dotacje i płatności budżetu środków europejskich, a także dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych ze środków europejskich oraz innych środków zagranicznych. Z kolei subwencja oświatowa to świadczenie pieniężne z budżetu państwa, obejmujące części: oświatową, wyrównawczą, równoważącą oraz regionalną i rekompensującą.

Według danych GUS z 2021 roku, największą część dochodów na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” stanowiły dotacje ogółem – 35,33 % ogółu dochodów, natomiast najmniejszą część – dochody własne – 30,26 % dochodów ogółem. W tej kwestii nastąpiła duża zmiana w stosunku do roku 2015, gdzie największą część dochodów budżetu stanowiła subwencja ogólna – 42,43 %, natomiast najmniejszą dotację ogółem – 25,65 %. Dane dotyczące struktury dochodów budżetu na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021, przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 21 Struktura dochodów budżetu OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Podobnie, w 2021 roku przedstawiała się struktura dochodów w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”. Dane dotyczące struktury dochodów w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 38 Struktura dochodów budżetu w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021

Gmina	Dochody własne (zł)		Dotacje ogółem (zł)		Subwencja ogólna (zł)	
	2015	2021	2015	2021	2015	2021
Gmina Wielopole Skrzyńskie	5 019 680,08	11 574 720,13	9 281 895,35	20 653 348,56	13 851 154,00	27 244 339,00
Gmina Iwierzycze	6 612 542,63	13 953 329,69	5 488 007,21	16 161 868,26	10 266 763,00	14 958 002,00
Gmina Sędziszów Małopolski	25 590 483,00	46 068 502,71	15 139 071,81	46 786 455,12	25 352 081,00	39 206 253,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, w 2021 roku największa wysokość dochodów własnych wystąpiła w gminie Sędziszów Małopolski, znacznie przeważając w tym względzie nad pozostałymi gminami, z kolei najmniejszą – gmina Wielopole Skrzyńskie. Wysokość dotacji ogółem, największa była w gminie Sędziszów Małopolski, natomiast najmniejsza w gminie Iwierzycze, zaś biorąc pod uwagę wysokość subwencji ogólnej, najwięcej środków otrzymała gmina Sędziszów Małopolski, a najmniej gmina Iwierzycze. W stosunku do roku 2015, największy wzrost dochodów własnych wystąpił w gminie Wielopole Skrzyńskie – o ok. 130 %, a dotacji ogółem – w gminie Sędziszów Małopolski o ok. 209 %.

Jak wspomniano już wcześniej, dochody budżetu dzieli się na dochody bieżące i dochody majątkowe. Największą część dochodów gmin stanowią dochody bieżące, których wysokość znacznie wzrosła na przestrzeni ostatnich lat. Wzrost w tym czasie dotyczył również dochodów majątkowych, które obejmowały przede wszystkim środki na inwestycje. W 2021 roku, na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wysokość dochodów majątkowych wyniosła 23 654 475,93 zł, co stanowiło 10,00 % dochodów ogółem, natomiast w 2015 roku ich wysokość kształtowała się na poziomie 6 968 809,03 zł, co stanowiło 5,98 % dochodów ogółem. Największą część dochodów majątkowych, stanowiły dotacje oraz środki przeznaczone na inwestycje, których źródłem były środki zewnętrzne z budżetu państwa w ramach różnego rodzaju programów rządowych i Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, a także środki pochodzące z funduszy europejskich. Wysokość dochodów majątkowych, w tym wysokość dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje oraz wpływów ze sprzedaży składników majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2015 i 2021 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 39 Wysokość dochodów majątkowych, w tym wysokość dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje oraz wpływów ze sprzedaży składników majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021

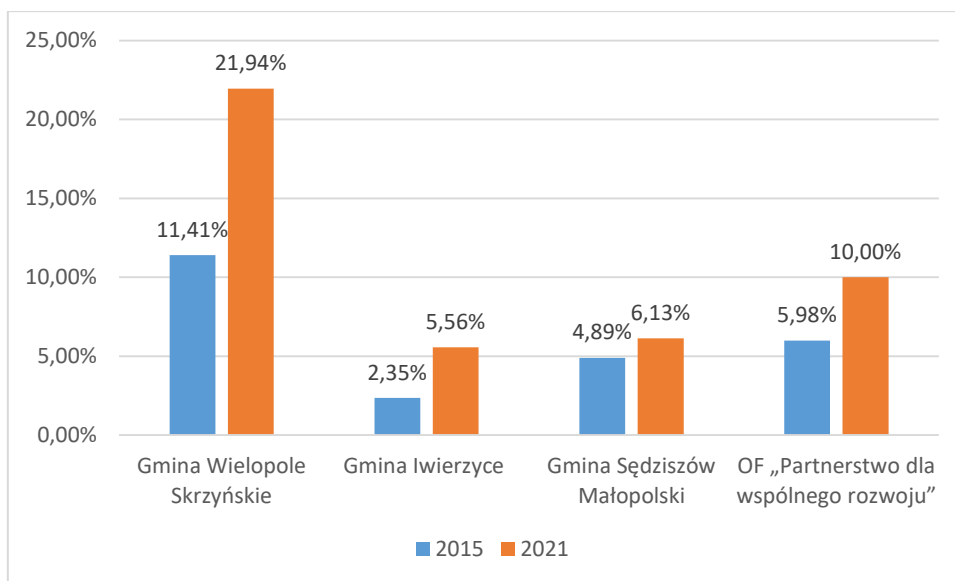
Gmina	Dotacje oraz środki przeznaczane na inwestycje (zł)		Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych (zł)		Dochody majątkowe ogółem (zł)	
	2015	2021	2015	2021	2015	2021
Gmina Wielopole Skrzyńskie	3 212 491,99	13 050 380,74	600,00	0,00	3 213 091,99	13 050 380,74
Gmina Iwierzycy	524 954,68	2 505 406,53	0,00	0,00	524 954,68	2 505 406,53
Gmina Sędziszów Małopolski	3 230 060,76	8 078 826,66	701,60	19 862,00	3 230 762,36	8 098 688,66
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	6 967 507,43	23 634 613,93	1 301,60	19 862,00	6 968 809,03	23 654 475,93

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Największa wysokość dochodów majątkowych w 2021 roku wystąpiła w gminie Iwierzycy – 13 050 380,74 zł, co stanowiło 55,17 % dochodów majątkowych ogółem w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”. Duża wysokość tych dochodów wystąpiła również w gminie Sędziszów Małopolski – 8 098 688,66 zł, tj. 34,23 % dochodów majątkowych ogółem w OF. Najmniejsze dochody majątkowe występowały natomiast w gminie Iwierzycy – 2 505 406,53 zł.

Biorąc pod uwagę wskaźnik udziału dochodów majątkowych w dochodach budżetu ogółem, w 2021 roku wskaźnik ten najmniejszy był w gminie Iwierzycy – 5,56 %, zaś największy w gminie Wielopole Skrzyńskie – 21,94 %. Z kolei w 2015 roku, najmniejszy udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem wystąpił również w gminie Iwierzycy – 2,35 %, natomiast największy w gminie Wielopole Skrzyńskie – 11,41 %. Ogółem w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wskaźnik ten w 2015 roku wynosił 5,98 %, a w roku 2021 – 10,00 %. Dane w tym zakresie, dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższy wykres.

Wykres 22 Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Podobnie jak w przypadku dochodów, obok wydatków bieżących ważną rolę w kształtowaniu budżetu pełnią wydatki majątkowe, które obejmują wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne. Realizacja inwestycji przez gminę stanowi główny element jej rozwoju, wyrażany przede wszystkim poprzez wzrost konkurencyjności i zaspokajanie potrzeb społeczeństwa. Wydatki inwestycyjne w tym kontekście mają zasadnicze znaczenie, wpływają one w istotny sposób zarówno na skalę, jak i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych, zalicza się je do najbardziej efektywnych narzędzi wpływania na rozwój regionalny. W swej istocie wydatki inwestycyjne umożliwiają oddziaływanie na skuteczność wypełniania zadań publicznych przez jednostki samorządu terytorialnego. Wnioskować można, że niezbędność realizacji inwestycji przez gminę w kluczowy sposób wpływa na strukturę ponoszonych przez nią wydatków.

W 2021 roku, ogółem w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wysokość wydatków majątkowych wyniosła 27 502 436,66 zł, stanowiąc 12,45 % wydatków ogółem, a w stosunku do roku wzrosła o 13 644 611,90 zł. Najwyższa wysokość wydatków majątkowych w 2021 roku wystąpiła w gminie Sędziszów Małopolski – 11 204 003,42 zł, z kolei najmniejsza w gminie Wielopole Skrzyńskie – 11 204 003,42 zł. W 2015 roku, wydatki majątkowe najwyższe były w gminie Sędziszów Małopolski – 8 608 286,89 zł, a najmniejsze w gminie Iwierzycze – 1 409 741,21 zł.

Dane dotyczące wysokości wydatków majątkowych w roku 2015 i 2021 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa tabela.

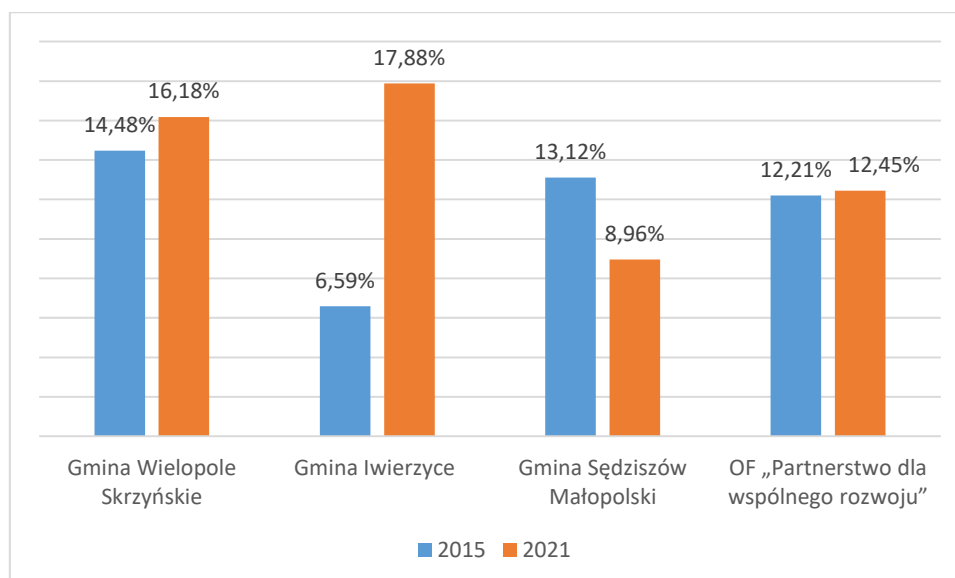
Tabela 40 Wysokość wydatków majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021

Gmina	Wysokość wydatków majątkowych (zł)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
	2015	2021	2015	2021
Gmina Wielopole Skrzyńskie	3 839 796,66	7 952 096,60	14,48%	16,18%
Gmina Iwierzycze	1 409 741,21	8 346 336,64	6,59%	17,88%
Gmina Sędziszów Małopolski	8 608 286,89	11 204 003,42	13,12%	8,96%
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	13 857 824,76	27 502 436,66	12,21%	12,45%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W kwestii wskaźnika udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem, na podstawie wyżej przedstawionych danych możemy zauważyć, że w 2015 roku wskaźnik ten najwyższy był w gminie Wielopole Skrzyńskie a najmniejszy w gminie Iwierzycze. Biorąc natomiast pod uwagę dane dla roku 2021, największy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem wystąpił w gminie Iwierzycze, zaś najmniejszy ponownie w gminie Sędziszów Małopolski. Dane w tym zakresie, dla poszczególnych gmin OF Partnerstwo dla wspólnego rozwoju przedstawia poniższy wykres.

Wykres 23 Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Cennym wskaźnikiem w zakresie możliwości inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego jest wartość wyniku bieżącego, tj. różnica między dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi. Wynik bieżący budżetu wskazuje, czy gmina jest w stanie pokryć wydatki bieżące dochodami bieżącymi. Dodani wynik, nazywany nadwyżką operacyjną, daje gminie możliwość realizacji

nowych przedsięwzięć, przeznaczając daną kwotę na inwestycje lub spłacając wcześniej zaciągnięte zobowiązania na cele inwestycyjne. Ujemny wynik bieżący, zwany deficytem operacyjnym, wskazuje na to, że bieżące wydatki gminy przekraczają poziom jej dochodów bieżących, co może być wynikiem niższego, niż zakładano, wzrostu dochodów budżetu lub nadmiernym wzrostem zadłużenia wraz z kosztami jego obsługi. Wówczas, bieżące zadania gminy mogą być realizowane poprzez jej sprzedaż majątku lub poprzez zaciąganie nowych zobowiązań.

Na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, zarówno w 2015, jak i w 2021 roku, wystąpiła nadwyżka operacyjna odpowiednio w wysokości – 9 957 672,50 zł oraz 19 587 592,40 zł. W 2021 r w gminie Wielopole Skrzyńskie nastąpił deficyt operacyjny, a w pozostałych gminach wystąpił znaczny wzrost nadwyżki operacyjnej. Najwyższy wynik bieżący w 2015 roku wystąpił w gminie Sędziszów Małopolski - 5 824 396,93 zł, a najmniejszy w gminie Iwierzycy - 1 876 087,85zł, natomiast w 2021 roku najwyższa nadwyżka operacyjna wystąpiła w gminie Iwierzycy - 18 629 926,10 zł, zaś deficyt w gminie Wielopole Skrzyńskie - -9 161 962,12 zł.

Tabela 41 Wynik bieżący gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021

Gmina	Dochody bieżące (zł)		Wydatki bieżące (zł)		Wynik bieżący (zł)	
	2015	2021	2015	2021	2015	2021
Gmina Wielopole Skrzyńskie	24 939 637,44	32 022 819,21	22 682 449,72	41 184 781,33	2 257 187,72	-9 161 962,12
Gmina Iwierzycy	21 842 358,16	56 967 001,16	19 966 270,31	38 337 075,06	1 876 087,85	18 629 926,10
Gmina Sędziszów Małopolski	62 850 873,45	123 962 522,17	57 026 476,52	113 842 893,75	5 824 396,93	10 119 628,42
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	109 632 869,05	212 952 342,54	99 675 196,55	193 364 750,14	9 957 672,50	19 587 592,40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ważnym elementem budżetu są przekazywane gminie środki na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów realizowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE, a także programów ze środków bezzwrotnych pochodzących z Unii Europejskiej oraz na realizację płatności, których źródłem jest budżet środków europejskich. W poprzedniej perspektywie finansowej Funduszy Europejskich 2014-2020, gminy z OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” pozyskały łącznie 65 649 506,56 zł ze środków europejskich. Najwięcej środków na terenie OF pozyskała gmina Wielopole Skrzyńskie 35 193 263,35 zł, z kolei najmniej środków pozyskała w tym czasie gmina Iwierzycy – 10 881 561,73 zł.

W zakresie finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych, wyróżnia się następujące rodzaje dochodów:

- środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych,
- środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków UE,
- płatności w zakresie budżetu środków europejskich.

Największą część dochodów, stanowiły płatności w zakresie budżetu środków europejskich, które łącznie wyniosły 50 990 157,68 zł. Środki z budżetu państwa lub inne, które zostały przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków europejskich, wyniosły z kolei 5 221 921,92 zł.

Gminy przede wszystkim realizowały projekty w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020, którego Instytucją Zarządzającą był Zarząd Województwa Podkarpackiego, a także Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (PROW), którego Instytucją Zarządzającą było Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, natomiast instytucjami wdrażającymi: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Urzędy Marszałkowskie oraz Agencja Rynku Rolnego.

Dane dotyczące finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w perspektywie finansowej 2014-2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 42 Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w perspektywie finansowej 2014-2021

Gmina	Środki z UE na finansowanie programów i projektów unijnych	Środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków UE	Płatności w zakresie budżetu środków europejskich	Razem
Gmina Wielopole Skrzyńskie	5 977 465,46 zł	2 674 474,58 zł	26 541 323,31 zł	35 193 263,35 zł
Gmina Iwierzycze	28 228,50 zł	754 920,15 zł	10 098 413,08 zł	10 881 561,73 zł
Gmina Sędziszów Małopolski	3 431 733,00 zł	1 792 527,19 zł	14 350 421,29 zł	19 574 681,48 zł
OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	9 437 426,96 zł	5 221 921,92 zł	50 990 157,68 zł	65 649 506,56 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Obszar ten charakteryzuje krajobraz wyżynny, nieraz o znacznych deniwelacjach. Elementami charakterystycznymi dla tego obszaru są szerokie, zaokrąglone grzbiety, w obrębie których zaznaczają się kopulaste wierzchołki wzniesień oraz rozdzielające je płytkie przełęcze. Powierzchnie grzbietów są rozczłonkowane licznymi dolinami. Wycięcie lasów spowodowało uruchomienie procesów erozyjnych i powstanie charakterystycznych dla tego obszaru osuwisk.

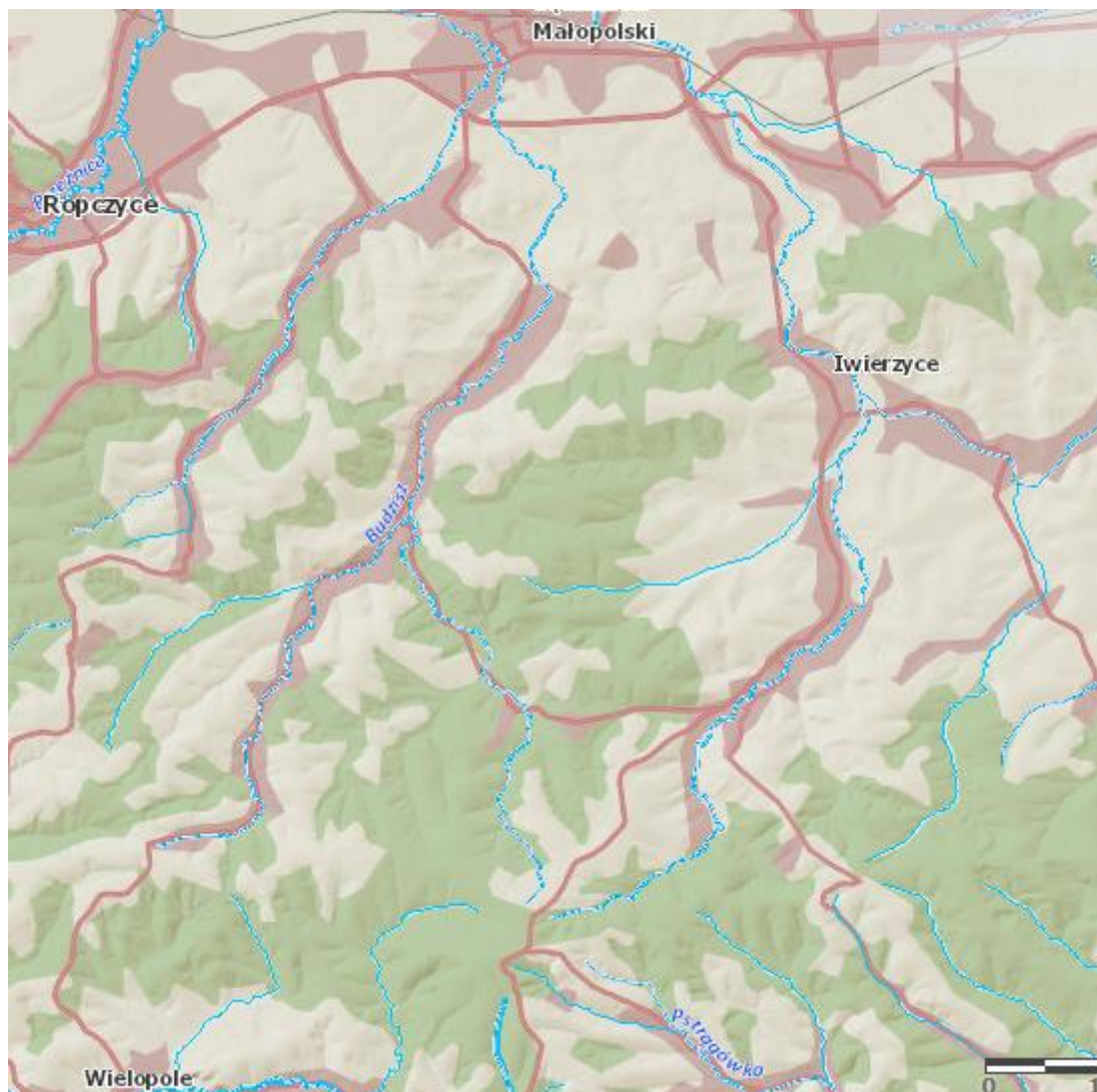
Niewielka część OF na północy położona jest na Pradolinie Podkarpackiej, zwanej też Rynną Podkarpacką. Obejmuje ona szerokie obniżenie terenu, które wypełniły rozległe równiny wodnolodowcowe, a miejscami płaskie wysoczyzny morenowe z pagórkami wydmowymi, rozcięte płytkimi dolinami rzek. Wschodnią część gminy tworzą płaskie garby zbudowane z iłów miocenkich, przykrytych lessami, rzadko piaskami i glinami czwartorzędowymi o wysokościach dochodzących do 240–280 m. Strome zbocza wzgórz są rozcięte przez liczne wąwozy i dolinki potoków.

Północna i wschodnia część obszaru funkcjonalnego znajduje się w obrębie Podgórze Rzeszowskiego. Podgórze tworzą lessowe wzgórza, wznoszące się do wysokości 240-300 m n. p. m. i stanowiące podłoże do żyznych gleb, w związku z czym jest to teren o charakterze rolniczym. Występuje tu mała lesistość, a lasy tworzą tylko średnie i małe kompleksy.

Analizowany obszar funkcjonalny, tworzą przede wszystkim tereny o charakterze rolniczym, które zajmują ok. 48 % ogółu powierzchni obszaru, cechujące się dobrą jakością gleb. Obszar odznacza się atrakcyjnymi walorami przyrodniczymi w postaci akwenów wodnych, rozległych kompleksów leśnych oraz urozmaiconą rzeźbą terenu, która stwarzają warunki do rozwoju turystyki.

Zasadniczy wpływ na ukształtowanie terenu na tym obszarze ma sieć wodna. Teren OF „Porozumienie dla wspólnego rozwoju” położony jest w dorzeczu Wielopolki prawego dopływu Wisłoki. Przez teren gminy Wielopole Skrzyńskie przepływa rzeka Wielopolka, która jak i jej dopływy: Liwek, Brzezinka, Malanka i Broniszowianka mają charakter rzek górskich. Przez teren gminy Iwierzycy oraz Sędziszów Małopolski przepływa rzeka Bystrzyca, która również uchodzi do Wielopolki i posiada znaczną ilość dopływów o różnej wielkości.

Mapa 7 Sieć wodna na terenie Obszaru Funkcjonalnego „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Hydroportalu: www.wody.isok.gov.pl

Oprócz rzeki Wielopolki i Bystrzycy, głównymi ciekami wodnymi na analizowanym obszarze są jeszcze ich liczne dopływy. Na tym terenie występują również zbiorniki wodne. W Cierpiszu w Gminie Sędziszów Małopolski na przepływającej przez wieś rzece Tuszymce zbudowano zapórę, dzięki czemu powstał zalew, pełen różnych gatunków ryb gdzie również mają swoje żeremia bobry.

Strategiczne znaczenie w gospodarce wodnej danego obszaru mają główne zbiorniki wód podziemnych, stanowiące naturalne zbiorniki wodne, które gromadzą wody podziemne, znajdujące się pod powierzchnią ziemi. W granicach Obszaru Funkcjonalnego „Porozumienie dla wspólnego rozwoju” znajdują się dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP): nr 425 Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów. GZWP nr 425 obejmuje swoim zasięgiem jedynie wschodnią część gminy wiejskiej Sędziszów Małopolski oraz północny fragment gminy Iwierzyce.

Szczególne znaczenie GZWP wynika przede wszystkim z ich obecnego oraz perspektywicznego zaopatrzenia w wodę w stanie surowym lub po jej ewentualnym prostym uzdatnieniu przy pomocy stosowanych obecnie i uzasadnionych ekonomicznie technologii. Stąd ważna jest jakość zasobów wodnych

i Wrocławiu) jako system do ochrony kraju przed katastrofami nadzwyczajnymi, na zlecenie Dyrektora Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Na terenach o szczególnie wysokim zagrożeniu powodziowym zabrania się zbierania ścieków, odchodów zwierzęcych, chemikaliów oraz zakładania nowych cmentarzy. W okresie przewidywanego wzrostu poziomu wód na tych terenach nie wolno również wykorzystywać ścieków do celów rolniczych.

Na terenie OF” Porozumienie dla wspólnego rozwoju” został określony obszar, dla którego została sporządzona mapa ryzyka powodziowego. Dotyczy to gminy Wielopole Skrzyńskie.

Projekt wstępnej oceny ryzyka powodziowego dla dorzeczy jest opracowywany przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, a następnie zatwierdzony i publikowany przez właściwego ministra. Dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego opracowuje się mapy zagrożenia powodziowego (MZP) zgodnie z art. 169 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.), na których przedstawia się w szczególności:

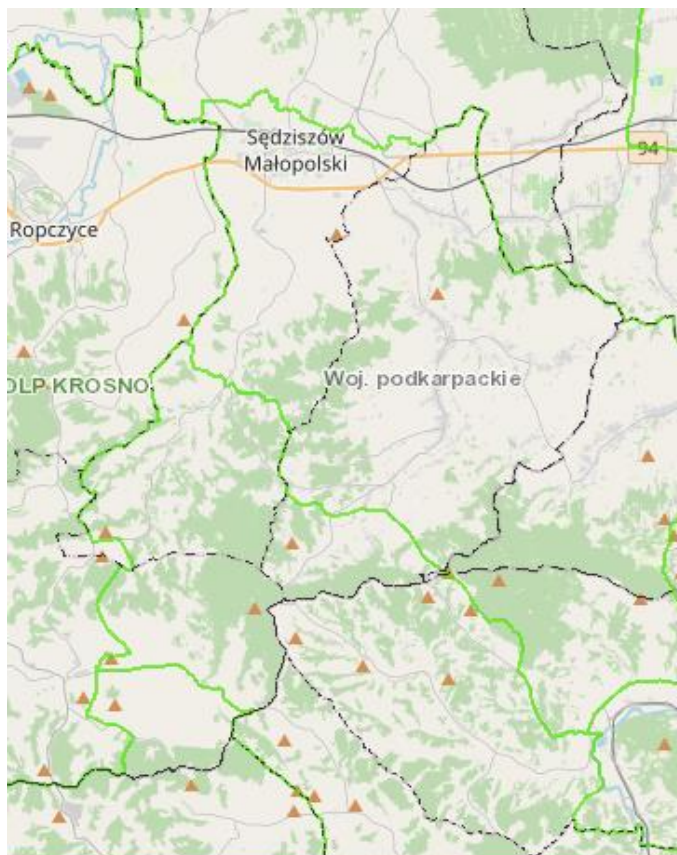
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% lub na których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia ekstremalnego,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią,
- obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia:
 - ✓ wału przeciwpowodziowego,
 - ✓ wału przeciwsztormowego,
 - ✓ budowli piętrzącej.

Duże znaczenie dla środowiska naturalnego, a także dla atrakcyjności i promocji gminy mają lasy. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r. poz. 672), lasem określamy grunt o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, który pokryty jest drzewami, krzewami oraz runem leśnym i przeznaczony jest do produkcji leśnej lub stanowi rezerwat przyrody, czy też wchodzi w skład parku narodowego, albo też wpisany jest do rejestru zabytków. Lasem jest również grunt związany z gospodarką leśną, który zajęty jest przez: budynki, budowle, urządzenia melioracji wodnych, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna - wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej, a także wykorzystywany na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.

Na terenie Obszaru Funkcjonalnego „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”, zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, lasy zajmują powierzchnię 7 444,16 ha, co stanowi 1,07 % powierzchni ogółu lasów w województwie podkarpackim, a stopień zalesienia wynosi 22,2 %, przy lesistości 38,3 % dla województwa. Największa powierzchnia gruntów leśnych występuje na terenie gminy Sędziszów Małopolski – 4 360,20 ha, co stanowi 58,57 % powierzchni tych gruntów na terenie całego Obszaru Funkcjonalnego, natomiast lesistość w gminie kształtuje się na poziomie 27,9 % i jest ona najwyższa na obszarze OF.

Lokalizację terenów leśnych na Obszarze Funkcjonalnym „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”, a także dane dotyczące powierzchni gruntów leśnych oraz lesistości w poszczególnych gminach badanego obszaru, przedstawiają poniższa mapa oraz tabela.

Mapa 10 Tereny leśne na OF „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.bdl.lasy.gov.pl>

Tabela 43 Powierzchnia gruntów leśnych oraz lesistość w poszczególnych gminach OF „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”

Nazwa gminy	Powierzchnia gruntów leśnych w ha	Lesistość w %
Gmina Wielopole Skrzyńskie	2 105,36	22,4
Gmina Iwierzycy	978,60	14,9
Gmina Sędziszów Małopolski	4 360,20	27,9
RAZEM	7 444,16	22,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ze względu na dobry stan czystości środowiska oraz naturalnego krajobrazu, Obszar Funkcjonalny „Porozumienie dla wspólnego rozwoju” cechuje duża bioróżnorodność. Występujące tu kompleksy leśne są ostoją dla wielu gatunków zwierząt, a doliny, starorzecza, rozlewiska, oczka wodne oraz stawy są miejscem występowania bogactwa roślin wodnych, ptaków i innych rzadkich gatunków zwierząt. Z tego względu niezwykle ważne są działania ukierunkowane na ochronę środowiska przyrodniczego.

Kwestie związane z ochroną przyrody regulowane są przez ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916). Zgodnie z niniejszą ustawą formami ochrony przyrody są parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a także ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Każda z tych form spełnia inną rolę w systemie ochrony przyrody i służy innym celom, z tego względu cechuje się odmiennym reżimem ochronnym oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu.

Na terenie analizowanego Obszaru Funkcjonalnego „Porozumienie dla wspólnego rozwoju” występują następujące formy ochrony przyrody:

- 1) obszary chronionego krajobrazu,
- 2) pomniki przyrody.

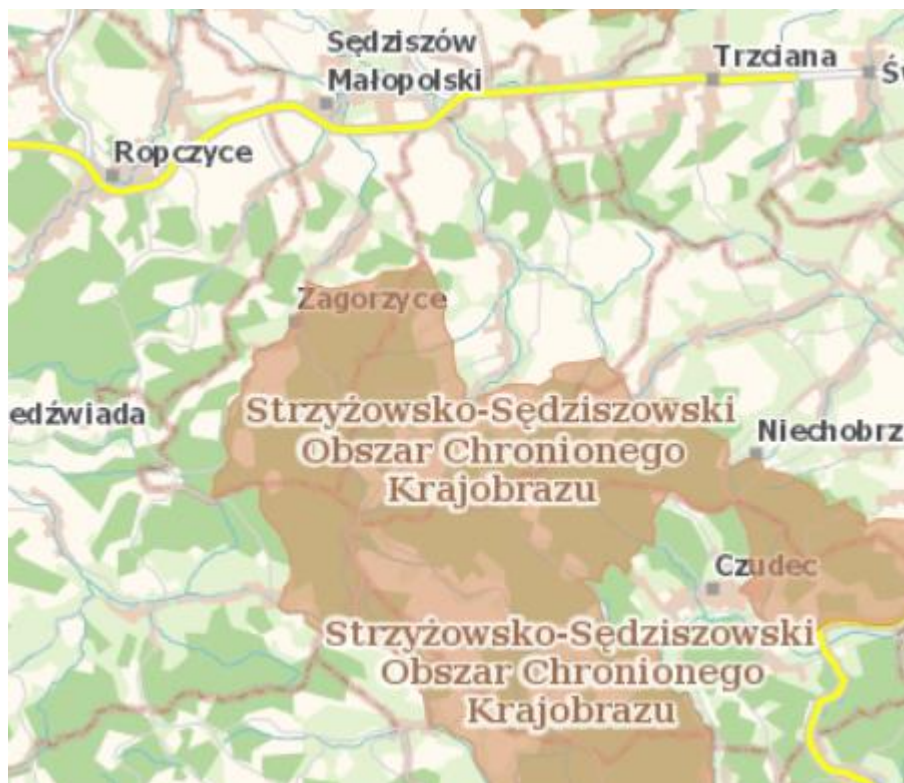
Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny, które są chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz oraz są wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Na badanym terenie ustanowiono obszar chronionego krajobrazu: Strzyżowsko-Sędziszowski Obszar Chronionego Krajobrazu.

Strzyżowsko-Sędziszowski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje fragment Pogórza Strzyżowskiego. Krajobraz ma charakter rolniczy. Cechą charakterystyczną jest obecność pokrywy lessowej w jego północnej części oraz strefy przejściowej do pokryw fliszowych w części południowej. Dominują tu grądy, a w obniżeniach buczyna karpacka i łągi podgórskie wzdłuż potoków. Spotyka tu się łąki wilgotne z ostrożeniem oraz rajgrasem wyniosłym. Z gatunków chronionych występują: lepiężnik biały, bluszcz pospolity, lilia złotogłów, podkolan biały, wawrzynek wilczełyko.

Z interesujących ptaków spotyka się: bociana czarnego, jarzabka, dzięcioła średniego, słowika szarego, kruka, grubodzioba, i in.

Tereny OF „Porozumienie dla wspólnego rozwoju” objęte zasięgiem obszarów chronionego krajobrazu przedstawia poniższa mapa.

Mapa 11 Obszary chronionego krajobrazu na terenie OF „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.geoserwis.gdos.gov.pl

Oprócz wyżej wymienionych form przyrody, na terenie OF „Porozumienie dla wspólnego rozwoju” występują liczne pomniki przyrody, obejmujące przede wszystkim pojedyncze drzewa lub skupiska drzew, a także użytki ekologiczne, które są pozostałościami ekosystemów mające znaczenie dla różnorodności biologicznej obszaru.

2.10. Dziedzictwo kulturowe

Ważnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego jest również dziedzictwo kulturowe, związane ściśle z tradycją, historia oraz tożsamością danej społeczności i obejmujące elementy materialne, jak np. zabytki architektury oraz niematerialne, jak np. zwyczaje, obrzędy, tradycyjna wiedza i praktyki. Ochrona dziedzictwa jest szczególnie ważna dla zachowania tożsamości i wartości dla przyszłych pokoleń.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” charakteryzuje się bogatym dziedzictwem kulturowym, które wynika z wielokulturowej historii, występujących tu licznych zabytków architektury oraz zachowanych tradycji. Każda z gmin wchodzących w skład obszaru ma swoją własną, unikalną historię i własne dziedzictwo, o którego ochronę i promocję dba.

Gmina Wielopole Skrzyńskie

Zalążkiem Wielopola była jednostka administracyjna dla grupy folwarków w Kunicach, zwana kluczem kunickim, stanowiącym dobra biskupów lubuskich. Obejmowała tereny graniczące z Glinikiem, Broniszowem, Zagórzycami, Wiercanami, Czudcem, Dobrzechowem, Tułkowicami, Kożuchowem i Kleciem koło Brzostku. Przypuszczalnie miasto Wielopole powstało w XIII w. Badacze dziejów utożsamiają je z tajemniczym miastem Furstenberg. Taką nazwę miało otrzymać Wielopole po nadaniu osadzie praw miejskich w 1348 r. Dokument z maja 1348 r., znajdujący się w kurii metropolitarnej w Krakowie, nazywa Wielopole -oppdium, czyli miastem. Parafia wielopolska istniała podobno już w 1325 r. Przez prawie 6 wieków Wielopole posiadało prawa miejskie. Kryzys panujący w Polsce w latach 1929-1934 spowodował zubożenie Wielopola i jego mieszkańców, w wyniku, czego miastu w 1930 r. groziło odebranie praw miejskich. W celu zwiększenia liczby mieszkańców rada miasta postanowiła przyłączyć do Wielopola przyległe przysiółki: Konice, Rzegocin, Sońnice, pomimo to 23 marca 1933 r. Wielopole utraciło prawa miejskie.

Do najciekawszych zabytków tych terenów można zaliczyć:

- 1) zespół Kościoła Parafialnego w Brzezinach (kościół pw. św. Mikołaja Biskupa z II połowy XV wieku, drewniana dzwonnica, wewnątrz wiszą dwa dzwony-jeden z drugiej połowy XV wieku z napisem gotyckim i drugi z początku XVI wieku),
- 2) zespół Kościoła Parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Wielopolu Skrzyńskim (kościół z 1654 r., dzwonnica z początku XIX wieku, znajduje się w nim m.in. Chrzcielnica z 1800r. oraz obraz Matki Bożej Rożańcowej wykonany w XVIII wieku,
- 3) plebania z 1880 r.-dom rodzinny Tadeusza Kantora, obecnie Ośrodek Dokumentacji i Historii Regionu-Muzeum T. Kantora (obok Kościoła Parafialnego w Wielopolu Skrzyńskim),
- 4) pozostałości parku dworskiego w Broniszowie,
- 5) zespół dworski w Brzezinach (dwór z I połowy XIX wieku,
- 6) zabytkowe kapliczki przydrożne, m.in. Kapliczka św. Floriana i Sebastiana - Na podstawie cech formalno-stylistycznych można przypuszczać, że powstała ona na początku XIX w (najbardziej prawdopodobny rok jej powstania to 1833 r. - po największym pożarze Wielopola). Podobnie szacuje się okres powstania rzeźb Św. Sebastiana i Św. Floriana. Kapliczka

najprawdopodobniej została ufundowana w celu obrony mieszkańców Wielopola przed pożarami i chorobami epidemicznymi.

7) domy, zagrody, spichlerze i kuźnie.

Zdjęcie 1 Zespół Kościoła Parafialnego w Brzezinach

Źródło: Parafia św. Mikołaja w Brzezinach

Zdjęcie 2 Plebania z 1880 r.-dom rodziny Tadeusza Kantora

Źródło: Gminny Ośrodek Kultury i Wypoczynku w Wielopolu Skrzyńskim

Gmina Iwierzycy

Pierwsze informacje źródłowe o Iwierzycach pochodzą z XIV wieku. Nie ulega jednak wątpliwości, że osadnictwo na tym terenie rozwijało się znacznie wcześniej. Świadczy o tym suplikacja z 1379 roku, w której zawarta jest prośba o zwrot Iwierzyc kasztelanowi sandomierskiemu, co wskazuje na to, że już wcześniej miejscowość ta wchodziła w skład tych ziem. W obręb kasztelani sandomierskiej ziemie owe wchodziły aż do 1772 roku. W okresie tym bezpośrednimi zarządcami królewskich ziem pozostają sołtysi a później szlacheccy wójtowie, którymi min. byli: Jakub Tumigral w 1492 r. i Jan Zborowski w 1536 roku. Wieś ta w tym okresie posiadała 34 kmieci, 10 zagrodników i 5 komorników. W późniejszym czasie właścicielami Iwierzyc stają się Lubienieccy, Michałowscy i Starowiejscy. Od 1944 r. majątek ziemski zostaje rozparcelowany pomiędzy chłopów. Iwierzycy zaczynają spełniać funkcję administracyjną dla najbliższego regionu by w końcu od 1973 roku stać się siedzibą władz gminnych dla 9-ciu sołectw.

Do najciekawszych zabytków tych terenów można zaliczyć m.in.:

1. Pałac w Iwierzycach;
2. Kościół Parafialny w Bystrzycy pw. Św. Franciszka z Asyżu,
3. Pomnik Walk Chłopskich w Nockowej,
4. Dawny Dwór w Sielcu

Zdjęcie 3 Zabytkowy Pałac w Iwierzycach

Źródło: <http://www.iwierzycy.pl>

Zdjęcie 4 Dawny dwór w Sielcu

Źródło: <https://www.polskiezabytki.p>

Gmina Sędziszów Małopolski

Wymieniony po raz pierwszy w spisach "świętopietrza", za lata 1325-1327, był Sędziszów siedzibą parafii o obszarze ponad 200 km², leżącej w dekanacie dębickim. Pojawia się więc na arenie dziejowej już jako ośrodek ważny, choć o lokalnym znaczeniu. Nie ulega wątpliwości, że początki osady sięgają daleko w wiek XIII, a może, jak sugerował żyjący na przełomie XIX i XX wieku mediewista, Franciszek Piekosiński, w czasy Bolesława Krzywoustego i jego wiernego rycerza Sędzisz, legendarnego założyciela osady. Współcześni historycy jednak początki Sędziszowa chętniej wiążą z rodem Odrowążów, w którym w XIII w. popularne było imię Sąd, od którego wywodzą nazwę miasta, niż z owym mitycznym Sędziszem. W 1843 r. Sędziszów uzyskał prawa miejskie. Pierwsze wieki istnienia Sędziszowa związane są z przynależnością do kompleksu majątkowego rodu Odrowążów. Zawdzięcza im Sędziszów sporo: poza prawami miejskimi i przywilejem na organizowanie jarmarków, także herb (rodowy znak Odrowążów od XV w. jest godłem miasta). W połowie XVI wieku Sędziszów znalazł się w rękach Tarnowskich, a następnie Kostków. Były to najpotężniejsze rody ówczesnej Rzeczypospolitej, z czego jednak miasto korzyści wielkich nie odniosło. Dopiero rządy Mikołaja Spytka Ligęzy, datujące się od lat dwudziestych XVII wieku, przyniosły ożywienie gospodarcze. Ligęza zasłużył się budową w mieście mostów, naprawą dróg, umacnianiem brzegów często wylewających rzek. Uaktywnił również miejski samorząd, nakładając nań obowiązek dbania o stan dróg.

Do najciekawszych zabytków tych terenów można zaliczyć m.in.:

1. Ratusz;
2. Kościół parafialny p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny
3. Kościół i klasztor OO Kapucynów
4. Koszary z XVIII

Zdjęcie 5 Ratusz w Sędziszowie Małopolskim

Źródło: <https://sedziszow-mlp.pl>

Zdjęcie 6 Kościół i klasztor OO Kapucynów

Źródło: <https://sedziszow-mlp.pl>

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej informacje, zauważyć można, że pierwsze wzmianki na temat poszczególnych miejscowości lub miast znajdujących się w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” pojawiają się w XIII i XIV wieku, chociaż osadnictwo na tym terenie sięga czasów wczesnego średniowiecza, lub w niektórych przypadkach również prehistorycznych.

Ochrona zabytków, stanowiących dziedzictwo kulturowe oraz opieka nad nimi jest zadaniem własnym gminy, które stanowią element działań prorozwojowych i prospołecznych. Różnorodność zasobów dziedzictwa kulturowego w połączeniu z wysokimi walorami krajobrazowymi OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” daje możliwość rozwoju turystyki, która może stać się ważną gałęzią gospodarki tego obszaru. Stąd niezwykle ważne jest podejmowanie przez gminy działań w celu ochrony dziedzictwa, także poprzez restaurację i adaptację obiektów w celu tworzenia nowych produktów turystycznych i kulturowych.

2.11 Potencjał turystyczny

Turystyka stanowi znaczący czynnik lokalnego rozwoju, a na atrakcyjność turystyczną danego obszaru składają się przede wszystkim walory przyrodnicze i antropogeniczne oraz zagospodarowanie turystyczne, tj. baza noclegowa, gastronomia i dostępność komunikacyjna, uzupełniane przez obiekty społeczno-techniczne, jak np. sklepy i apteki. Na walory przyrodnicze, wpływające na atrakcyjność turystyczną składają się elementy środowiska przyrodniczego, interesujące dla turystów i występujące np. w rezerwach przyrody, parkach krajobrazowych lub też poza tymi formami ochrony przyrody. Walory antropogeniczne związane są z działalnością człowieka i dotyczą m. in. zabytków architektury, muzeów, miejsc pamięci narodowej i kultu religijnego oraz wydarzeń kulturalno-sportowych. Zagospodarowanie turystyczne dotyczy przede wszystkim liczby i jakości miejsc noclegowych oraz lokali lub obiektów gastronomicznych, a także sieci drogowej, kolejowej oraz szlaków turystycznych.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, jak zostało opisane we wcześniejszej części opracowania, z racji swojego położenia posiada duże walory przyrodnicze, ze względu na zróżnicowanie terenu oraz występującą tu bioróżnorodność, kompleksy leśne i czystość środowiska naturalnego, a także znajdujące się tu cieki i zbiorniki wodne, starorzecza oraz stawy rybne.

Oprócz walorów przyrodniczych, OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” cechują również duże walory antropogeniczne, dotyczące opisanego w poprzednim rozdziale dziedzictwa kulturowego, związanego z bogatą historią tego regionu, co daje możliwość uprawiania turystyki kulturowej. Walory te dotyczą przede wszystkim występujących na tym obszarze zabytków architektury sakralnej – kościołów, a także zespołów dworsko-parkowych. Elementami krajobrazu są również przydrożne kapliczki oraz miejsca pamięci dawnych wydarzeń historycznych.

Uzupełnieniem tych walorów przyrodniczych, wspólnie tworząc atrakcyjność turystyczną OF, jest wspomniane powyżej zagospodarowanie turystyczne, które wiąże się ściśle z pojęciem infrastruktury turystycznej. Podstawowym elementem zagospodarowania turystycznego jest baza noclegowa, która z jednej strony wpływa na rozwój turystyki na danym terenie, a z drugiej umożliwia

uprawianie różnych rodzajów turystyki, a tym samym zaspokajaniem potrzeb turystów. Ważna jest w tej kwestii wielkość bazy noclegowej, która świadczy o poziomie rozwoju turystycznego, a tym samym o potencjale turystycznym.

Na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” istnieje baza noclegowa – funkcjonują liczne gospodarstwa agroturystyczne, zajazdy oraz hotele. W szczególności infrastruktura ta rozwinęła się w Sędziszowie oraz na terenie gminy Wielopole Skrzyńskie.

Z obiektów hotelowych warto wyróżnić, ze względu na dostępne udogodnienia i szeroką ofertę organizacyjną, również:

- 1) Dworek Leśna Ciszka w Wiercanach ze 114 miejscami noclegowymi,
- 2) Hotel „EXTRANS” w Olchowej z 15 pokojami,
- 3) Hotel – Restauracja „Pod Platanem” w Sielcu z 25 pokojami,
- 4) Hotel Senator Gran Via w Olchowej z 32 pokojami,
- 5) Hotel "Ines", położony w Sędziszowie Małopolskim, dysponuje 102 miejscami noclegowymi,
- 6) Hotel "W Starym Młynie" położony w Sędziszowie Małopolskim, dysponuje 36 miejscami noclegowymi,
- 7) Zajazd "Pod Górą" położony w Sędziszowie Małopolskim, dysponuje 21 miejscami noclegowymi,

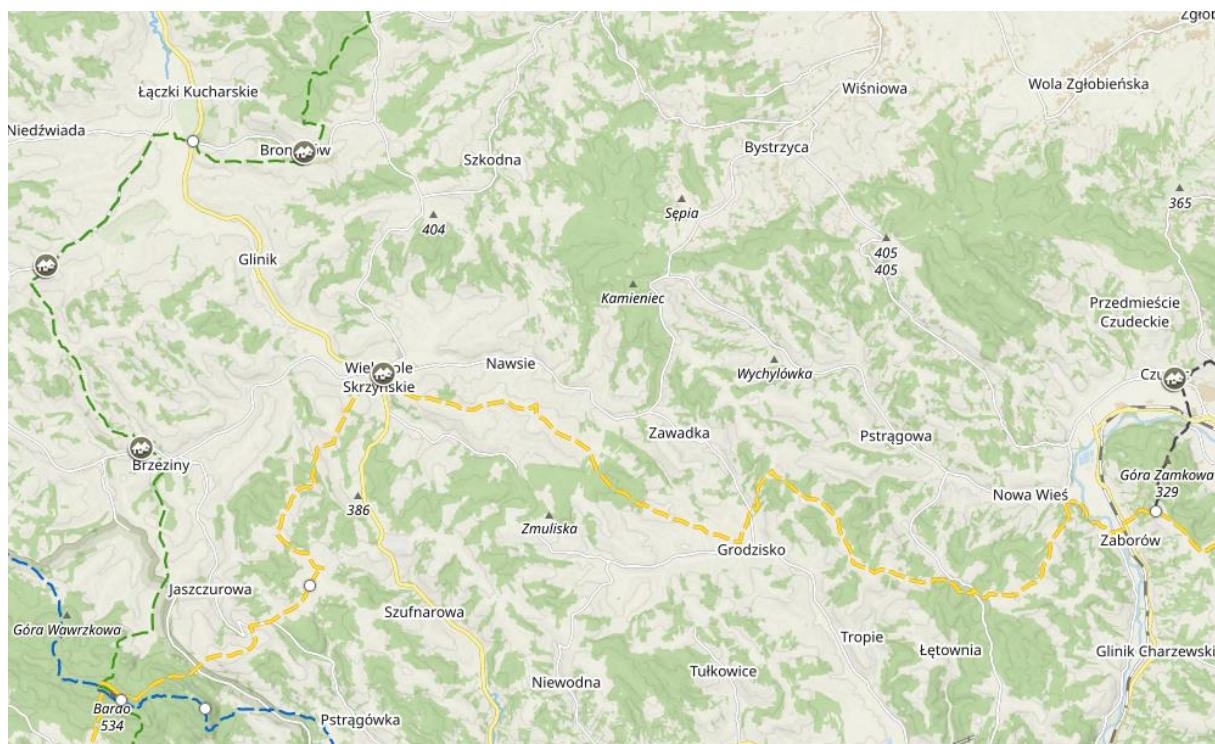
Gospodarstwa agroturystyczne występują głównie w gminie Wielopole Skrzyńskie i Sędziszów Małopolski:

- 1) W miejscowości Brzeziny znajduje się 8 obiektów agroturystycznych o łącznej liczbie miejsc noclegowych 39,
- 2) W miejscowości Glinik znajduje się 1 obiekt agroturystyczny z 2 miejscami noclegowymi,
- 3) W miejscowości Nawsie znajdują się 2 obiekty agroturystyczne o łącznej liczbie miejsc noclegowych 12,
- 4) W Wielopolu Skrzyńskim znajduje się 1 obiekt agroturystyczny z 53 miejscami noclegowymi,
- 5) Gospodarstwo Agroturystyczne położony w miejscowości Krzywa, dysponuje 2 miejscami noclegowymi,

Duża liczba obiektów agroturystycznych związana jest z dużym zainteresowaniem turystów tymi stronami. Tereny te ze względu na zróżnicowanie terenu i położenie.

Na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” znajduje się wiele tras, na których można uprawiać turystykę pieszą i rowerową oraz spędzać czas rekreacyjnie. Jeśli chodzi o turystykę pieszą, trasy te znajdują się głównie w gminach, położonych na terenie powiatu ropczycko-sędziszowskiego. Przez OF biegnie oznakowany szlak turystyczny: żółty – biegnący od Czudca przez Wielopole Skrzyńskie do Pod Bardem. Przebieg tego szlaku w obrębie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa mapa.

Mapa 12 Szlaki turystyczne na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”

Źródło: Mapa szlaków turystycznych na: www.mapa-turystyczna.pl

Ponadto przez teren OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przebiegają następujące szlaki piesze:

- czarny szlak pieszy PTTK Pogórza Strzyżowskiego prowadzący z Ropczyca przez Wielopole Skrzyńskie do Szufnarowa – Pniaki.
- Sędziszów Małopolski – Borek Wielki o długości 5,24 km,
- Sielec – Sędziszów Małopolski – o długości 4,74 km,

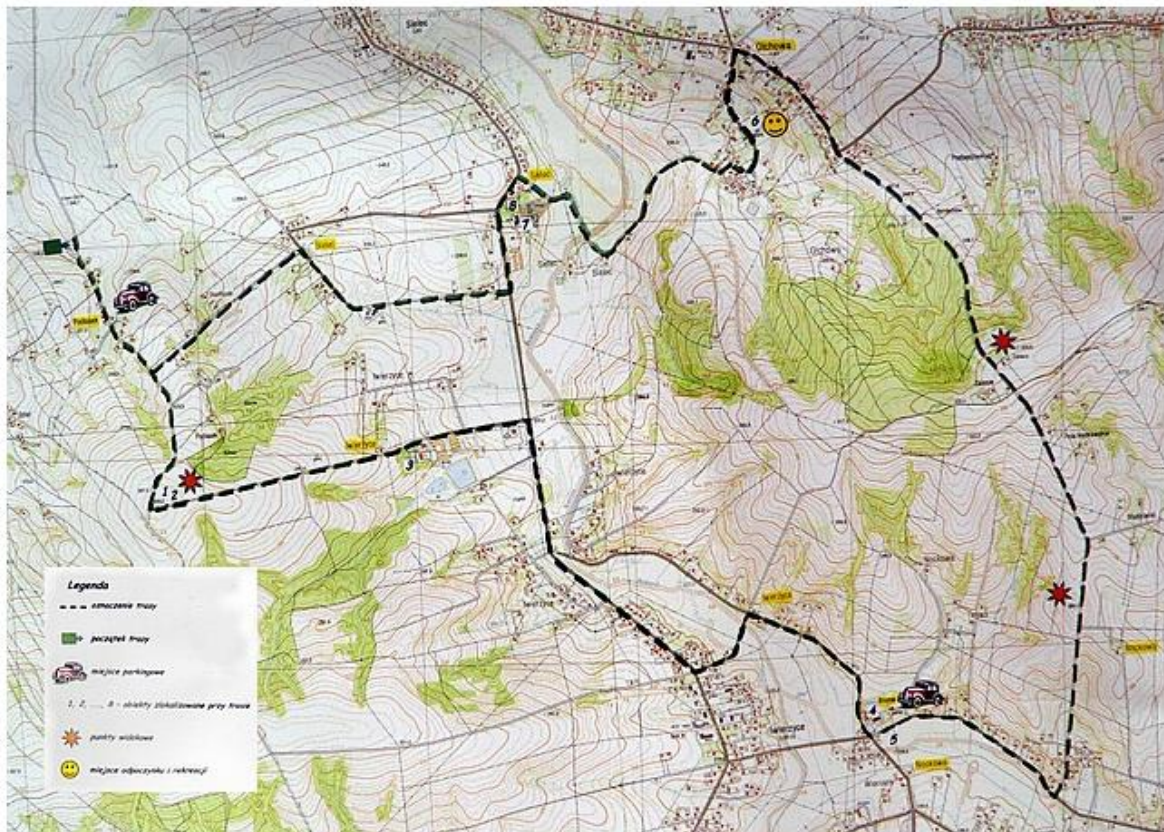
Na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wytyczone zostały również ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne. Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna „Buczyna” w Górze Ropczyckiej o długości 2 km. W Wielopolu Skrzyńskim powstała ścieżka edukacyjna poświęcona życiu i twórczości Tadeusza Kantora oraz jego związku z rodzinną miejscowością.

Przez teren OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przebiega również wiele tras rowerowych lub znajduje się na tym terenie wiele miejsc umożliwiających wędrowki rowerowe.

- Przez teren gminy Iwierzycy przebiega trasa rowerowa „Mała pętla” o odległości nieprzekraczającej 15 kilometrów.
- Trasa rowerowa „Rzeszów-Sędziszów Młp.-Kamionka-Miłocin” o długości 110 km
- Trasa rowerowa Rzeszów - Iwierzycy - Czarna Sędz - Mrowla -Rzeszów o długości 60 km

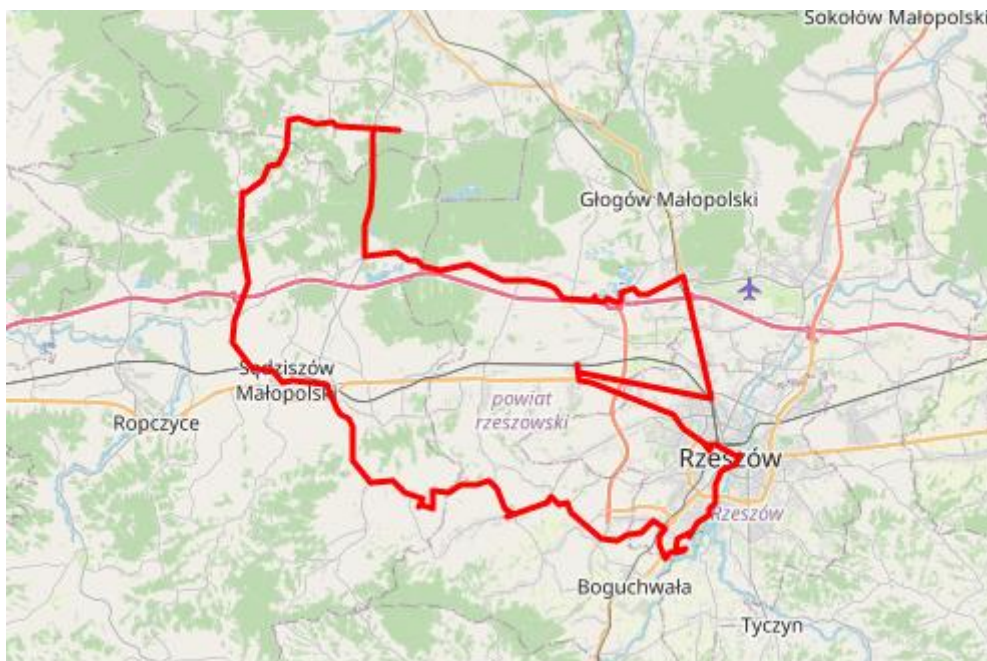
Przebieg wyżej wymienionych tras przedstawiają poniższe mapy.

Mapa 13 Ścieżki rowerowa na terenie gminy Iwierzycze

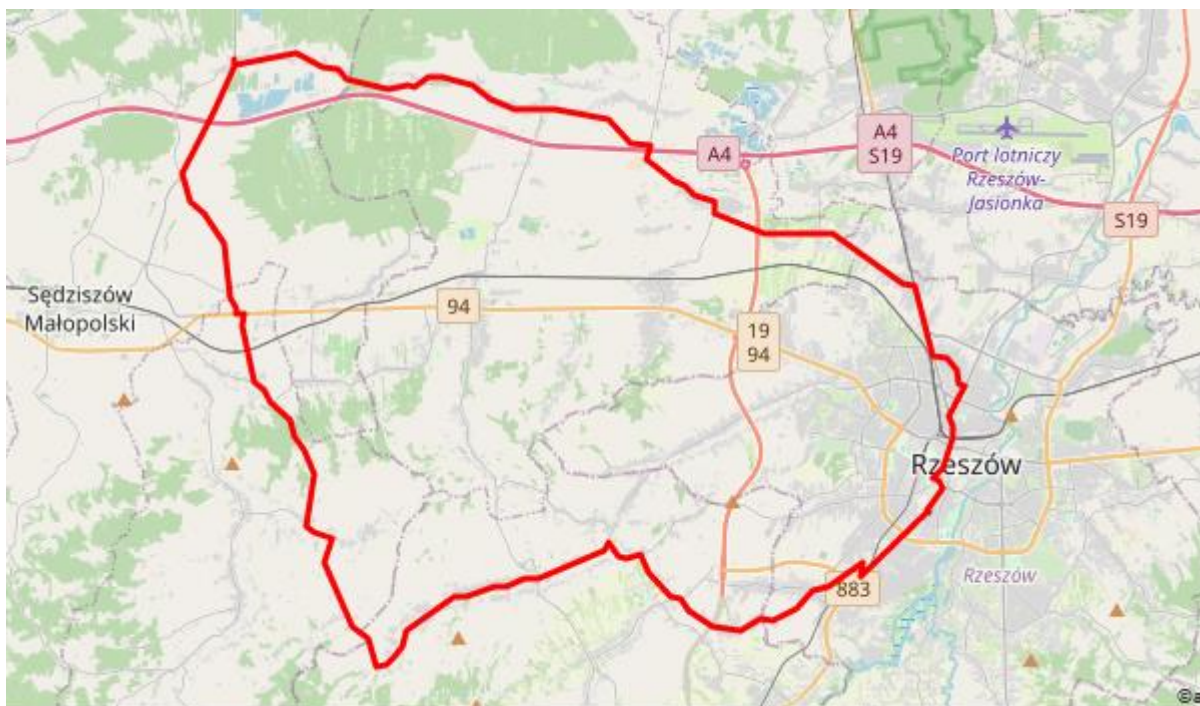
Źródło: <http://www.iwierzyce.pl>

Mapa 14 Przebieg tras rowerowej „Rzeszów-Sędziszów Młp.-Kamionka-Miłocin” na terenie OF „partnerstwo dla wspólnego rozwoju”

Źródło: <https://www.noclegowo.pl/trasy-rowerowe/14841/rzeszow-sedziszow-mlp-kamionka-milocin>

Mapa 15 Przebieg tras rowerowej „Rzeszów - Iwierzycy - Czarna Sędz - Mrowla - Rzeszów” na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”

Źródło: <https://www.noclegowo.pl/trasy-rowerowe/11588/rz-iwierzyce-czarna-sedz-mrowla-rz>

Okolice Sędziszowa Małopolskiego są niezwykle malownicze. Wyjątkowe walory krajobrazowe ma płaskowyż Zagórzyc i Szkodnej położony w Strzyżowsko-Sędziszowskim obszarze chronionego krajobrazu. Występują tutaj idealne warunki do uprawiania turystyki pieszej – liczne wąwozy, kotliny, jary pokryte gęstą roślinnością. W północnej części gminy istnieją warunki do uprawiania sportów wodnych. W Rudzie i Cierpisz nad rzeką Tuszyną znajdują się zalewy, które wykorzystuje się do celów rekreacyjno-sportowych. W Rudzie nad ok. 9 ha zalewem znajdują się ośrodki wypoczynkowe z bazą noclegową. Na terenie gminy znajduje się również kilka akwenów wędkarskich m.in.: w Czarnej Sędz., w Sędziszowie tzw. Skrzynczyna oraz we wspomnianych wcześniej Rudzie i Cierpiszu.

Cierpisz może pochwalić się niezwykłymi walorami przyrodniczymi. W tutejszych lasach roi się od grzybów, na przepływającej przez wieś rzece Tuszymce zbudowano zaporę, dzięki czemu powstał zalew, pełen różnych gatunków ryb, gdzie również mają swoje żeremia bobry. Nad zalewem wybudowano "Rybaczówkę", ośrodek, w którym miłośnicy wędkarstwa mogą wynająć pokoje.

2.12 Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami

Istotny wpływ na jakość życia na danym obszarze, ale także na procesy rozwojowe w gminie ma dostępna infrastruktura techniczna oraz istniejące warunki do rozwoju mieszkalnictwa. Jednym z głównych celów jednostek samorządu terytorialnego jest tworzenie jak najlepszych warunków do zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej, realizacji usług społecznych, komunalnych i administracyjnych, a także zagospodarowania przestrzennego.

Infrastrukturę techniczną stanowi w szczególności infrastruktura drogowa, wodno-kanalizacyjna oraz sieć gazowa, energetyczna i telekomunikacyjna. Jest to zespół elementów niezbędnych do funkcjonowania społeczeństwa oraz gospodarki, mający istotny wpływ na zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy danego obszaru, poprzez wzrost atrakcyjności i potencjał inwestycyjny.

Rozwinięta infrastruktura drogowa zapewnia dostępność komunikacyjną obszaru, na którym się znajduje. Dostępność komunikacyjna gminy jest czynnikiem determinującym wielopłaszczyznowy rozwój społeczno-gospodarczy, a także czynnikiem napędu gospodarczego, będący elementem kluczowym do poprawy jakości życia mieszkańców. Główny wpływ na dostępność komunikacyjną ma stan i rodzaj dróg oraz możliwe połączenia z innymi miastami i miejscami, będącymi celem podróży. Dostępność ma ogromne znaczenie zarówno dla transportu osobowego, jak i transportu towarowego.

Transport ma również zasadnicze znaczenie w zaspokajaniu potrzeb związanych z uprawianiem turystyki. Na dostępność komunikacyjną danego obszaru turystycznego składają się dwa czynniki. Po pierwsze jest możliwość dotarcia turysty z miejsca jego stałego zamieszkania do celu jego wyjazdu, czyli tzw. dostępność zewnętrzna, a po drugie jest to sieć połączeń komunikacyjnych, która umożliwia jego poruszanie się po zwiedzanym regionie turystycznym, czyli tzw. dostępność wewnętrzna. O dostępności komunikacyjnej świadczy więc zarówno infrastruktura komunikacyjna, obejmująca m. in. drogi, linie kolejowe, dworce i przystanki, oraz parkingi, ale także i sieć różnego rodzaju połączeń wewnątrz i na zewnątrz miejsca docelowego ruchu turystycznego.

Drogi publiczne ze względu na funkcję w sieci drogowej dzielą się według przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1376) na następujące kategorie:

- drogi krajowe,
- drogi wojewódzkie,
- drogi powiatowe,
- drogi gminne.

Przez teren OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przebiegają dwie drogi krajowe: autostrada A4, droga krajowa nr 94. Autostrada A4, pełniąc również funkcję drogi międzynarodowej E40, należy do wyznaczonej przez Unię Europejską Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T, która stanowi instrument mający na celu koordynację oraz zapewnienie spójności i komplementarności inwestycji infrastrukturalnych. W obrębie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, autostrada

przebiega przez tereny gminy Sędziszów Małopolski. Na terenie gminy znajduje się również węzeł autostrady – Sędziszów Małopolski.

Droga krajowa nr 94 prowadząca od Zgorzelca do Korczowej stanowi bezpłatną alternatywę dla autostrady A4. W OF przebiega przez tereny gminy Sędziszów Małopolski oraz Iwierzycę.

Drogi wojewódzkie, w swoim założeniu stanowią połączenie między miastami, mającymi znaczenie dla województwa. Przez teren OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przebiegają następujące drogi wojewódzkie:

- droga wojewódzka 986 łącząca Tuszynę z Wiśniową, przebiegając w OF przez tereny gminy: Wielopole Skrzyńskie,
- droga wojewódzka 987 łącząca miasto Kolbuszowa z miastem Sędziszów Małopolski, przebiegając w OF przez tereny gminy: Sędziszów Małopolski.

Układ sieci drogowej OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego, uwzględniający drogi krajowe (w tym autostradę) oraz drogi wojewódzkie, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 16 Układ sieci drogowej województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Bardzo ważną rolę w zakresie transportu osobowego oraz towarowego, pełni linia kolejowa E 30, należąca do III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego, który łączy Niemcy, Polskę i Ukrainę oraz do sieci TEN-T. Linia ta przebiega od granicy państwa z Niemcami w Zgorzelcu do granicy z Ukrainą w Medyce, przez obszar pięciu województw – dolnośląskie, opolskie, śląskie, małopolskie i podkarpackie. W skład linii E 30, wchodzi między innymi linia kolejowa nr 91 Kraków Główny – Medyka.

Na OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, magistrała E-30 przebiega przez gminy: Iwierzycy i Sędziszów Małopolski, a przystanki na jej trasie zlokalizowane są w miejscowości Sędziszów Małopolski. Przewozy osobowe na tej trasie realizują polscy przewoźnicy: POLREGIO S. A., „PKP INTERCITY” S. A. w kraju, a także przewoźnicy zagraniczni kursujący w kierunku Ukrainy, Niemiec, Czech, Słowacji i Węgier. Z kolei przewozy towarowe realizowane są przede wszystkim przez spółkę PKP CARGO, która jest krajowym liderem rynku kolejowych przewozów towarowych.

Układ sieci kolejowej OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego przedstawia poniższa mapa.

Mapa 17 Układ sieci kolejowej województwa podkarpackiego

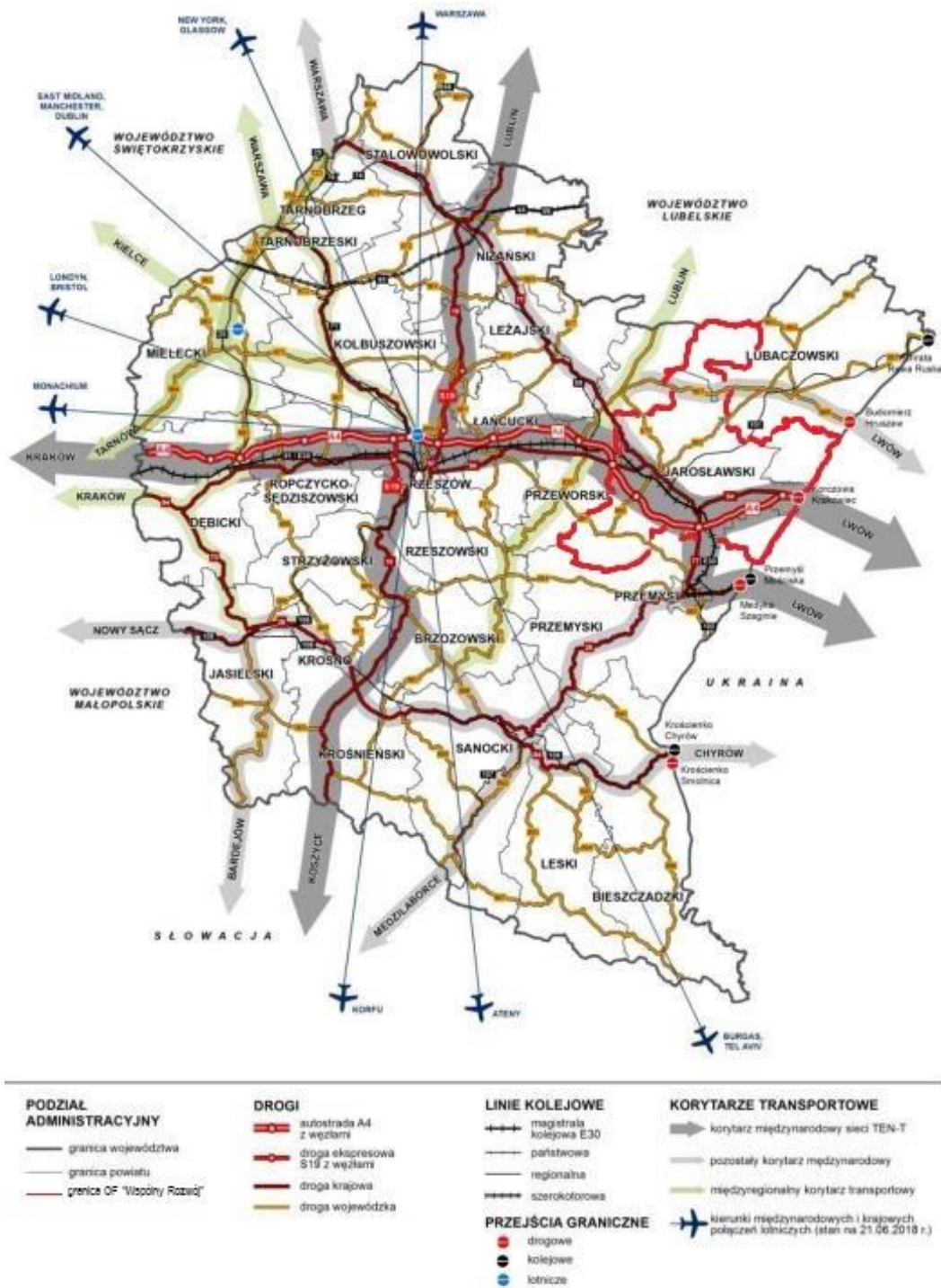
Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, strategicznymi ciągami komunikacyjnymi, stymulującymi rozwój społeczno-gospodarczy całego OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” i wpływającymi na zewnętrzną dostępność jest autostrada A4, a także linia kolejowa E 30. Ciągi te zapewniają sprawną i szybką komunikację z głównymi ośrodkami miejskimi, do jakich dla OF należą przede wszystkim miasta Rzeszów, Dębica oraz poprzez przejście graniczne transportu drogowego w Korczowej – z Ukrainą. Autostrada A4 umożliwia również bezpośrednie połączenie z lotniskiem Rzeszów-Jasionka – siódmym co do wielkości lotniskiem w Polsce, obsługującym ruch krajowy oraz międzynarodowy (pasażerski i towarowy), który również znajduje się w sieci TEN-T. Port ten obsługuje połączenia m. in. do Warszawy, Monachium, Wielkiej Brytanii i Irlandii, Nowego Jorku, czy też Tel-Awiwu.

Ważną rolę w komunikacji pełnią również drogi krajowe oraz wojewódzkie, zapewniając połączenie z innymi ośrodkami miejskimi lub terenami atrakcyjnymi turystycznie. Uzupełnieniem sieci dróg krajowych i wojewódzkich są drogi powiatowe oraz gminne, które stanowią największą część sieci drogowej ogółem. Większość z nich jest utwardzona i w ostatnich latach wiele dróg zostało zmodernizowanych dzięki uzyskanemu dofinansowaniu ze środków europejskich lub z budżetu państwa w ramach Funduszu Dróg Samorządowych (obecnie Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg) oraz Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych. Obecnie modernizacja wielu dróg powiatowych i gminnych jest przedmiotem i inwestycji w ramach uruchomionego w 2021 r. Rządowego Funduszu Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych.

Zewnętrzną dostępność komunikacyjną OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego przedstawia poniższa mapa.

Mapa 18 Zewnętrzna dostępność komunikacyjna województwa podkarpackiego

Źródło: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego

Kolejnym elementem infrastruktury technicznej, znacząco wpływającym na jakość życia mieszkańców jest infrastruktura wodno-kanalizacyjna. Składają się na nią m. in. ujęcia i stacje uzdatniania wody, sieci przesyłowe i rozdzielcze, przyłącza wodociągowe i kanalizacyjne, zbiorcze i indywidualne oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków oraz kanały ściekowe.

Według danych GUS z 2021 roku, na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” długość eksploatowanej sieci wodociągowej wyniosła 376,8 km, natomiast liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 8 342. Do sieci wodociągowej podłączonych było 71,5 % budynków mieszkalnych, a skorzystało z niej 75,7 % ogółu ludności z terenu OF. Z kolei długość sieci rozdzielczej na 100 km² wyniosła 117,7 km. Dane te wypadają słabiej na tle danych ogólnych dla województwa podkarpackiego, gdzie liczba budynków podłączonych do sieci wynosiła 74,6 %, liczba korzystających z wodociągów – 81,4 %, natomiast tylko długość sieci rozdzielczej na 100 km² – 91,2 km w województwie była niższa niż na obszarze OF. Przyczyną tego, jest słabe zwodociągowanie południowych obszarów województwa, będące wynikiem układu sieci osadniczej, uwarunkowaniami przyrodniczymi oraz występowaniem małych zasobów wód podziemnych i ograniczonymi możliwościami ich poboru.

Najwięcej budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej oraz najwięcej osób z niej korzystających znajdowało się w gminie Sędziszów Małopolski – odpowiednio 95,3 % i 94,1 %. występowała tu również najdłuższa długość eksploatowanej sieci wodociągowej oraz liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Najslabiej zwodociągowaną gminą w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, jeśli chodzi o liczbę budynków mieszkalnych podłączonych do sieci, była w 2021 roku gmina Wielopole Skrzyńskie – 34,7% ogółu budynków mieszkalnych miało dostęp do sieci wodociągowej.

W 2021 roku na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, ilość wody dostarczonej przez sieć wodociągową wyniosła 968,7 dam³, z czego 856,9 dam³ wody zostało dostarczone gospodarstwom domowym. Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wyniosło ogółem 55,4 m³. Najwięcej wody dostarczono w gminie Sędziszów Małopolski – 726,5 m³, gdzie wystąpiło również największe zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca – 26,5 m³.

Dane dotyczące sieci wodociągowej dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa tabela.

Tabela 44 Dane dotyczące sieci wodociągowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku

Wyszczególnienie	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycze	Sędziszów Małopolski
Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej (%)	34,7	84,5	95,3
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	46,6	86,5	94,1

Długość eksploatowanej sieci wodociągowej (km)	64,5	94,3	218,0
Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	63,4	94,3	218,0
Sieć rozdzielcza na 100 km²	67,8	143,9	141,5
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	709	1 896	5 737
Woda dostarczona (dam³)	55,2	187,0	726,5
Woda dostarczona gosp. domowym (dam³)	49,2	174,0	633,7
Zużycie wody w gosp. domowych na 1 mieszkańca (m³)	6,3	22,6	26,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Odmienne niż w przypadku sieci wodociągowej, sytuacja wygląda w kwestii sieci kanalizacyjnej. Podczas gdy do sieci wodociągowej podłączonych było w 2021 roku 71,5 % budynków mieszkalnych z terenu OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, to dostęp do sieci kanalizacyjnej miało już tylko 39,8 % budynków. Wynik ten, jest jednak dużo niższy niż średnia dla województwa podkarpackiego, która wyniosła 66,3%, na co wpływ miało bardzo słabe lub brak skanalizowania gmin, położonych w rejonie Bieszczad, Beskidu Niskiego, pasa pogórza, znajdującego się na południe i południowy - zachód od Przemyśla oraz w powiecie lubaczowskim. Sytuacja ta jest wynikiem układu sieci osadniczej oraz konieczności poniesienia znacznych inwestycji na rozbudowę infrastruktury kanalizacyjnej na obszarach, gdzie występuje stosunkowo niższa gęstość zaludnienia oraz rozproszona zabudowa. Wysoki stopień skanalizowania występował natomiast w centralnym pasie województwa – od Rzeszowa po Przemyśl a także w pasie Jasło – Sanok.

Zgodnie z danymi GUS z 2021 roku, na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” z sieci kanalizacyjnej korzystało 41,1 % ogółu ludności. Największy odsetek ludności korzystał z sieci w gminie Sędziszów Małopolski 64,0%, z kolei w gminie Wielopole Skrzyńskie sieć kanalizacyjna występuje w niewielkim stopniu. Łącznie, w 2021 roku do sieci odprowadzonych zostało 687 m³ ścieków bytowych, natomiast ilość oczyszczonych ścieków, odprowadzonych z sieci wyniosła 664m³. Najwięcej ścieków bytowych zostało odprowadzonych kanalizacją w gminie Sędziszów Małopolski – 564,5 m³.

Na terenie gminy Wielopole Skrzyńskie działa jedna oczyszczalnia ścieków, znajdująca się w Wielopolu Skrzyńskim. Nieczystości ciekłe bytowe odebrane w 2019 roku wyniosły 819,2 m³. W 2019 roku wykonano 11,2 km sieci kanalizacji sanitarnej. Łącznie Gmina Wielopole Skrzyńskie posiada 14,2 km sieci. Od 2019 r. gmina rozpoczęła świadczenie usług w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków. Gospodarstwa domowe, które nie są podpięte do sieci kanalizacyjnej mogą również korzystać z oczyszczalni poprzez usługodawców odbierających ścieki ze zbiorników bezodpływowych, których na terenie gminy jest 1460 szt. Oczyszczalnia posiada bowiem stację ścieków dowożonych.

Na terenie Gminy Wielopole Skrzyńskie funkcjonuje według danych na koniec 2020 roku również 47 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Nieoczyszczone ścieki zagrażają środowisku naturalnemu, a w szczególności narażone są wody powierzchniowe i głębinowe, które stanowią źródło wody pitnej dla ludzi i zwierząt. Negatywnie wpływają również na zdrowie człowieka oraz są źródłem toksycznych gazów. Z tego względu bardzo ważne są działania gminy w celu ograniczenia negatywnego wpływu ścieków na otoczenie, poprzez zapewnienie gospodarstwom domowym oraz podmiotom gospodarki narodowej dostępu do infrastruktury kanalizacyjnej.

Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa tabela.

Tabela 45 Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku

Wyszczególnienie	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Budynki mieszkalne podłączone do sieci kanalizacyjnej (%)	8,2	45,8	65,5
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	7,8	51,5	64,0
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	14,8	78,5	251,9
Sieć rozdzielcza na 100 km ² (km)	15,8	119,8	163,5
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	170	1 029	3 944
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną (dam ³)	18,3	105,0	564,5
Ścieki oczyszczone odprowadzone (dam³)	0,0	105,0	559,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

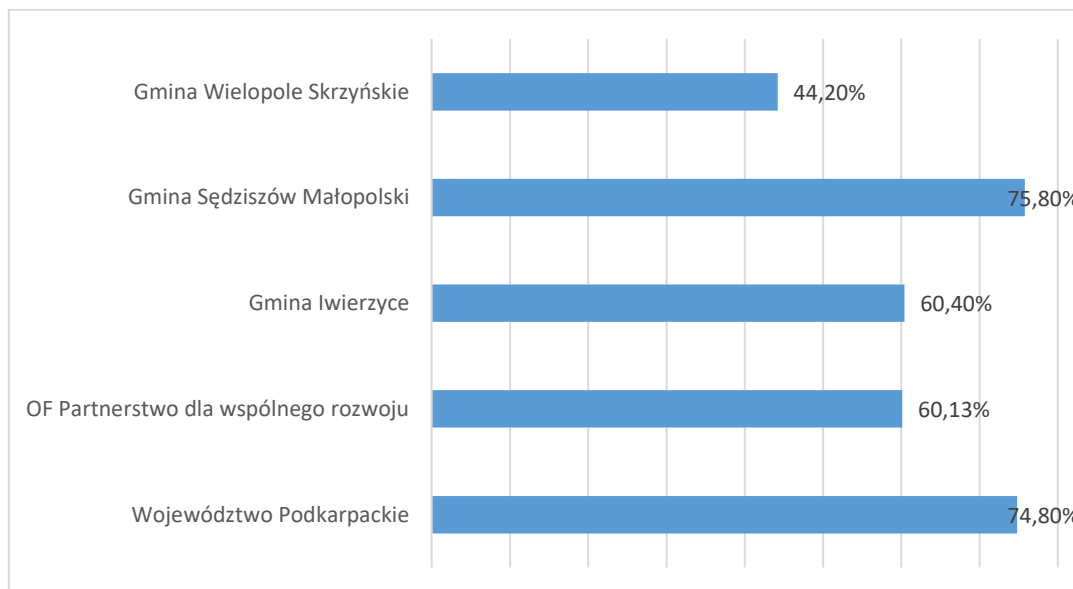
W ramach infrastruktury technicznej, wyróżnia się również sieć gazową, która ma duże znaczenie w systemie energetycznym państwa. Gaz jako źródło energii w gospodarstwach domowych używany jest głównie do przygotowywania posiłków oraz podgrzewania wody, w mniejszym stopniu wykorzystywany jest do ogrzewania pomieszczeń. Z sieci gazowej korzystają również odbiorcy z sektora handlu i usług, czy też z sektora przemysłu przetwórczego.

Długość czynnej sieci gazowej na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku wyniosła 510,59 km. Z sieci gazowej korzystało 60,13 % ogółu ludności OF, co stanowiło wartość mniejszą niż średnia dla województwa podkarpackiego – 74,8 %. Wpływ na to miał mały dostęp do sieci gazowej w gminie Wielopole Skrzyńskie oraz w Iwierzycach – odpowiednio 44,2 %, 60,4 %. Najwięcej osób korzystało z sieci gazowej w gminie Sędziszów Małopolski – 75,8%.

Odbiorcami gazu w 2021 r. było 8 824 gospodarstw domowych, z czego 3780 (tj. 42,84 %) gospodarstw ogrzewało gazem mieszkania. Łączne zużycie gazu na terenie OF, wyniosło 85 153,1 MWh, z tego do ogrzewania mieszkań zużyto 33 635,9 MWh. Najwięcej gazu zużyto w gminie Sędziszów Małopolski – 24 889,6.

Dane dotyczące odsetka osób korzystających z sieci gazowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 24 Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Dane dotyczące sieci gazowej dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa tabela.

Tabela 46 Dane dotyczące sieci gazowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku

Wyszczególnienie	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności	44,2	60,4	75,8
Długość czynnej sieci gazowej ogółem (km)	98,32	125,70	286,57
Długość czynnej sieci dystrybucyjnej (km)	98,32	104,93	247,12
Długość czynnej sieci ogółem w km na 100 km ² (km)	105,2	191,8	186,1

Czynne przyłącza do budynków ogółem (szt.)	1 194	1 563	4 910
Odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe) ogółem	978	1 311	6 535
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem (szt.)	407	621	2 752
Zużycie gazu przez gospodarstwa domowe w MWh	10 531,8	31 364,7	43 256,6
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań przez gospodarstwa domowe w MWh	2 491,1	6 255,2	24 889,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ważną kwestią, wpływającą na jakość życia mieszkańców w gminie jest gospodarka odpadami komunalnymi. Zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach (Dz. U. z 2022 r. poz. 699 z późn. zm.), przed odpady komunalne rozumie się odpady powstające w gospodarstwach domowych, wyłączając pojazdy wycofane z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów (m. in. z sektora handlu i usług), które ze względu na swój charakter lub skład, podobne są do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2022 poz. 1297), utrzymanie czystości i porządku, a w tym kwestie związane z gospodarką odpadami komunalnymi na terenie gminy, należą do zadań własnych gminy. Gminy są zobowiązane do zorganizowania, odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych zebranych w nieruchomościach położonych na jej terenie.

W 2020 roku z terenu OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” zebrano i odebrano ogółem 8 391,47 ton odpadów komunalnych, z czego 3 097,88, tj. 36,92 % ogółu odpadów, stanowiły odpady zebrane w sposób selektywny. Masa wytworzonych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca wyniosła natomiast 171 kg. Wskaźnik ten umożliwia monitorowanie postępów w dążeniu do zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów oraz zmniejszenia negatywnego oddziaływania tych odpadów na środowisko, co jest jednym z celów polityki Unii Europejskiej w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi. Ilość wytwarzanych odpadów w przeliczeniu na 1 mieszkańca, uzależniona jest w dużej mierze od czynników ekonomicznych i społecznych, głównie standardu życia ludności oraz wielkości i intensywności konsumpcji produktów.

Jednym ze sposobów ochrony środowiska w kwestii gospodarowania odpadami komunalnymi, jest ich segregacja. Zapewnienie selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obejmujących co najmniej: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe oraz bioodpady, należy do zadań własnych gminy. Gminy zostały również zobowiązane do osiągnięcia, wskazanych w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użytku i odzysku oraz ograniczenia składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

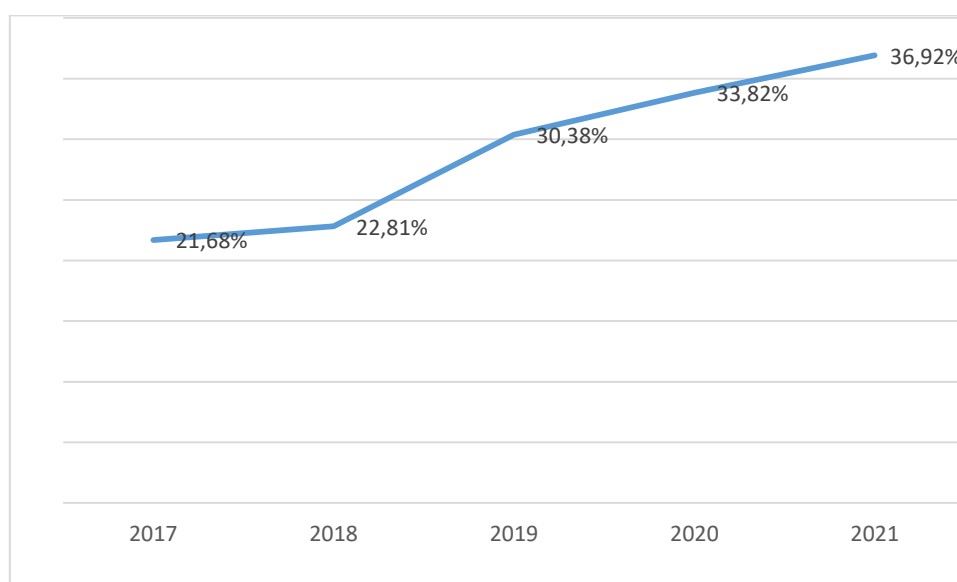
Zgodnie z danymi GUS, na przestrzeni lat 2017-2021 można zauważyć systematyczny wzrost ilości odpadów zebranych w sposób selektywny oraz ich udziału w ilości odpadów zebranych ogółem, co przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 47 Odpady komunalne zebrane na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2017-2021

Rok	Odpady zebrane ogółem (t)	Odpady zebrane selektywnie (t)	Odpady zebrane zmieszane (t)
2017	6 424,88	1 393,12	5 031,76
2018	6 520,24	1 487,52	5 032,72
2019	6 736,78	2 046,65	4 690,13
2020	6 167,62	2 086,19	4 081,43
2021	8 391,47	3097,88	5 293,59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 25 Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wzrost udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem na przestrzeni lat 2017-2021, wystąpił w każdej z gmin analizowanego obszaru, natomiast nie w każdym przypadku była to jednolita tendencja wzrostowa. Największy udział odpadów zebranych selektywnie w ilości odpadów ogółem w 2021 roku wystąpił w gminie Iwierzycy – 53,95 %, znacznie wykraczając poza średnią dla całego OF, z kolei najmniejszy – gminie Sędziszów Małopolski tj. 33,22 %. Dane dotyczące udziału odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów zebranych ogółem na przestrzeni lat 2017-2021 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” przedstawia poniższa tabela.

Tabela 48 Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2017-2021

Gmina	2017	2018	2019	2020	2021
Wielopole Skrzyńskie	45,28%	47,93%	39,64%	47,02%	44,14%
Iwierzycy	30,02%	32,68%	46,60%	54,76%	53,95%
Sędziszów Małopolski	15,28%	15,75%	24,45%	26,55%	33,22%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Największa ilość wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca, a także zebranych zmieszanych odpadów komunalnych, wystąpiła w 2021 roku w gminie Sędziszów Małopolski – odpowiednio 274 kg oraz 182,7 kg. Najmniej odpadów wytworzył z kolei mieszkaniec gminy Wielopole Skrzyńskie - 97 kg jak również w tej gminie wystąpiła najmniejsza wartość zebranych zmieszanych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca, co ma związek z wysokim udziałem odpadów zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem.

Zebrane odpady komunalne w 2021 r. w większości pochodziły z gospodarstw domowych – 89,43% ogółu odpadów, w mniejszym zaś stopniu z innych źródeł, m. in. podmiotów z sektora handlowego i usługowego, małego biznesu, biur i instytucji.

Dane dotyczące zebranych odpadów komunalnych w 2021 r. w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 49 Dane dotyczące zebranych odpadów komunalnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2021

Wyszczególnienie	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez 1 mieszkańca (kg)	97	142	274
Odpady zebrane w ciągu roku (t)			
Ogółem	763,03	1 095,11	6 533,33
Z gospodarstw domowych	744,28	995,19	5 765,02
Ogółem z innych źródeł	18,75	99,92	768,31
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)			
Ogółem	336,79	590,76	2 170,33
Z gospodarstw domowych	331,26	573,44	2 104,96
Ogółem z innych źródeł	5,53	17,32	65,37

Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów %			
Ogółem	44,07 %	53,94%	33,22 %
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku (t)			
Ogółem	426,24	504,35	4 363,00
Ogółem na 1 mieszkańca	54,2	65,6	182,7
Z gospodarstw domowych	413,02	421,75	3 660,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Uzupełnieniem systemu gospodarowania odpadami komunalnymi w gminach są punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych, gdzie właściciele nieruchomości mogą oddawać, określone w regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie, rodzaje odpadów. Na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” znajduje się 3 takich punkty po jednym w każdej gminie.

Na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” nie znajdują się instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, zapewniające przetwarzanie zmieszanych odpadów komunalnych i odpadów z selektywnej zbiórki, a także przetwarzanie odpadów frakcji ulegających biodegradacji i odpadów zielonych oraz innych bioodpadów selektywnie zebranych; instalacje do przetwarzania odpadów wielkogabarytowych oraz instalacje do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych. Najbliższym podmiotem świadczącym takie usługi skierowane do gmin z terenu OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” świadczy Gmina Ostrów.

Analizując dane dotyczące systemu gospodarki odpadami na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, zauważyć można zwiększającą się efektywność tego systemu, ze względu na rosnący poziom selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Wciąż jednak występują problemy wymagające rozwiązania, spowodowane między innymi brakiem odpowiedniej infrastruktury do zagospodarowania odpadów oraz zbyt małej świadomości ekologicznej części społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami, w tym ograniczania powstawania odpadów u źródła i selektywnego zbierania odpadów.

Mimo zwiększającego się udziału odpadów zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów ogółem, wciąż w niektórych gminach jest to poziom niski, co przekłada się na małe postępy w poddawaniu odpadów recyklingowi. Niewłaściwa jest również jakość zbieranych selektywnie odpadów, które cechują się wysokim poziomem zanieczyszczeń i wymagają doczyszczania w instalacjach komunalnych, co jest problemem w całym województwie podkarpackim, jak i w skali kraju.

2.13 Mieszkalnictwo i planowanie przestrzenne

Kolejnym ważnym elementem rozwoju lokalnego w gminie jest mieszkalnictwo, związane z wielkością zasobów mieszkaniowych oraz warunkami mieszkaniowymi. Mieszkalnictwo ściśle wiąże się również z polityką przestrzenną, ze względu na jej rolę w kształtowaniu przestrzeni, decydując o sposobie użytkowania terenu.

Według danych GUS z 2020 r., na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” znajdowało się 11 181 mieszkań w 9 997 budynkach mieszkalnych, których łączna powierzchnia wyniosła 978 773 m². Najwięcej mieszkań znajdowało się na terenie gminy Sędziszów Małopolski – 6 838, natomiast najmniej w gminie Iwierzycy – 2 148, na co zasadniczy wpływ ma potencjał demograficzny tych gmin. Biorąc z kolei pod uwagę łączną powierzchnię użytkową mieszkań w gminach, największą powierzchnię zajmowały mieszkania w gminie Sędziszów Małopolski – 579 171 m², a najmniejszą – w gminie Iwierzycy – 196 391 m². Dane dotyczące liczby budynków mieszkalnych, mieszkań, izb oraz powierzchni użytkowej mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 50 Liczba budynków mieszkalnych, mieszkań, izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020

Wyszczególnienie	Rok	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Liczba budynków mieszkalnych	2015	2 117	2 067	5 468
	2016	2 134	2 074	5 500
	2017	2 138	2 084	5 547
	2018	2 157	2 099	5 598
	2019	2 169	2 157	5 703
	2020	2 135	2 143	5 719
Liczba mieszkań	2015	2 124	2 095	6 543
	2016	2 141	2 104	6 576
	2017	2 152	2 114	6 668
	2018	2 171	2 130	6 729
	2019	2 181	2 138	6 790
	2020	2 195	2 148	6 838
Liczba izb	2015	8 538	8 799	27 137
	2016	8 638	8 855	27 359
	2017	8 711	8 916	27 753
	2018	8 814	9 018	28 111
	2019	8 872	9 078	28 499
	2020	8 964	9 140	28 769
Powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)	2015	193 494	187 231	538 918
	2016	195 765	188 586	544 285
	2017	197 519	190 436	554 273
	2018	199 946	192 863	562 554
	2019	201 265	194 561	572 388
	2020	203 211	196 391	579 171

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wskaźnikami, pozwalającymi określić wielkość zasobów mieszkaniowych na danym obszarze, są przede wszystkim:

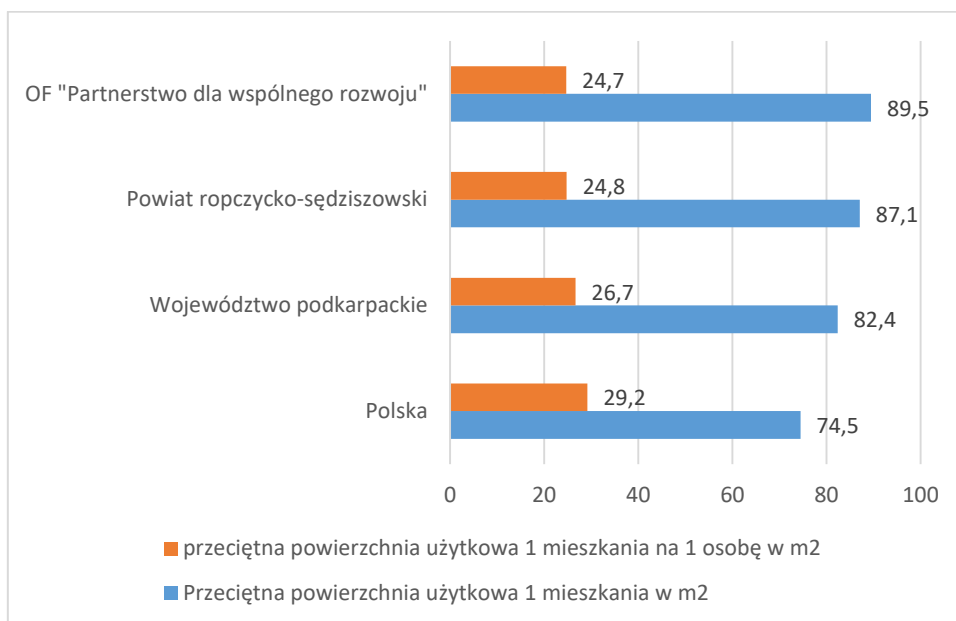
- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania,
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę,
- przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie,
- przeciętna liczba osób na 1 izbę;
- mieszkania na 1000 mieszkańców.

W 2020 roku, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wynosiła 89,5 m², w porównaniu do rok 1015 zwiększając się o 1,9 m². Wskaźnik ten znacznie przekracza średnią dla województwa podkarpackiego (82,4 m²) oraz całego kraju (74,5 m²), z uwagi na dysproporcje w przeciętnej powierzchni użytkowej w miastach, w szczególności dużych i średnich, gdzie przeważają budynki mieszkalne wielorodzinne oraz na obszarach wiejskich, gdzie w większości występują budynki mieszkalne jednorodzinne. Zauważalne jest to również, zestawiając dane dla OF z danymi powiatu ropczycko-sędziszowskiego (87,2 m²).

Dysproporcje te znikają w przypadku wskaźnika przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę, który w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” wynosił w 2020 roku 24,7 m² – nieznacznie poniżej średniej dla województwa podkarpackiego (26,7 m²) oraz o 4,5 m² mniej niż średnia krajowa (29,2 m²). Wartość wskaźnika, dla OF była również nieznacznie niższa niż dla powiatu ropczycko-sędziszowskiego (24,8 m²).

Dane dotyczące wskaźników: przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania oraz przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę w 2020 roku dla OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” powiatu ropczycko-sędziszowskiego, województwa podkarpackiego, a także całego kraju przedstawia poniższy wykres.

Wykres 26 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m² i przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na 1 osobę w m² w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, powiatach: ropczycko sędziszowskim, województwie podkarpackim oraz w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jednym ze wskaźników, przedstawiającym zagęszczenie mieszkań jest przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. W tym przypadku pozytywnym trendem jest zmniejszanie się wartości tego wskaźnika, co miało miejsce zarówno w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” województwie podkarpackim, jak i w skali całego kraju, na przestrzeni lat 2015-2020.

W 2020 roku, w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na jedno mieszkanie przypadało średnio 3,56 osoby, co znacznie przekraczało średnią dla województwa podkarpackiego (3,05) oraz dla całego kraju (2,54), świadcząc o dużej gęstości zaludnienia mieszkań na tym terenie, co charakterystyczne jest dla obszarów wiejskich. Na przestrzeni lat 2015-2020 zauważalna jest malejąca tendencja, jeśli chodzi o wartość tego wskaźnika, jednak wciąż jest to spadek zbyt niski, by w najbliższych latach, móc zbliżyć się do choćby średniej województwa podkarpackiego.

Podobnie sytuacja wygląda w przypadku przeciętnej liczby osób przypadających na 1 izbę. W statystyce publicznej, izbą określa się pomieszczenie w mieszkaniu, oddzielone od innych stałymi ścianami o powierzchni nie mniejszej niż 4 m², z bezpośrednim oświetleniem dziennym poprzez okno lub oszklone drzwi w ścianie zewnętrznej budynku. Do izb zalicza się pokoje oraz kuchnie spełniające przedstawione kryteria, nie uwzględnia się natomiast m. in. przedpokojów, holi, łazienek, spiżarni, ganków itp. W 2020 roku, na jedną izbę przypadało w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” 0,85 osoby, z kolei w województwie podkarpackim – 0,74, a w skali kraju 0,66.

W statystyce publicznej określany jest również wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców, określający wielkość zasobów mieszkaniowych oraz stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie tych zasobów. W 2020 roku w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” liczba mieszkań na 1000 mieszkańców wyniosła 281,1, a wynik ten kształtował się na poziomie znacznie niższym niż średnia dla województwa podkarpackiego – 327,9, jak i dla całego kraju – 394,2.

Analiza powyższych wskaźników, według danych z 2020 roku dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” ukazuje, że:

- najwyższa wartość przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania wystąpiła w gminie Wielopole Skrzyńskie – 92,6 m², a najmniejsza w gminie Sędziszów Małopolski – 84,7 m²;
- najwyższa wartość przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę wystąpiła w gminie Iwierzycy – 25,4 m², a najmniejsza w gminie Sędziszów Małopolski – 24,3 m²;
- najwyższa wartość przeciętnej liczby osób przypadających na 1 mieszkanie wystąpiła w gminie Iwierzycy i Wielopole Skrzyńskie – 3,59, a najmniejsza w gminie Sędziszów Małopolski – 3,49;
- najwyższa wartość liczby osób przypadających na 1 izbę wystąpiła w gminie Wielopole Skrzyńskie – 0,88, a najmniejsza w gminie Sędziszów Małopolski – 0,83;
- najwyższa wartość liczby mieszkań na 1000 mieszkańców wystąpiła w gminie Sędziszów Małopolski – 286,3, a najmniejsza w gminie Iwierzycy – 278,3.

Dane dotyczące wartości wskaźników zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 51 Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020

Wyszczególnienie	Rok	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	2015	91,1	89,4	82,4
	2016	91,4	89,6	82,8
	2017	91,8	90,1	83,1
	2018	92,1	90,5	83,6
	2019	92,3	91,0	84,3
	2020	92,6	91,4	84,7
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m ²)	2015	23,3	24,4	22,9
	2016	23,5	24,5	23,2
	2017	23,9	24,6	23,5
	2018	24,3	25,0	23,8
	2019	24,7	25,2	24,1
	2020	25,1	25,4	24,3
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	2015	3,91	3,66	3,59
	2016	3,89	3,66	3,57
	2017	3,84	3,66	3,54
	2018	3,79	3,63	3,51
	2019	3,74	3,62	3,50
	2020	3,59	3,59	3,49
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	2015	0,97	0,87	0,87
	2016	0,96	0,87	0,86
	2017	0,95	0,87	0,85
	2018	0,93	0,86	0,84
	2019	0,92	0,85	0,83
	2020	0,88	0,84	0,83
Mieszkania na 1000 mieszkańców	2015	255,7	273,2	278,4
	2016	256,9	273,2	280,0

	2017	260,5	273,3	282,9
	2018	264,0	275,7	284,6
	2019	267,6	276,4	285,5
	2020	278,7	278,3	286,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2015-2020 na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” można zauważyć wzrost liczby mieszkań, co jest trendem zarówno w województwie podkarpackim ogółem, jak i w skali kraju. W 2020 r. w OF oddano łącznie do użytkowania 131 mieszkań o powierzchni 18 034 m².

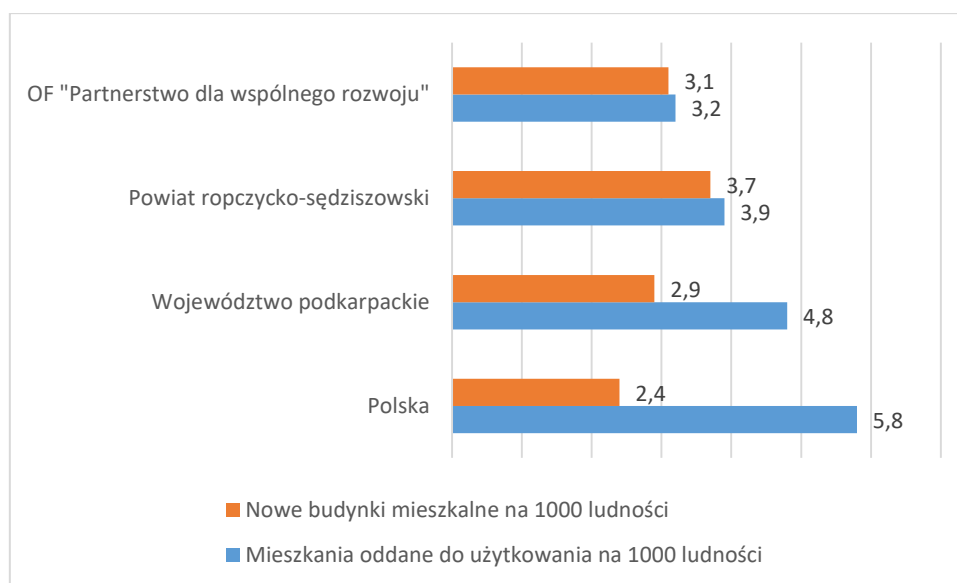
Pomocne w określeniu sytuacji w budownictwie mieszkaniowym na danym obszarze oraz tendencji zachodzącej w tej kwestii, są opracowane przez GUS wskaźniki budownictwa mieszkaniowego, m. in. mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania oraz nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności.

Według danych GUS z 2020 r., wartość wskaźnika liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności wyniosła w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” 3,1, co było bardzo niskim wynikiem w stosunku do średniej województwa podkarpackiego (4,8) oraz całego kraju (5,8). Przyczyną takiego stanu rzeczy jest charakterystyka OF, gdzie dominują tereny wiejskie, a budownictwo mieszkaniowe nie rozwija się tu tak, jak w przypadku dużych ośrodków miejskich, gdzie pojawia się spora liczba nowych osiedli budynków mieszkalnych wielorodzinnych. W województwie podkarpackim, sytuacja taka widoczna jest przede wszystkim w Rzeszowie oraz w powiecie rzeszowskim, gdzie występuje zarazem największy przyrost liczby ludności. Uwarunkowania demograficzne, a także rynek pracy mają zasadniczy wpływ na sytuację w budownictwie mieszkaniowym, co przejawia się skalą rozwoju mieszkalnictwa na danym obszarze.

Na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, do użytkowania oddawane są przede wszystkim mieszkania w budynkach jednorodzinnych, co potwierdza między innymi wskaźnik dotyczący przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania oddanego do użytkowania (137,6 m² w 2020 r.). W województwie podkarpackim oraz w skali kraju, wartości wskaźnika są natomiast mniejsze – odpowiednio 102,8 m² oraz 88,7 m². Widoczne jest to również, porównując wartość wskaźnika dotyczącego nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności, która w OF w 2020 roku wyniosła 3,1, natomiast nieznacznie mniej w województwie podkarpackim – 2,9 i w całym kraju – 2,4, gdzie przyrost nowych budynków mieszkalnych jest znacznie mniejszy niż liczba mieszkań oddawanych do użytkowania.

Dane w zakresie wartości wskaźników dotyczących mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności oraz nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz Polsce przedstawia poniższy wykres.

Wykres 27 Wskaźniki dotyczące budownictwa mieszkaniowego dla OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Dokonując analizy danych dotyczących budownictwa mieszkaniowego dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, można zauważyć, że na przestrzeni lat 2015-2020, największą liczbę mieszkań oddano do użytkowania w gminie Sędziszów Małopolski – 456, natomiast najmniej w gminie Iwierzycy – 113, co ukazuje jaka dysproporcja w budownictwie mieszkaniowym występuje na analizowanym obszarze.

Dane dotyczące liczby oddanych mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, w latach 2015-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 52 Liczba oddanych mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020

Wyszczególnienie	Rok	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Liczba oddanych mieszkań (szt.)	2015	19	19	57
	2016	23	14	43
	2017	19	19	109
	2018	22	23	79
	2019	13	14	83
	2020	22	24	85
RAZEM		118	113	456

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Z kolei analiza wskaźników z zakresu budownictwa mieszkaniowego według danych z 2020 roku ukazuje, że największa liczba nowych budynków mieszkalnych na 1000 mieszkańców oraz liczba mieszkań oddana do użytkowania na 1000 mieszkańców wystąpiła w gminie Sędziszów Małopolski – 3,4 i 3,6, a najmniejsza w gminie Wielopole Skrzyńskie – 2,8. Natomiast największą średnią

powierzchnią użytkową charakteryzowały się mieszkania oddane w gminie Iwierzycy – 153,7 m², z kolei najmniejszą w gminie Wielopole Skrzyńskie – 120,9 m².

Dane dotyczące wartości wskaźników z zakresu budownictwa mieszkaniowego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, w latach 2015-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 53 Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020

Wyszczególnienie	Rok	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	2015	2,3	2,5	2,4
	2016	2,8	1,8	1,8
	2017	2,3	2,5	4,6
	2018	2,7	3,0	3,4
	2019	1,6	1,8	3,5
	2020	2,8	3,1	3,6
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania (m²)	2015	143,4	147,0	144,7
	2016	129,5	137,9	146,1
	2017	132,5	163,8	108,3
	2018	127,1	156,7	131,5
	2019	141,6	160,4	143,9
	2020	120,9	153,7	138,2
Nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności (szt.)	2015	2,3	2,5	2,4
	2016	2,8	1,8	1,8
	2017	2,3	2,5	2,7
	2018	2,7	3,0	3,1
	2019	1,6	1,8	3,4
	2020	2,8	3,1	3,4

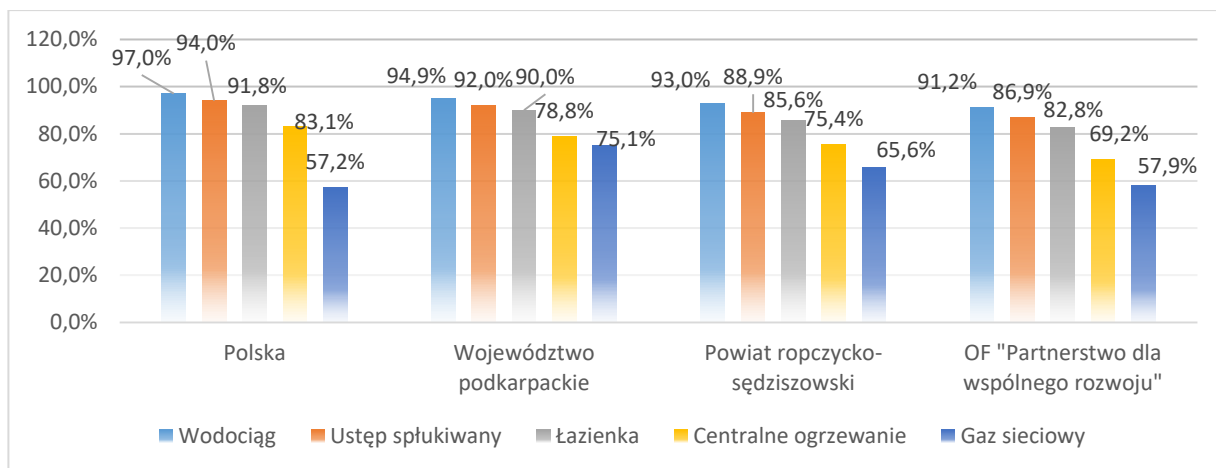
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

O warunkach mieszkaniowych, oprócz takich czynników jak powierzchnia mieszkania, w tym powierzchnia przypadająca na 1 osobę, czy też liczba izb, decyduje również wyposażenie w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne, do których można zaliczyć łazienkę, ustęp splukiwany, wodociąg, centralne ogrzewanie oraz gaz sieciowy.

Na przestrzeni ostatnich lat, ogółem w skali kraju można zauważyć wzrost liczby mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne. Najwięcej mieszkań na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, w 2020 roku wyposażonych było w wodociąg – 91,2 % ogółu mieszkań. Ustęp

spłukiwany posiadało 86,9 % ogółu mieszkań, łazienkę – 82,8 %, natomiast centralne ogrzewanie – 69,2 %. Najmniej mieszkań wyposażonych było w gaz z sieci – instalację tą posiadało 57,9 % ogółu mieszkań. Wszystkie te wartości były niższe od średniej dla województwa podkarpackiego oraz w większości przypadków niższe od średniej dla całego kraju, co zostało przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 28 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w % ogółu mieszkań w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w 2020 roku, zauważalne są dysproporcje w tej kwestii w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”:

- w wodociąg najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Sędziszów Małopolski – 93,3 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Iwierzycze – 88,0 %;
- w ustęp spłukiwany najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Sędziszów Małopolski – 90,1 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Iwierzycze – 83,9 %;
- w łazienkę najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Sędziszów Małopolski – 87,6 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Wielopole Skrzyńskie – 79,5 %;
- w centralne ogrzewanie najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Sędziszów Małopolski – 78,5 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Wielopole Skrzyńskie – 59,9 %;
- w gaz sieciowy najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Sędziszów Małopolski – 71,5 %, a najmniej w gminie Wielopole Skrzyńskie – 43,4 %.

Dane dotyczące wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2020, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 54 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w % ogółu mieszkań

Rodzaj instalacji techniczno-sanitarnej	Rok	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycze	Sędziszów Małopolski
Wodociąg	2015	91,9	87,5	93,0
	2020	92,3	88,0	93,3
Ustęp spłukiwany	2015	86,1	83,2	89,5
	2020	86,7	83,9	90,1
Łazienka	2015	78,6	80,6	86,7
	2020	79,5	81,3	87,6
Centralne ogrzewanie	2015	58,1	68,2	77,1
	2020	59,9	69,3	78,5
Gaz sieciowy	2015	43,1	55,8	71,3
	2020	43,4	58,9	71,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wspomniano we wcześniejszej części niniejszego podrozdziału, mieszkalnictwo ściśle wiąże się z polityką przestrzenną, która decydując o sposobie użytkowania terenu, wpływa na kształtowanie przestrzeni. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, kierunki polityki przestrzennej gminy określa studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Studium określa również lokalne zasady gospodarowania przestrzenią przy uwzględnieniu celów i kierunków polityki przestrzennej, określonych w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województwa, planie zagospodarowania przestrzennego województwa i strategii rozwoju gminy. W tym zakresie fundamentalne znaczenie mają zasady ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.

Ład przestrzenny jest określany jako ukształtowanie powierzchni, które tworzy harmonijną całość i uwzględnia w sposób uporządkowany wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Z kolei zrównoważony rozwój jest to rozwój społeczno-gospodarczy, w którym występuje proces integracji działań politycznych, społecznych i gospodarczych, mając na względzie zachowanie równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb społeczności lub obywateli, zarówno w chwili obecnej jak i dla przyszłych pokoleń.

W celu kształtowania zabudowy oraz wskaźników zagospodarowania terenu tworzone są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na działkach gminnych i prywatnych, umożliwiające przyjęcie wieloletniego kierunku działań standaryzujących ład i porządek przestrzenny oraz stwarzające możliwość zrównoważonego rozwoju podstawowej infrastruktury komunalnej i społecznej oraz sprawniejszego zasiedlania obszarów gminy. Obligatoryjnie realizowane są programy i projekty zmierzające do harmonizacji i kształtowania przestrzeni publicznej.

Zgodnie z danymi GUS z 2020 roku, na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” obowiązywało łącznie 68 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, o łącznej powierzchni 5 599 ha (17,88 % powierzchni OF ogółem), jednak zaledwie 44 z nich, zostało sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a ich łączna powierzchnia wynosiła 5 023 ha. Pozostałe obowiązujące plany, zostały opracowane na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, która została uchylona przez ww. ustawę.

Najwięcej miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązywało w 2020 roku w gminie Sędziszów Małopolski – 58 planów, z tego 41 sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Również na terenie gminy Sędziszów Małopolski wystąpił największy udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem.

Dane dotyczące obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2020 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 55 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2020 roku

Wyszczególnienie	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycy	Sędziszów Małopolski
Plany zagospodarowania ogółem (szt.)	6	4	58
Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi planami ogółem (w ha)	526	126	4947
Plany sporządzone na podstawie ustawy z 2003 r. (szt.)	1	2	41
Powierzchnia terenów objętych obowiązującymi planami na podstawie ustawy z 2003 r. (w ha)	23	119	4881
Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami w powierzchni ogółem (w %)	5,6	1,9	32,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Optymalnym rozwiązaniem w kształtowaniu polityki przestrzennej gmin byłoby uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich terenów zurbanizowanych. Jednak w obecnej sytuacji ekonomicznej samorządów oraz obowiązujących przepisów prawnych dot. ochrony przyrody, jest to rozwiązanie trudne i czasochłonne w realizacji.

Ze względu na mały odsetek terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, zagospodarowanie przestrzenne jest realizowane poprzez wydawanie przewidzianych prawem decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Na przestrzeni lat 2015-2020, na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” zostało wydanych 1677 decyzji o warunkach zabudowy oraz 474 decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Wydane decyzje o warunkach zabudowy dotyczyły w przeważającej części zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – 1467, tj. 87,48 % ogółu wydanych decyzji, w niewielkim natomiast stopniu zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej –zaledwie 13 wydane decyzje. Ilość decyzji dot. zabudowy usługowych wyniosła z kolei 130, a decyzji dot. innej zabudowy – 300.

W okresie od 2015 do 2020 roku, najwięcej decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego zostało wydanych w gminie Sędziszów Małopolski – 302, natomiast najmniej w gminie Wielopole Skrzyńskie – 61. Biorąc natomiast pod uwagę liczbę wydanych decyzji o warunkach zabudowy, najwięcej zostało wydanych w gminie Sędziszów Małopolski – 1183, a najmniej w gminie Wielopole Skrzyńskie.

Dane dotyczące liczby wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 56 Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020

Wyszczególnienie	Rok	Wielopole Skrzyńskie	Iwierzycze	Sędziszów Małopolski
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (szt.)	2015	6	2	36
	2016	11	11	30
	2017	10	14	45
	2018	9	19	39
	2019	17	32	89
	2020	8	33	63
Decyzje o warunkach zabudowy (szt.)	2015	33	64	136
	2016	49	81	164
	2017	39	66	182
	2018	55	85	210
	2019	45	75	248
	2020	53	82	243
Decyzje dot. zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (szt.)	2015	0	0	4
	2016	0	0	1
	2017	0	0	0
	2018	0	0	3
	2019	0	0	1
	2020	0	0	4
Decyzje dot. zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (szt.)	2015	19	36	91
	2016	34	54	130
	2017	28	47	135
	2018	33	77	165

	2019	25	66	206
	2020	39	75	207
Decyzje dot. zabudowy usługowej (szt.)	2015	1	3	18
	2016	4	4	17
	2017	3	1	21
	2018	3	3	19
	2019	2	7	9
	2020	2	6	7
Decyzje dot. innej zabudowy (szt.)	2015	13	25	23
	2016	11	23	16
	2017	8	18	26
	2018	19	5	23
	2019	18	2	32
	2020	12	1	25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

SPIS TABEL

Tabela 1	Powierzchnia gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	9
Tabela 2	Liczba ludności oraz gęstość zaludnienia w gminach według stanu na 31.12.2021 r.....	15
Tabela 3	Zmiany w liczbie ludności w poszczególnych gminach na przestrzeni lat 2010-2020 (os) ..	16
Tabela 4	Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021	18
Tabela 5	Liczba zameldowań, wymeldowań oraz wartość salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021	20
Tabela 6	Liczba wymeldowań do miast oraz za granicę w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021	21
Tabela 7	Struktura mieszkańców w poszczególnych gminach według trzech grup wiekowych w 2010 oraz 2021 roku.....	21
Tabela 8	Wskaźniki obciążenia demograficznego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz ogólnie w województwie podkarpackim w 2021 roku.....	24
Tabela 9	Prognoza ludności poszczególnych gmin na lata 2022-2030.....	25
Tabela 10	Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach w 2021 roku	28
Tabela 11	Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” według danych z 2021 roku	32
Tabela 12	Liczba szkół, uczniów oraz etatów nauczycieli w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” według danych z 2021 roku.....	33
Tabela 13	Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 roku w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	36
Tabela 14	Działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie gminy Wielopole Skrzyńskie.....	38
Tabela 15	Księgozbiór, czytelnicy i wypożyczenia w bibliotekach gminy Wielopole Skrzyńskie	39
Tabela 16	Działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie gminy Iwierzycy.....	40
Tabela 17	Księgozbiór, czytelnicy i wypożyczenia w bibliotekach gminy Iwierzycy.....	40
Tabela 18	Działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie gminy Sędziszów Małopolski.....	41
Tabela 19	Księgozbiór, czytelnicy i wypożyczenia w bibliotece gminy Sędziszów Małopolski	42
Tabela 20	Liczba osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021.....	44
Tabela 21	Liczba osób w wieku mobilnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 oraz 2021	45
Tabela 22	Liczba osób pracujących w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021	47
Tabela 23	Liczba osób pracujących na 1000 ludności w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021.....	47
Tabela 24	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021.....	49
Tabela 25	Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021	49

Tabela 26 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2010 i 2021 roku.....	51
Tabela 27 Rodzaje podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 i 2021.....	53
Tabela 28 Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD zarejestrowane na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 oraz 2021.....	54
Tabela 29 Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2010 oraz 2021 roku.....	55
Tabela 30 Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 i 2021.....	56
Tabela 31 Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej dla OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” i województwa podkarpackiego w 2010 i 2021 roku.....	57
Tabela 32 Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”.....	59
Tabela 33 Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”.....	60
Tabela 34 Liczba gospodarstw prowadzących produkcję rolniczą tylko na samozaopatrzenie żywnościowe oraz prowadzących sprzedaż własnych produktów rolnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”.....	63
Tabela 35 Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych i użytków rolnych wchodzących w ich skład, struktura użytkowania gruntów przez gospodarstwa rolne, powierzchnia zasiewów wybranych upraw oraz liczba pracujących w gospodarstwach rolnych i źródła dochodów gospodarstw.....	64
Tabela 36 Realizacja budżetu gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021 ...	67
Tabela 37 Wskaźniki dochodów na 1 mieszkańca oraz wydatków na 1 mieszkańca w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 oraz 2021.....	70
Tabela 38 Struktura dochodów budżetu w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021.....	72
Tabela 39 Wysokość dochodów majątkowych, w tym wysokość dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje oraz wpływów ze sprzedaży składników majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021.....	73
Tabela 40 Wysokość wydatków majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021.....	75
Tabela 41 Wynik bieżący gmin OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021.....	76
Tabela 42 Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w perspektywie finansowej 2014-2021.....	77
Tabela 43 Powierzchnia gruntów leśnych oraz lesistość w poszczególnych gminach OF „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”.....	85
Tabela 44 Dane dotyczące sieci wodociągowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku.....	102
Tabela 45 Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku.....	104

Tabela 46 Dane dotyczące sieci gazowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku	105
Tabela 47 Odpady komunalne zebrane na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2017-2021.....	107
Tabela 48 Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2017-2021	108
Tabela 49 Dane dotyczące zebranych odpadów komunalnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2021	108
Tabela 50 Liczba budynków mieszkalnych, mieszkań, izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020 ..	110
Tabela 51 Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020	113
Tabela 52 Liczba oddanych mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020	115
Tabela 53 Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020	116
Tabela 54 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w % ogółu mieszkań	118
Tabela 55 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2020 roku	119
Tabela 56 Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2015-2020	120

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1	Zmiany w liczbie ludności w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021	16
Wykres 2	Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w-2021	17
Wykres 3	Przyrost naturalny w poszczególnych gminach w okresie lat 2010-2021	18
Wykres 4	Liczba zameldowań i wymeldowań oraz saldo migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2021	19
Wykres 5	Saldo migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2021.....	20
Wykres 6	Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w 2021 roku	22
Wykres 7	Prognozowane zmiany w liczbie ludności na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2023-2030	26
Wykres 8	Prognozowana struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2023 oraz 2030	26
Wykres 9	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach w roku 2021	29
Wykres 10	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2021 w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz ogólnie na terenie kraju	29
Wykres 11	Liczba dzieci w wieku do lat 3 w poszczególnych gminach w 2021 roku	31
Wykres 12	Liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach w 2021 roku	32
Wykres 13	Współczynniki skolaryzacji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2010 oraz 2021	34
Wykres 14	Współczynniki skolaryzacji na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w roku 2010 oraz 2021	35
Wykres 15	Zmiany liczby osób w wieku produkcyjnym na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2010-2020	45
Wykres 16	Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2010 i 2021 roku	50
Wykres 17	Udział podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku ...	52
Wykres 18	Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	61
Wykres 19	Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych oraz ich powierzchnia według grup obszarowych użytków rolnych na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” oraz województwa podkarpackiego.....	62
Wykres 20	Dochody na 1 mieszkańca oraz wydatki na 1 mieszkańca w 2015 i 2021 w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, województwie podkarpackim (bez miast na prawach powiatu) oraz w powiecie ropczycko-sędziszowskim	68
Wykres 21	Struktura dochodów budżetu OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021.....	71

Wykres 22 Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021	74
Wykres 23 Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w roku 2015 i 2021	75
Wykres 24 Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w 2021 roku	105
Wykres 25 Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na przestrzeni lat 2017-2021	107
Wykres 26 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² i przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na 1 osobę w m ² w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, powiatach: ropczycko sędziszowskim, województwie podkarpackim oraz w Polsce	112
Wykres 27 Wskaźniki dotyczące budownictwa mieszkaniowego dla OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” województwa podkarpackiego oraz Polski w 2020 roku.....	115
Wykres 28 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w % ogółu mieszkań w OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2020 roku ..	117

SPIS MAP

Mapa 1	Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” na lata 2022-2030 na tle powiatu ropczycko-sędziszowskiego	8
Mapa 2	Lokalizacja gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” w województwie podkarpackim	10
Mapa 3	Podział administracyjny gminy Wielopole Skrzyńskie	12
Mapa 4	Wykaz miejscowości wchodzących w skład Gminy Iwierzycy	13
Mapa 5	Podział administracyjny gminy Sędziszów Małopolski	14
Mapa 6	Położenie fizycznogeograficzne Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju” według J. Kondrackiego	78
Mapa 7	Sieć wodna na terenie Obszaru Funkcjonalnego „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”	80
Mapa 8	Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie OF „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”	81
Mapa 9	Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na terenie gminy Wielopole Skrzyńskie	83
Mapa 10	Tereny leśne na OF „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”	84
Mapa 11	Obszary chronionego krajobrazu na terenie OF „Porozumienie dla wspólnego rozwoju”	86
Mapa 12	Szlaki turystyczne na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	94
Mapa 13	Ścieżki rowerowa na terenie gminy Iwierzycy	95
Mapa 14	Przebieg tras rowerowej „Rzeszów-Sędziszów Młp.-Kamionka-Miłocin” na terenie OF „partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	95
Mapa 15	Przebieg tras rowerowej „Rzeszów - Iwierzycy - Czarna Sędz - Mrowla -Rzeszów” na terenie OF „Partnerstwo dla wspólnego rozwoju”	96
Mapa 16	Układ sieci drogowej województwa podkarpackiego	98
Mapa 17	Układ sieci kolejowej województwa podkarpackiego.....	99
Mapa 18	Zewnętrzna dostępność komunikacyjna województwa podkarpackiego.....	101

SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1 Zespół Kościoła Parafialnego w Brzezinach.....	88
Zdjęcie 2 Plebania z 1880 r.-dom rodziny Tadeusza Kantora.....	88
Zdjęcie 3 Zabytkowy Pałac w Iwierzycach	89
Zdjęcie 4 Dawny dwór w Sielcu	90
Zdjęcie 5 Ratusz w Sędziszowie Małopolskim	91
Zdjęcie 6 Kościół i klasztor OO Kapucynów	91